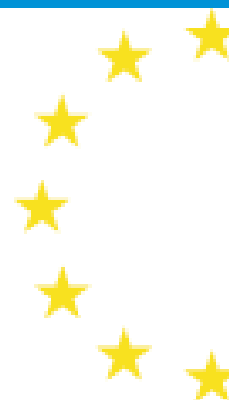




Niezbędnik studenta/-tki na praktykach



**INSTYTUT
FILOLOGII POLSKIEJ**



**Projekt „www.praktyki.wh.umcs”- Przygotowanie
i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych
na Wydziale Humanistycznym UMCS**



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

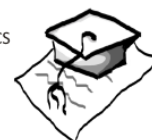
Wydział Humanistyczny UMCS
Instytut Filologii Polskiej

NIEZBĘDNIK

dla Studenta / Studentki

na PRAKTYCE

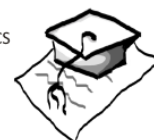
OPRACOWANIE
PROF. DR HAB. M. KARWATOWSKA





ZAWARTOŚĆ

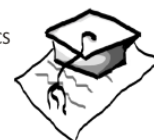
1. Nowy program praktyki ogólnopedagogicznej (36 h – w szkole podstawowej).
 2. Nowy program praktyk przedmiotowo-metodycznych z dydaktyki języka polskiego (w szkole podstawowej – 120 h / w gimnazjum – 60 h/ w szkole ponadgimnazjalnej – 60 h).
 3. Karta obserwacji lekcji prowadzonej przez nauczyciela/-kę.
 4. Modele konspektów lekcji.
 5. Zasady przygotowania się do lekcji.
 6. Metody i technik kształcenia. Przykłady zastosowania.
 7. Pytania i ćwiczenia dydaktyczne – struktura i funkcje.
 8. Rodzaje i funkcje środków dydaktycznych.
 9. Rodzaje notowania (notatek).
 10. Ocenianie.
 11. Błędy językowe.
 12. Najczęstsze błędy popełniane w praktyce edukacyjnej.
 13. Karta samooceny studenta po praktyce.
- Aneks
14. Bibliografia metodyczna
 15. Słownik ważniejszych pojęć
 17. Szablony dokumentowania praktyki (arkusze obserwacji lekcji; karty samooceny itd.).





Realizacja bloku zajęć pedagogicznych i dydaktycznych - w tym p r a k t y k c i ą g ł y c h - włączonych w program studiów na kierunkach ze specjalnością nauczycielską odbywa się na WH UMCS w następującej kolejności i wymiarze godzin:

- II rok filologii polskiej, studia pierwszego stopnia: 36 h – ciągła praktyka ogólnopedagogiczna w szkołach podstawowych (klasy 4-6) oraz ciągła praktyka przedmiotowo-metodyczna z dydaktyki języka polskiego w szkołach podstawowych (klasy 4-6); I etap: **60 h - realizacja w ramach projektu www.praktyki.wh.umcs**;
- I rok filologii polskiej, studia drugiego stopnia: 36 h - ciągła praktyka ogólnopedagogiczna w szkołach ponadpodstawowych
- I i II rok filologii polskiej studia drugiego stopnia:
60 h - praktyka przedmiotowo-metodyczna w gimnazjach - realizacja w ramach projektu www.praktyki.wh.umcs





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





NOWY PROGRAM PRAKTYKI OGÓLNOPEDAGOGICZNEJ

Nowy program praktyki ogólnopedagogicznej powstał w ramach projektu „www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS.

I. Szczegółowe zasady organizacji praktyki ogólnopedagogicznej

Skróty: ST – student/studentka/studenci; NA – nauczyciel/nauczycielka/nauczyciele

- 36-godzinna praktyka pedagogiczna ciągła może być realizowana w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, w których studenci poznają różne aspekty rzeczywistości szkolnej ze szczególnym uwzględnieniem pracy wychowawcy klasy.

Miejsce odbywania praktyki wyznacza opiekun z ramienia uczelni.

Praktyka w wyznaczonych szkołach może być odbywana w małych 2-3 osobowych zespołach, realizujących wybrane zadania we współpracy.

W ramach praktyk ST zobowiązany jest do wykonania zawartych w programie zadań, zgodnie ze wskazówkami uczelnianego opiekuna praktyki.

Wykonane zadania są dokumentowane w formie zapisów w dzienniku praktyk lub odrębnych opracowań.

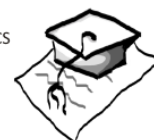
Zaliczenia praktyki dokonuje uczelniany opiekun na podstawie:

1. Wypełnionego dziennika praktyk ilustrującego wykonanie zadań przez ST (opatrzonego pieczęcią szkoły, podpisem dyrektora oraz opinią opiekuna praktyk).
2. Dokumentacji wykonanych zadań (obowiązkowych i fakultatywnych) zgodnie ze wskazaniem uczelnianego opiekuna praktyki (portfolio).

- 2-godzinna, śródroczna praktyka pedagogiczna, polegająca na hospitacji wybranych lekcji realizowana jest w szkołach zgłaszających akces w projekcie realizowanym na Wydziale Humanistycznym. Celem praktyki jest przygotowanie studentów do realizacji zadań zawartych w programie praktyk ciągłych, dzięki: zdobyciu umiejętności dokumentowania i analizowania lekcji, uświadomieniu sobie związków między teorią i praktyką, poznaniu praktycznego zastosowania najnowszych metod nauczania i wychowania.

1. Zakres obowiązków uczelnianego opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej

Opiekun praktyki zobowiązany jest:



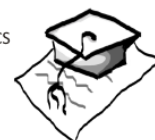


1. Przy realizacji programu praktyk uwzględnić specyfikę danego kierunku oraz realizowane treści kształcenia na zajęciach z pedagogiki. Szczegółowy program powinien przygotowywać do zadań, jakie stoją przed nauczycielami-wychowawcami klasy.
2. Udostępnić ST i omówić z nimi szczegółowy program (wraz z materiałami pomocniczymi).
3. Ustalić zasady kontaktu ze ST i opiekunami praktyki w szkole (mailowy, telefoniczny, osobisty). Wskazane jest nawiązanie kontaktu z opiekunem w szkole przed rozpoczęciem praktyki oraz uzgodnienie możliwości realizacji programu praktyki w danej placówce.
4. Zaliczyć ST praktykę poprzez wpisanie zaliczenia w odpowiednich dokumentach w oparciu o materiały przygotowane przez ST (dokumentujące wykonanie zadań).
5. Omówić przebieg i efekty praktyki, zwracając szczególną uwagę na autorefleksję ST.
6. Sporządzić sprawozdanie z przebiegu praktyki dla Biura Projektu.

2. Zakres obowiązków opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej w szkole

Szkolny opiekun praktyki ogólnopedagogicznej powinien:

1. Zapoznać się ze szczegółowym programem praktyki i ustalić ze ST harmonogram jej przebiegu (przed jej rozpoczęciem).
2. Poinformować drogą e-mailową opiekuna praktyk z ramienia uczelni o stawieniu się ST na praktykę i o zakończeniu przez nich praktyki.
3. Zaproponować własne pomysły/oczekiwania dotyczące aktywności ST w czasie trwania praktyki.
4. Umożliwić ST wielowymiarowe poznawanie rzeczywistości szkolnej, a zwłaszcza realizację założonych zadań przy współpracy innych NA i pracowników szkoły (uzyskać zgodę innych NA na hospitację lekcji różnych przedmiotów w różnych klasach oraz zajęć pozalekcyjnych, na zapoznanie się z dokumentacją szkolną, przeprowadzanie badań).
5. Umożliwienie ST samodzielnego przeprowadzenia godziny wychowawczej poprzez wspólne przygotowanie scenariusza (w przypadku, kiedy nie jest wychowawcą zorganizowanie takiej pomocy).
6. Monitorować przebieg praktyki, potwierdzając jej prawidłowy przebieg i realizację zadań podpisem na kartach pracy w „Dzienniku praktyk”.
7. W razie jakichkolwiek problemów związanych z realizacją praktyki przez ST niezwłocznie poinformować uczelnianych opiekunów praktyk i Biuro Projektu.
8. Omawiać na bieżąco doświadczenia ST.





9. Ocenic i zaopiniować przebieg praktyki w „Dzienniku praktyk”, z wykorzystaniem karty oceny praktykanta (wzór nr 2 w załączniku).

10. Nauczyciel-opiekun ma prawo korzystać z wyników badań prowadzonych przez ST, a odnoszących się do funkcjonowania uczniów i klasy, w której ma wychowawstwo, oraz do własnej pracy nauczyciela. Może również angażować ST do pomocy w zakresie określonym przez program praktyki.

3. Zakres obowiązków studentów podczas praktyki ogólnopedagogicznej

1. ST mogą dokonać wyboru szkoły tylko spośród szkół biorących udział w projekcie. Z wykazem szkół ST zostaną zapoznani przez opiekuna praktyk z ramienia uczelni oraz pracownika dziekanatu w semestrze zajęć dydaktycznych poprzedzających rozpoczęcie praktyki.

2. ST otrzymuje z Biura Projektu *Skierowanie na praktykę*, które przedkłada Dyrekcji szkoły.

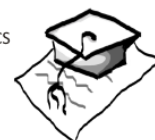
3. ST przed rozpoczęciem praktyki ogólnopedagogicznej powinien nawiązać kontakt z nauczycielem-opiekunem i wspólnie ustalić harmonogram przebiegu praktyki, zapewniający realizację wszystkich zadań określonych w szczegółowym programie praktyki;

4. ST podczas praktyki ogólnopedagogicznej powinni:

- zapoznać się z obowiązującymi w szkole zasadami zachowania (wynikającymi z uwarunkowań prawnych, regulaminu szkoły itp.) i dostosować się do nich;
- rzetelnie wykonywać programowe zadania, dokumentować je na bieżąco w „Dzienniku praktyk”, oraz starać się jak najefektywniej wykorzystać czas praktyki;
- zbierać materiały niezbędne do przygotowania portfolio;
- w razie potrzeby służyć pomocą nauczycielowi i uczniom;
- wykazywać się wysokim poziomem kultury osobistej;
- w terminie określonym przez uczelnianego opiekuna praktyk przedstawić wszystkie materiały potrzebne do zaliczenia praktyki, tj. wypełniony „Dziennik praktyk”, zaopatrzony we wszystkie niezbędne podpisy, opinię opiekuna praktyki oraz pieczęć placówki, wypełnioną przez opiekuna „Kartę oceny praktykanta” (wzór nr 2 w załączniku), oraz portfolio.

Portfolio powinno zawierać dokumentację z 4 zadań obowiązkowych, jeden protokół z obserwacji lekcji wybranym kątem oraz cztery miniopracowania na wybrany temat.

Wszystkie przygotowywane przez studentów materiały muszą być wykonane na papierze firmowym projektu (do pobrania na stronie www.praktyki.wh.umcs).





III. Program praktyki ogólnopedagogicznej

Student/ka podczas 36 godzin praktyk w szkole (praktyka ciągła), odbywających się po semestrze zajęć z pedagogiki i psychologii, będzie miał/a okazję do zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do pełnienia w przyszłości roli nauczyciela-wychowawcy.

Cele praktyki:

Realizacja zadań w przedstawionych w programie praktyk zakresach treści umożliwi ST:

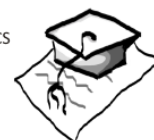
- wieloaspektowe i refleksyjne poznawanie rzeczywistości edukacyjnej i codziennej pracy nauczycieli-wychowawców w konfrontacji z wiedzą teoretyczną;
- zastosowanie wiedzy w praktyce, przeciwiczenie umiejętności nabytych w trakcie kształcenia akademickiego oraz zdobycie nowych (poznawczych, koncepcyjnych, realizacyjnych, psychospołecznych - w zakresie pracy dydaktycznej i wychowawczej);
- zapoczątkowanie procesu identyfikacji z zawodem i tworzenia własnej koncepcji pracy wychowawczej;
- refleksję na temat etycznych wymiarów pracy NA;
- wzmocnienie motywacji do zdobywania kompetencji zawodowych w dalszym kształceniu akademickim.

Zakres treści: obszary poznania, zadania.

Zadania oznaczone * są zadaniami do wyboru.

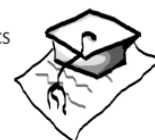
Skróty: ST – student/studentka/studenci; NA – nauczyciel/nauczycielka/nauczyciele

Zakres tematyczny	Szczegółowe zadania
I. Szkoła jako instytucja oświatowa	
Oficjalny wymiar funkcjonowania szkoły – czas realizacji 2 godz.	
1. Prawne, organizacyjne i finansowe podstawy funkcjonowania szkoły.	Zadaniem ST jest zdobycie informacji z różnych źródeł: -zapoznanie się z przepisami prawnymi oraz dokumentacją szkoły (np. „Ustawa o systemie oświaty”, „Karta nauczyciela”, „Podstawy programowe” kształcenia w danym typie szkoły, plany i programy pracy dydaktycznej i wychowawczej, statut szkoły, dokumentacja prowadzona przez szkolną
2. Miejsce szkoły w systemie oświatowym i środowisku lokalnym - związki i zakres współpracy szkoły z instytucjami oświatowo - wychowawczymi,	





<p>kulturalnymi, itp. 3.Sytuacja zawodowa NA w świetle przepisów oraz w praktyce oświatowej (status zawodowy nauczyciela, prawa i obowiązki, stopnie i warunki awansu zawodowego)</p>	<p>kancelarię, protokoły rady pedagogicznej), -rozmowy z dyrektorem/-ką, nauczycielami i innymi pracownikami szkoły. Fakt zdobycia informacji i zapoznania się z dokumentami należy odnotować w dzienniku praktyk.</p>
<p>Ukryty wymiar szkolnej codzienności – czas realizacji 2 godz.</p>	
<p>1.Obszary występowania ukrytego programu szkolnej codzienności: przestrzeń szkoły, szkolna codzienność (przymus, tłok, rutyna).</p>	<p>-Analiza przejawów ukrytego programu szkolnej codzienności na podstawie obserwacji, rozmów z uczniami i nauczycielami. -Na podstawie własnych badań i analiz sporządzenie miniopracowania na temat ukrytego programu szkoły* (zadanie fakultatywne).</p>
<p>II. Proces kształcenia</p>	
<p>Organizowanie środowiska uczenia się – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Wprowadzanie ładu i dyscypliny na lekcji. Działania prewencyjne. Postawa NA wobec dyscypliny. Zachowania zakłócające uczniów. Działania interwencyjne NA i ich skuteczność. 2. Wykorzystanie czasu i przestrzeni na lekcji.</p>	<p>1.Observacja i analizowanie działań prewencyjnych NA, zachowań zakłócających uczniów, reakcji NA (rodzaj ingerencji, ich skuteczność). Przyczyny zachowań zakłócających uczniów (zbieranie informacji od uczniów, NA). Pisemne opracowanie „Analiza sytuacji naruszającej ład klasowy” (opis zakłócającego zachowania ucznia – reakcji NA – skutków interwencji; własna interpretacja i ocena reakcji NA; można wykorzystać schemat z załącznika VI) – (zadanie obowiązkowe). 2.Ocena wykorzystania czasu lekcji – sporządzenie protokołu obserwacji lekcji* (zadanie fakultatywne)</p>
<p>Proces nauczania-uczenia się podczas lekcji – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Realizacja zasad uczenia się i motywacji (dydaktycznych)</p>	<p>Hospitacje lekcji przedmiotowych (2 godziny) - obserwacja zachowania uczniów i nauczyciela, ich</p>

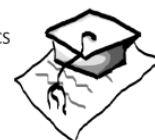




<p>podczas lekcji.</p> <p>2. Komunikowanie się z uczniami na lekcji: prezentacja materiału, zadawanie pytań, stymulowanie uczniów do aktywności werbalnej, udzielanie informacji zwrotnych.</p> <p>3. Kontrola i ocena w procesie dydaktycznym. Wewnątrzszkolny System Oceniania a własny system NA kontrolowania i oceniania osiągnięć uczniów. Kryteria oceniania. Udział uczniów w procesie kontroli i oceny.</p>	<p>wzajemnych relacji pod kątem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacji zasad uczenia się i motywacji przez nauczyciela podczas lekcji - sporządzenie protokołu obserwacji lekcji* (zadanie fakultatywne). 2. Procesu komunikowania się na lekcji: kompetencji komunikacyjnych nauczycieli, dydaktycznych funkcji pytań, aktywności uczniów na lekcji. <p>Sporządzenie protokołu obserwacji lekcji z własną interpretacją i oceną* (zadanie fakultatywne).</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Wewnątrzszkolny system oceniania - założenia i realizacja. Ocenianie w oczach uczniów. Kontrola i ocena w praktyce: w porozumieniu z nauczycielem sprawdzenie pracy domowej uczniów, zeszytów domowych, pomoc w sprawdzaniu prac klasowych (w przypadku hospitacji lekcji zgodnych z kierunkiem studiów) - przedyskutowanie z nauczycielem kryteriów oceny. <p>Sporządzenie miniopracowania na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole (na podstawie analizy dokumentów, obserwacji, rozmów z nauczycielami i uczniami, ewentualnie badań ankietowych)* (zadanie fakultatywne).</p> <p>Hospitacje należy odnotować w dzienniku praktyk.</p>
--	---

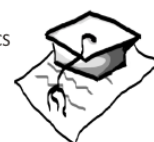
III. Wychowanie w szkole

<p>Szkolne warunki wychowania – czas realizacji 2 godz.</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Cele i zadania pracy wychowawczej w świetle oficjalnego „Programu wychowawczego szkoły”. 2. Realizacja i ewaluacja szkolnego programu wychowania. 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Analiza „Programu wychowawczego szkoły” (celów, zadań). 2. Analiza i ocena (np. na podstawie własnych obserwacji, analizy tematyki godzin wychowawczych w klasach, rozmów z NA i uczniami, badań ankietowych) rzeczywistej realizacji programu wychowawczego i



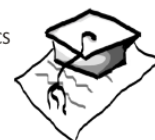


	jego skuteczności w kontekście szkolnych warunków wychowania.
Relacje nauczyciel –uczeń – czas realizacji 2 godz.	
1.Porozumiewanie się w relacjach wychowawczych. Język akceptacji i język nieakceptacji w relacjach nauczyciel-uczniowie. Rozwiązywanie konfliktów i problemów interpersonalnych. Oddziaływanie NA na poczucie własnej wartości uczniów.	1. Analiza i ocena sposobu porozumiewania się NA z uczniami w sytuacjach pozadydaktycznych. Sporządzenie miniopracowania na temat oddziaływania NA na poczucie własnej wartości uczniów *(zadanie fakultatywne).
Rola i zadania wychowawcy w organizowaniu pracy z klasą – czas realizacji 8 godz.	
1.Funkcje i zadania wychowawcy klasy. 2.Poznawanie uczniów i klasy szkolnej. 3.Programowanie pracy wychowawczej z klasą – założenia, zakresy, metody i formy pracy; udział uczniów w planowaniu działań wychowawczych; ewaluacja pracy wychowawczej. 4.Stymulowanie rozwoju grupy 5.Planowanie i prowadzenie godzin wychowawczych. 6.Współpraca z rodzicami – formy kontaktów, zakresy współpracy, spotkania z rodzicami.	1.Na podstawie rozmów z wychowawcą klasy zebranie informacji nt. jego funkcji i zadań (diagnostycznych, profilaktycznych, wychowawczych, organizacyjno - administracyjnych). Analizowanie dokumentacji prowadzonej przez wychowawcę klasy. 2. W porozumieniu z wychowawcą przeprowadzenie badań w wybranej klasie (np. obserwacja, rozmowy i wywiady, ankiety, badania socjometryczne, analiza dziennika i innych dokumentów i wytworów) i opracowanie jej całościowej charakterystyki – <u>zadanie obowiązkowe</u> (w oparciu o wskazówki zawarte w materiałach pomocniczych). 3.Analiza i ocena planu pracy wychowawczej z klasą (kierunki i zakresy działań wychowawczych, tematyka godzin wychowawczych, organizacja wewnętrznego życia klasy). Sporządzenie miniopracowania* (zadanie fakultatywne). 4.Analiza działań wychowawcy klasy na rzecz





	<p>stymulowania rozwoju i integracji grupy oraz ocena ich skuteczności.</p> <p>5. Hospitacja 1 lub 2 godzin wychowawczych (analiza celów i funkcji lekcji, stosowanych metod, atmosfery, relacji wychowawca-uczniowie) – sporządzenie protokołu obserwacji godziny wychowawczej wraz z jej analizą i oceną (<u>zadanie obowiązkowe</u>).</p> <p>6. Przeprowadzenie samodzielnie 1 godziny wychowawczej z wykorzystaniem metod aktywizujących – przy współpracy opiekuna praktyk (wspólne przygotowanie scenariusza godziny wychowawczej). Po przeprowadzonej lekcji należy: zebrać informacje zwrotne od uczniów, opiekuna praktyk oraz dokonać autoewaluacji - wnioski zapisać pod konspektem (<u>zadanie obowiązkowe</u>).</p> <p>7. Rozmowa z NA na temat form kontaktu z rodzicami, wzajemnych oczekiwań, sytuacji wymuszających natychmiastowy kontakt wychowawcy klasy z rodzicami oraz analiza trudności doświadczanych przez NA w kontakcie z rodzicami. W miarę możliwości uczestniczenie w zebraniu z rodzicami.</p>
<p>Samorządność uczniów i organizacja czasu wolnego - czas realizacji 2 godz.</p>	
<p>1. Samorząd uczniowski – zasady działania, udział uczniów w życiu szkoły, prawa i obowiązki uczniów.</p> <p>2. Oferta zajęć pozalekcyjnych w szkole.</p> <p>3. Organizacje dziecięce i młodzieżowe.</p>	<p>1. Zapoznanie ST się z zasadami działania, organizacją, dokumentacją (plany pracy, sprawozdania, protokoły zebrań, kronika, itp.).</p> <p>Analiza przez ST (na podstawie rozmów, obserwacji):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ról i zadań władz uczniowskich, sposobu ich wybierania; - zakresu działania (rozmowa z przewodniczącym samorządu);

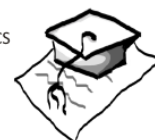




<p>4. Funkcje i zadania biblioteki szkolnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - udziału uczniów w pracach samorządu; - zakresu praw uczniów (Kodeks Ucznia i jego przestrzeganie w szkole); - wpływu uczniów na życie szkoły (wywiady z uczniami, NA, dyrektorem). <p>2. Zapoznanie się ST z ofertą zajęć pozalekcyjnych w szkole (koła zainteresowań, zespoły artystyczne, zajęcia sportowe, organizacje młodzieżowe, imprezy i wycieczki) oraz analiza ich dostępności, popularności wśród uczniów. Hospitowanie zajęć koła zainteresowań związanego z kierunkiem studiów praktykanta. Czynny udział ST w zajęciach – pomoc NA /uczniom. W miarę możliwości - zaangażowanie się w przygotowania oraz aktywny udział w imprezie szkolnej (np. festyn szkolny, zabawa integracyjna, wyjście do kina).</p> <p>3. Zdobycie przez ST informacji na temat organizacji działających w szkole - ich liczby, zasad i zakresu działania na rzecz szkoły i środowiska lokalnego.</p> <p>4. Zebranie informacji przez ST na temat zadań i form pracy biblioteki, zasobności i możliwości zaspokajania potrzeb uczniów i NA, stanu czytelnictwa, poznanie dokumentacji bibliotecznej i systemu wypożyczania, regulaminu biblioteki. Udział ST w zebraniu aktywu bibliotecznego (o ile taki istnieje), przeprowadzenie rozmów z uczniami (lub przeprowadzenie ankiety) na temat ich zainteresowań czytelniczych.</p>
--	--

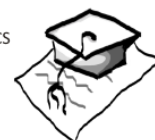
IV. Działalność opiekuńczo-wychowawcza szkoły

<p>Bezpieczeństwo i profilaktyka w szkole – czas realizacji – 3 godz.</p>	
<p>1. Ogólne zasady bezpieczeństwa i ich przestrzeganie.</p> <p>2. Zapobieganie i przeciwdziałanie agresji i przemocy.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie się z zasadami BHP obowiązującymi w szkole. 2. Zjawisko przemocy/agresji w szkole – w relacjach



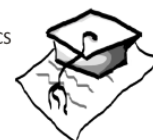


<p>3.Opieka zdrowotna. 4.Promocja zdrowia i profilaktyka.</p>	<p>rówieśniczych, dorośli-uczniowie Zapoznanie się ze sposobami zapobiegania i przeciwdziałania agresji oraz ocena ich skuteczności (na podstawie obserwacji, rozmów z uczniami, nauczycielami oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym). Zapoznanie się z programami profilaktycznymi realizowanymi w szkole (np. „Trening zastępowania agresji”) – Sporządzenie miniopracowania na temat zapobiegania i przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole* (zadanie fakultatywne).</p> <p>3.Zapoznanie się z formami opieki zdrowotnej w szkole (np. opieka lekarska, stomatologiczna, zajęcia korekcyjne); jeśli jest gabinet lekarski – przeprowadzenie wywiadu z pracownikiem medycznym na temat ogólnego stanu zdrowia uczniów, najczęstszych problemów zdrowotnych.</p> <p>4.Analiza i ocena działań szkoły dotyczących promocji zdrowia (realizacji ścieżki międzyprzedmiotowej), edukacji seksualnej, profilaktyki uzależnień, analiza asortymentu sklepu szkolnego z uwzględnieniem produktów służących zdrowiu i szkodliwych bądź niewskazanych).</p>
<p>Rodzina – formy pomocy rodzinie – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Rodzina współczesna i jej problemy 2.Formy pomocy rodzinie (finansowej i in.). 3. Świetlica.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <p>1. Rozmowa z pedagogiem szkolnym, wychowawcą na temat problemów funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej (alkoholizm, przemoc domowa) i dysfunkcyjnej (eurosieroctwo, bezrobocie). Sporządzenie miniopracowania na temat problemów szkolnego funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej/dysfunkcyjnej * (zadanie fakultatywne).</p> <p>2. Zapoznanie się możliwościami i formami udzielania</p>





	<p>pomocy rodzinom patologicznym i dysfunkcyjnym.</p> <p>3. Jeśli w szkole działa świetlica – hospitacja zajęć świetlicowych, pomoc w organizowaniu zajęć, rozmowa z pracownikiem na temat celów, zadań, zasad funkcjonowania świetlicy.</p>
<p>Wspieranie uczniów – czas realizacji 6 godzin</p>	
<p>1.Pomoc uczniom z trudnościami w nauce.</p> <p>2.Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p>3.Praca z uczniami wybitnie zdolnymi.</p> <p>Funkcje i zadania innych pracowników pedagogicznych szkoły (pedagoga, psychologa, logopedy) oraz zakres ich współpracy z wychowawcą klasy.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <p>1.Zapoznanie się z przyczynami trudności w nauce (rozmowa z NA, pedagogiem szkolnym, uczniami; obserwacja relacji NA -uczeń podczas lekcji). Poznanie sposobów i form pomocy uczniom z trudnościami. W porozumieniu z NA objęcie opieką ucznia z trudnościami w zakresie przedmiotu nauczania zgodnego z kierunkiem studiów praktykanta (nawiązanie kontaktu, pomoc w odrabianiu lekcji, przygotowanie do sprawdzianu, sprawdzenie zeszytu, asystowanie podczas lekcji itp. – łącznie ok.3-4 godzin)*- sporządzenie miniopracowania – „Charakterystyka sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce” (zadanie fakultatywne).</p> <p>2.Poznanie rodzajów specjalnych potrzeb edukacyjnych (np. niepełnosprawność, ADHD, choroba przewlekła). Analiza i ocena działań pomocowych szkoły.)*- sporządzenie miniopracowania – „Charakterystyka sytuacji szkolnej ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych” (zadanie fakultatywne).</p> <p>3.Zapoznanie się z formami pracy z uczniami wybitnie uzdolnionymi (rozmowy z pedagogiem szkolnym, NA, uczniami). Ocena działań szkoły w tym zakresie * - sporządzenie miniopracowania – „ Praca z uczniem wybitnie zdolnym” (zadanie fakultatywne).</p>





Warunki zaliczenia praktyki – zadania obowiązkowe i fakultatywne:

Studenci/-ki zobowiązani/-ne są do zapoznania się ze wskazanymi w programie obszarami rzeczywistości edukacyjnej i udokumentowania ich w formie zapisów w „Dzienniku praktyk”.

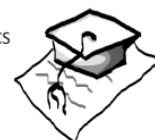
Część zadań powinna być udokumentowana w postaci pisemnych opracowań (portfolio).

Zadaniem ST jest wykonanie i udokumentowanie następujących zadań obowiązkowych:

1. Pisemne opracowanie „Analiza sytuacji naruszającej ład klasowy” (opis zakłócającego zachowania ucznia – reakcji NA – skutków interwencji; własna interpretacja i ocena reakcji NA).
2. Opracowanie charakterystyki klasy szkolnej (praca może być wykonana w zespole 2-3-osobowym).
3. Hospitacja godziny wychowawczej i sporządzenie protokołu obserwacji godziny wychowawczej wraz z jej analizą i oceną.
4. Samodzielne przeprowadzenie godziny wychowawczej według oryginalnego scenariusza (w dokumentacji należy przedstawić scenariusz godziny wychowawczej wraz z uwagami po realizacji).

Zadania fakultatywne:

1. Jeden protokół z obserwacji lekcji pod wybranym kątem (wraz z analizą, interpretacją i oceną):
 - Ocena wykorzystania czasu lekcji.
 - Ocena realizacji zasad ucznia się i motywacji przez NA podczas lekcji.
 - Ocena procesu komunikowania się na lekcji pod kątem (do wyboru: kompetencji komunikacyjnych NA, dydaktycznych funkcji pytań, aktywności uczniów na lekcji).
2. Cztery miniopracowania na wybrany temat (praca może być wykonana w zespole 2-3-osobowym):
 - Miniopracowanie na temat ukrytego programu w szkolnej codzienności.
 - Miniopracowanie na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole.
 - Miniopracowanie na temat oddziaływania nauczycieli na poczucie własnej wartości uczniów.
 - Miniopracowanie dotyczące analizy i oceny planu pracy wychowawczej z klasą.
 - Miniopracowanie na temat zapobiegania i przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole.
 - Miniopracowanie na temat problemów szkolnego funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej/dysfunkcyjnej.
 - Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce.
 - Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych.





- Miniopracowanie na temat pracy z uczniem wybitnie zdolnym.

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej

Kierunek

—

Specjalność

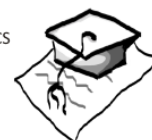
DZIENNIK PRAKTYK **Praktyka ogólnopedagogiczna ciągła**

Imię i nazwisko

Miejsce praktyk

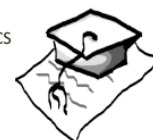
(Pełna nazwa i adres szkoły)

Rok akademicki





	Potwierdzenie zakończenia praktyki	
	Podpis i pieczęć Dyrektora szkoły.	
	data	
	Potwierdzenie rozpoczęcia praktyki	
	podpis i pieczęć Dyrektora szkoły	
	data	
	Liczba tygodni /godzin praktyk	
Lp.		

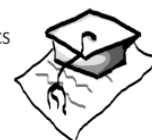




DZIENNIK PRAKTYK

Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki



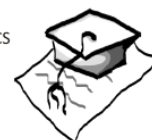


DZIENNIK PRAKTYK

Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki

DZIENNIK PRAKTYK

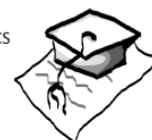




Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki

DZIENNIK PRAKTYK

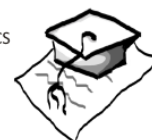




Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyk

Opinia opiekuna o przebiegu praktyki





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

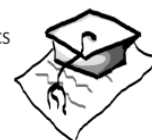
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





Wzór nr 2.

Arkusz oceny wiedzy i umiejętności praktykanta – praktyka ogólnopedagogiczna (wypełnia szkolny opiekun praktyk)

Oceniający:.....

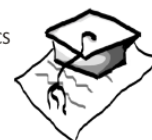
Imię i nazwisko praktykanta

Karta oceny ułatwia dokonanie oceny przebiegu praktyki i osiągnięć praktykanta/praktykantki po realizacji zadań wynikających z programu praktyk.

Instrukcja: Proszę zaznaczyć pole, które opisuje najczęściej obserwowane zachowania praktykanta/praktykantki.

- 0- Brak możliwości oceny
- 1- W bardzo małym stopniu zgadzam się
- 2- W dostatecznym stopniu zgadzam się
- 3- W dużym stopniu zgadzam się
- 4- W pełni zgadzam się

Zakresy oceny studenta/studentki	0	1	2	3	4	Uwagi
Przygotowanie merytoryczne						
Był/a przygotowany merytorycznie do wykonywania badań diagnostycznych i innych zadań (np. przygotowanie do wywiadów z pracownikami szkoły)						
W razie potrzeby uzupełniał/a, poszerzał/a wiedzę konieczną do wykonania zadań						
Umiejętność planowania i prowadzenia godziny wychowawczej						
Potrafił/a zorganizować odpowiednie warunki do uczenia się (zadbać o ład i dyscyplinę, motywację uczniów, klimat emocjonalny; dostosować aranżację przestrzeni do celów i treści; optymalnie wykorzystać czas)						
Potrafił/a zrealizować lekcję wg przedstawionego scenariusza, elastycznie reagując na zachowanie uczniów						
Z uwagą przyjmował/ła informacje zwrotne, szukał/ła						





sposobów doskonalenia warsztatu pracy dydaktyczno-wychowawczej							
Autoprezentacja - na lekcji i podczas innych zajęć z uczniami:							
Zachowywał/ła spokój							
Był/a pewny/na siebie, mówił/a wystarczająco głośno i wyraźnie							
Bez skrepowania poruszał/ła się po klasie							
Nawiązywał/ła kontakt wzrokowy i słowny z uczniami							
Cechowała ją/jego duża kultura osobista							
Zaangażowanie studenta/teki w realizację zadań wynikających z programu praktyk							
Rzetelnie i z zaangażowaniem wykonywał/a zadania obowiązkowe							
Wykonywał/ła dodatkowe zadania na rzecz klasy/szkoły np.....							
Kontakty z uczniami							
Potrafił/a nawiązać kontakt i prowadzić rozmowy z uczniami							
Pomagał/a w wykonywaniu zadań							
Okazywał/a akceptacją i szacunek dla uczniów							
Inne, jakie?.....							

Proszę wymienić:

- mocne strony i zalety praktykanta/teki:

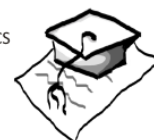
.....
.....

- słabe strony i wady praktykanta/teki:

.....
.....

Ogólna ocena radzenia sobie praktykanta w czasie całej praktyki ogólnopedagogicznej

(stopień 2-5):





MATERIAŁY POMOCNICZE DO ZADAŃ (przykłady)

I. Charakterystyka klasy szkolnej – wzór (do 5 stron)

Plan charakterystyki klasy szkolnej:

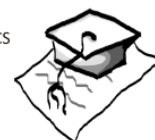
1. Źródła wiedzy o klasie (wymienienie wszystkich metod badania – obserwacje; wywiady z wychowawcą, NA, uczniami; badania socjometryczne, ankietowe; analiza dziennika i innych dokumentów).
2. Ogólne dane o klasie (wiek, liczebność, płeć uczniów, stan zdrowia itp.).
3. Środowisko rodzinne uczniów (ogólnie - jakie dominują, czy i w jakiej liczbie występują rodziny dysfunkcyjne lub z problemami).
4. Postępy uczniów w nauce.
5. Struktura socjometryczna i poziom integracji klasy. Charakterystyka relacji między uczniami.
6. Zainteresowania i aspiracje uczniów (m.in. udział w olimpiadach, kołach zainteresowań, akcjach społecznych, wolontariacie).
7. Inne uwagi i spostrzeżenia o uczniach i klasie.

UWAGA:

Przy omawianiu różnych danych (o uczniu lub klasie) wskazane jest, by ST podał źródła informacji (np. własna obserwacja na lekcji, wywiad z wychowawcą, przeprowadzone badanie socjometryczne). Formułowane wnioski o uczniu lub klasie popierał wynikami badań (przykładami konkretnych zachowań, wynikami badań kwestionariuszowych lub socjometrycznych, wypowiedziami uzyskanymi podczas wywiadu, itp.).

Jako załączniki należy dołączyć tabelę socjometryczną i socjogram, kwestionariusze ankiet, zbiorcze opracowania wyników ankiety, plany wywiadów itp.

W charakterystyce klasy ST nie powinien używać nazwisk uczniów - jedynie imię lub imię wraz z pierwszą literą nazwiska, ewentualnie inicjał (ustawa o ochronie danych osobowych).





II. Scenariusz godziny wychowawczej – wzór

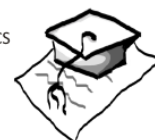
Schemat scenariusza zajęć:

1. Tytuł i temat zajęć (adresat).
2. Cele formułowane z perspektywy ucznia (opracowane wspólnie z nauczycielem)
3. Czas zajęć, potrzebne materiały, aranżacja przestrzeni.
4. Przebieg zajęć (dokładny opis czynności NA i uczniów), ewentualnie: załączniki.

Godzinę wychowawczą ST powinien przeprowadzić w obserwowanej wcześniej klasie. Opracowany scenariusz godziny wychowawczej (wybór tematu powinien być dostosowany do oczekiwań uczniów oraz uzgodniony z wychowawcą klasy) należy przedstawić do akceptacji szkolnemu opiekunowi praktyk.

Po przeprowadzonej lekcji wskazane jest:

- zdobycie opinii NA obecnego podczas prowadzonej przez ST godziny wychowawczej. Informacje te należy umieścić pod scenariuszem godziny wychowawczej.





III. Protokół obserwacji lekcji – wzór

PROTOKÓŁ OBSERWACJI LEKCJI

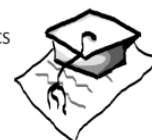
Obserwator Data Czas obserwacji

Cel i przedmiot obserwacji Miejsce

(W przypadku lekcji należy określić: która klasa, jaki przedmiot)

Ogólne dane o osobach obserwowanych (np. liczba uczniów w klasie) i sytuacji (np. informacje dotyczące wyglądu sali, sytuacji poprzedzającej obserwację)

Czas	Zachowania nauczyciela	Zachowania uczniów	Uwagi obserwatora





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Interpretacja i wnioski/ocena lekcji:

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”



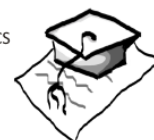
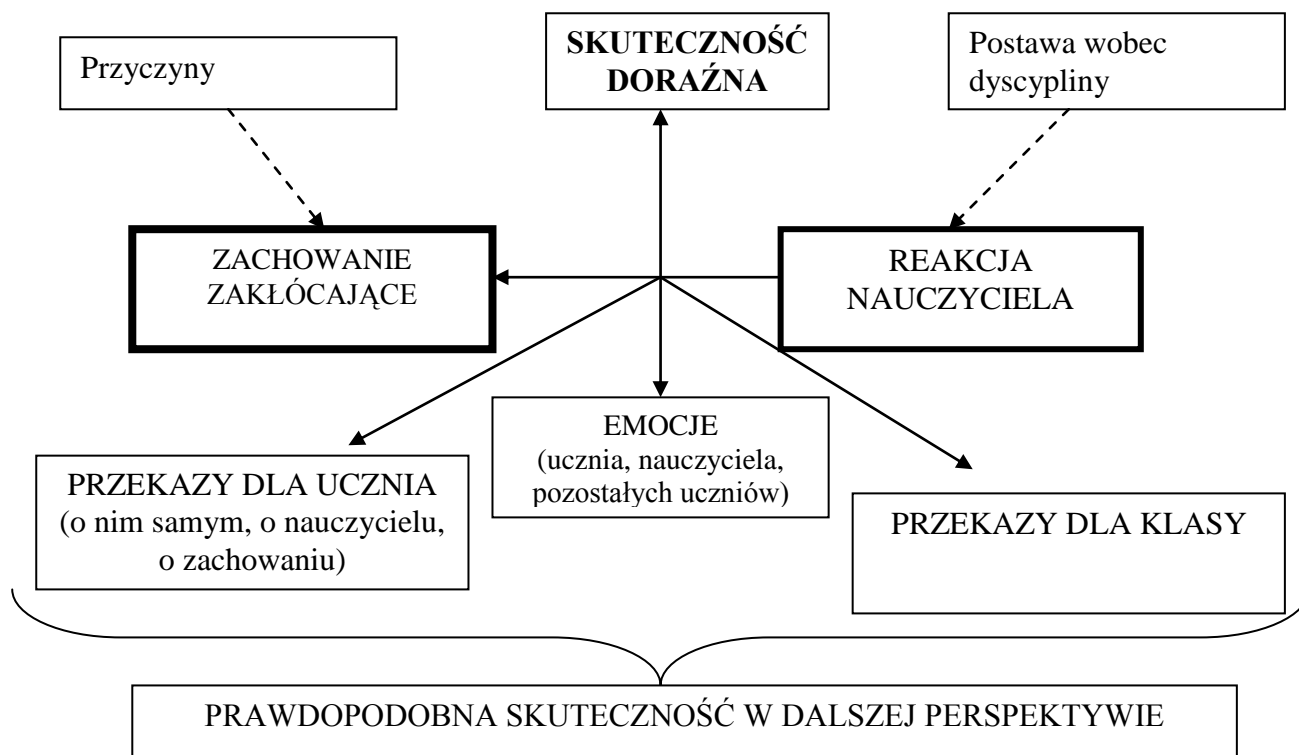


IV. Wskazówki do obserwacji i oceny godziny wychowawczej. Przy analizie i ocenie lekcji można uwzględnić następujące kryteria: a) atrakcyjność metodyczną, b) wewnętrzną spójność lekcji, c) dostosowanie aranżacji przestrzeni do treści i metod, d) charakter i jakość kontaktu NA z uczniami, e) poziom aktywności uczniów, f) efekty uzyskane przez uczniów/skuteczność, g) osobiste wrażenia i refleksje.

V. Wskazówki do analizy i interpretacji sytuacji naruszającej ład klasowy

ANALIZA I OCENA SYTUACJI INTERWENCJI NA ZACHOWANIA ZAKŁÓCAJĄCE

(Źródło: opracowanie własne D. Pankowska, W: Łukasik I.M., Pankowska D., Ład i dyscyplina na lekcji. W: Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych. Cz.1: Praca dydaktyczna. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010, s.34-35)





VI. Wskazówki do obserwacji i analizy lekcji pod wybranym kątem

a/Analiza i ocena realizacji zasad uczenia się i motywacji

Realizację zasad na lekcji ST może przeanalizować stosując I lub II sposób postępowania:

Sposób postępowania I (protokół obserwacji według wyżej podanego wzoru)

Proszę przypomnieć sobie wiedzę na temat zasad uczenia się i motywacji. Podczas hospitacji lekcji proszę sporządzić szczegółowy protokół jej przebiegu oraz zachowań NA. Następnie zaraz po zakończeniu obserwacji odnieść zachowania NA do poszczególnych zasad uczenia się i motywacji. W końcowych wnioskach warto napisać, jakie konsekwencje dla uczenia się uczniów i osiągania przez nich celów dydaktycznych miało postępowanie NA.

Sposób postępowania II

Przed hospitacją lekcji proszę przygotować arkusz obserwacyjny, podzielony na rubryki (każda z nich będzie zawierać inną zasadę uczenia się i motywacji) oraz przypomnieć sobie dokładnie, jakie zachowania NA świadczą o przestrzeganiu, a jakie o łamaniu każdej z nich. Podczas lekcji proszę wpisywać w odpowiednich rubrykach tylko te zachowania, które świadczą o przestrzeganiu lub łamaniu poszczególnych zasad (niektóre zachowania mogą odnosić się do więcej niż jednej zasady). Wskazane jest, by po zakończeniu lekcji ST przeanalizował zapiski i wyciągnął wnioski.

b/Wskazówki dla studenta/ki do obserwacji i analizy lekcji pod kątem wykorzystania czasu

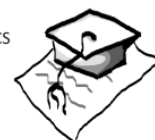
Należy zapisywać dające się wyodrębnić jako osobne, następujące po sobie sytuacje na lekcji (np. czynności organizacyjne – sprawdzenie obecności; kontrola wiedzy uprzedniej, np. sprawdzenie pracy domowej, wprowadzenie nowych treści, np. przygotowanie doświadczenia, itd.).

Po zakończonej obserwacji proszę dokonać analizy efektywności wykorzystanego czasu na poszczególne sytuacje.

c/Wskazówki dla studenta/ki do obserwacji i analizy lekcji pod kątem porozumiewania się nauczyciela z uczniami

Analizę komunikowania się NA na lekcji z wykorzystaniem aktywności werbalnej uczniów na lekcji (obserwacja topograficzna).

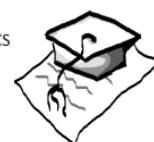
Wykonując to zadanie należy: a) narysować schemat klasy szkolnej (ustawienia ławek), b) zaznaczyć płęć uczniów w odpowiednich miejscach; c) stawiać symbole (takie jak podane niżej lub inne, wymyślone przez siebie) w odpowiednich miejscach (oznaczających ucznia), w sytuacji, kiedy obserwowany uczeń:





- zgłasza się do odpowiedzi i nie jest pytany;
- +**p** zgłasza się do odpowiedzi i jest pytany przez NA i udziela prawidłowej odpowiedzi;
- +**n** zgłasza się do odpowiedzi i jest pytany przez NA i udziela nieprawidłowej odpowiedzi;
- ***p** jest pytany przez NA mimo, iż się nie zgłasza i udziela prawidłowej odpowiedzi;
- ***n** jest pytany przez NA mimo, iż się nie zgłasza i udziela nieprawidłowej odpowiedzi;
- #**p** spontanicznie/samowolnie udziela odpowiedzi prawidłowej;
- #**n** spontanicznie/samowolnie udziela odpowiedzi prawidłowej.

Przeprowadzając obserwację proszę notować, w jaki sposób NA zachęca uczniów do aktywności. W dalszej kolejności proszę przeanalizować wyniki i sformułować wnioski, zwracając szczególną uwagę na następujące kwestie: a) jak wielu uczniów było aktywnych, b) co robił NA, aby zaktywizować poszczególnych uczniów, c) czy "sprawiedliwie" obdarzał uczniów swoją uwagą, d) jak doświadczenia z obserwowanej lekcji mogą wpłynąć na zaangażowanie poszczególnych uczniów na następnych lekcjach, itp. Proszę ocenić tę lekcję, a w razie zastrzeżeń - napisać, co NA mógłby zrobić, aby bardziej zaktywizować uczniów.





VII. Wskazówki do miniopracowań dotyczących procesu kształcenia

a/ Miniopracowanie na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole

Proszę zebrać za pomocą różnych metod (obserwacje, wywiady i rozmowy, analiza dokumentów, ewentualnie ankieta) jak najwięcej informacji dotyczących praktyki kontrolowania i oceniania w szkole. Warto:

- przeanalizować przyjęte przez NA kryteria oceny, organizację kontroli (częstość, metody, odniesienie do celów edukacyjnych);
- zebrać informacje o tym, jak NA (poszczególni lub w rozwiązaniach stosowanych przez wszystkich) radzą sobie z dylematami oceniania. Dobrze byłoby zapytać, co sprawia NA szczególne trudności (czynniki pomagające - utrudniające ocenianie).
- podczas rozmowy z uczniami dobrze byłoby poznać ich odczucia związane z kwestią kontroli i oceny w szkole. Przykładowo, możemy zapytać, czy są zadowoleni z systemów kontrolowania i oceniania stosowanych przez poszczególnych NA.

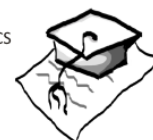
b/ Miniopracowanie na temat ładu i dyscypliny na lekcjach

Wskazane jest, aby student/ka, obserwując zachowania uczniów i nauczycieli, zwrócił/ła szczególną uwagę (i dokładnie zapisał/ła) na te zachowania uczniów (rozmowy, hałasy, kręcenie się, wychodzenie z ławek, rzucanie przedmiotami itp.), które przeszkadzają w prowadzeniu lekcji i uczeniu się uczniów.

Proszę postarać się:

- Jak najwierniej zanotować kontekst sytuacyjny takich zachowań (wskaźniki: jakie zachowanie NA poprzedzało wystąpienie kreślonego zachowania u uczniów, jak reagował NA na tego rodzaju zachowania, jak z kolei reagowali na nie uczniowie; jak wielu uczniów było zaangażowanych w te sytuacje - czy były to zachowania raczej pojedynczych uczniów, czy też większej ich liczby; w jakich sytuacjach w klasie i przy wykonywaniu jakich zadań uczniowie najbardziej/najmniej przeszkadzali).
- Porozmawiać z NA na temat: zachowania uczniów sprawiającego im najwięcej kłopotu, czy są zadowoleni z poziomu ładu i dyscypliny na swoich lekcjach, a również jakie działania prewencyjne (z jakim skutkiem) stosują NA, czy są zadowoleni ze swoich strategii radzenia sobie z zachowaniami zakłócającymi itp.

Na koniec należy podsumować wyniki swoich badań i sformułować wnioski.





VIII. Wskazówki do sporządzenia miniopracowań na temat wychowania w szkole

a/Miniopracowanie na temat ukrytego programu szkolnej codzienności

Proszę zaobserwować i przeanalizować różne aspekty działania i efekty ukrytego programu szkoły (ukryte przekazy) dotyczące:

-Przestrzeni (jak wygląda wejście do szkoły, korytarze, dostępność uczniów do pomieszczeń, zakres prywatności, zakres wpływu uczniów na wygląd szkoły).

-Przymusu, przykładowo - na co uczniowie mają/ nie mają wpływu w zakresie:

Proszę zinterpretować zdobyte informacje i wyciągnąć wnioski dotyczące funkcjonowania ukrytego programu w szkole.

b/Miniopracowanie na temat oddziaływania nauczycieli na poczucie własnej wartości uczniów

Chcąc zaobserwować, w jaki sposób NA poprzez swoje zachowania oddziałują na poczucie własnej wartości uczniów warto przeanalizować, zinterpretować te sytuacje a także przedstawić własne wnioski i przedstawić zauważone konkretne przykłady (bez nazwisk) zachowań wzmacniających i obniżających poczucie własnej wartości uczniów (zob. Pankowska D., *Poczucie własnej wartości a wychowanie*, W: Pankowska D., *Pedagogika dla nauczycieli w praktyce. Materiały metodyczne*. Impuls, Kraków 2008, s.242-256).

c/Miniopracowanie na temat działań wychowawcy klasy na rzecz stymulowania rozwoju i integracji grupy.

Obserwując pracę nauczyciela-wychowawcy oraz na podstawie innych badań (analiza dokumentacji, rozmowy z uczniami, z wychowawcą klasy) proszę dokonać pisemnej analizy oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych nauczyciela-wychowawcy ważnych dla procesu integracji grupy - klasy szkolnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na problemy:

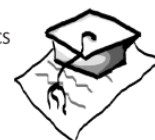
- Jaki rodzaj aktywności służącej podnoszeniu jakości wzajemnych relacji uczniów w klasie podejmuje wychowawca?

- Które z możliwych działań (ćwiczenia grupowe na godzinach wychowawczych, wspólne wyjazdy, imprezy klasowe, działania podejmowane na rzecz szkoły lub np. społeczności lokalnej) mających na celu integrację klasy przynosiły najlepsze efekty?

Warto również zapytać:

- Na czym polega i jak przebiega w szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna dziecku odrzuconemu przez innych uczniów?

Proszę porównać informacje na temat integracji klasy uzyskane od wychowawcy klasy z wynikami badań socjometrycznych. Na koniec proszę podsumować wyniki badań i sformułować wnioski.





IX. Wskazówki do miniopracowań dotyczących wspierania uczniów

a/ Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce/o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

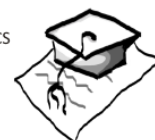
Poznając sytuację szkolną ucznia należy wziąć pod uwagę:

- orzeczenie z poradni pedagogiczno-psychologicznej i inne dokumenty (teczka ucznia);
- funkcjonowanie ucznia na lekcjach z różnych przedmiotów;
- rozmowę z nauczycielem o dostosowaniu form pomocy uczniowi;
- analizę dokumentów (zeszyty ucznia i inne prace ucznia);
- wyniki w nauce.

b/ Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia zdolnego

Poznając sytuację szkolną ucznia należy wziąć pod uwagę:

- funkcjonowanie ucznia na lekcjach z różnych przedmiotów (funkcjonowanie psychospołeczne, pozycja w grupie);
- rozmowę z nauczycielem o proponowanych formach aktywności rozwijających zdolności ucznia;
- pozaszkolne sukcesy ucznia (np. olimpiady, konkursy, itp.);
- wyniki w nauce.





Propozycje bibliograficzne:

Arends R.I., *Uczymy się nauczać*, PWN, Warszawa 1994.

Badziukiewicz B., Sałasiński M., *Vademecum wychowawcy*. Żak, Warszawa 2005.

Dudzikowa M., *Pomyśl siebie... Minieseje dla wychowawcy klasy*. GWP, Gdańsk 2007.

Edwards C.H., *Dyscyplina i kierowanie klasą*. PWN, Warszawa 2006.

Gordon T., - *Wychowanie bez porażek w szkole*, PAX, Warszawa 1995.

Kawecki I., *Wprowadzenie do wiedzy o szkole i nauczaniu*. Impuls, Kraków, 2003.

Kwieciński Z., Śliwerski B., *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t.2. PWN, Warszawa 2004.

Pankowska D., *Pedagogika dla nauczycieli w praktyce. Materiały metodyczne*. Impuls, Kraków 2008.

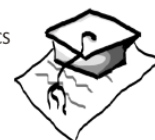
Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), *Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych. Cz.1: Praca dydaktyczna*. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010.

Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), *Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych. Cz.2: Praca wychowawcza*. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010.

Polak K., *Kultura szkoły. Od relacji społecznych do języka uczniowskiego*. Wydawnictwo UJ, Kraków 2007.

Śliwerski B., *Program wychowawczy szkoły*. WSiP, Warszawa 2001.

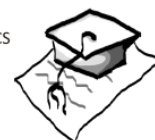
Tripp D., *Zdarzenia krytyczne w nauczaniu. Kształtowanie profesjonalnego osądu*. WSiP, Warszawa 1996.





Realizacja zadań wynikających z założeń projektowych jest związana z szeregiem dodatkowych działań, uznanych za wartość dodaną projektu, czyli:

- Stworzenie możliwości odbywania przez studentów/ki praktyki śródrocznej.
- Wdrożenie systemu doskonalenia opiekunów praktyk pedagogicznych. W trakcie szkoleń zapoznano przyszłych opiekunów praktyk z przykładami zastosowania najnowszych teorii i metod nauczania i wychowania w pracy nauczyciela-wychowawcy.
- Wykorzystanie szerokiego wachlarza środków dydaktycznych, w tym sprzętu multimedialnego potrzebnych do przygotowania zajęć.
- Opracowano materiały do niezbędnika dla studentów oraz materiały samokształceniowe dla nauczycieli biorących udział w szkoleniach.
- Nawiązano stałą współpracę ze szkołami, w których studenci będą odbywać praktyki.
- Uruchomienie portalu edukacyjnego, który umożliwi promocję rezultatów projektu zarówno podczas jego realizacji, jak i po zakończeniu. Internetowa platforma edukacyjna – *Praktyki pedagogiczne na WH* umożliwi nauczycielom i studentom wymianę doświadczeń oraz publikowanie autorskich opracowań metodycznych.





NOWY PROGRAM PRAKTYK PRZEDMIOTOWO – METODYCZNYCH Z DYDAKTYKI JĘZYKA POLSKIEGO¹ NA II, III I IV ETAPIE EDUKACJI

Dokument opracowany w wyniku konsultacji z nauczycielami/-kami z udziałem ekspertów „www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS

WPROWADZENIE

Praktyki przedmiotowo – metodyczne (śródroczne i ciągłe) są integralną częścią procesu kształcenia studentów i studentek (ST)* zainteresowanych zdobyciem kwalifikacji zawodowych niezbędnych do samodzielnej pracy w szkole jako nauczyciele/-ki (NA) języka polskiego. Stanowią one praktyczną realizację treści, odbywających się równolegle z kształceniem teoretycznym zgodnym z kierunkiem studiów.

Dzięki praktyce wiedza merytoryczna nabywana w toku studiów polonistycznych (gł. językoznawcza, kulturowa, literaturoznawcza, pedagogiczna i dydaktyczna) powinna znajdować zastosowanie w konkretnych sytuacjach edukacyjnych, potwierdzających jej niezbędność i funkcjonalność w procesie planowania, realizacji i wartościowania zadań dydaktyczno-wychowawczych przez ST na praktyce.

Założenia programu nawiązują do znanych i cenionych obecnie koncepcji kształcenia NA ukierunkowanych na podnoszenie jakości, efektywności oraz innowacyjności edukacji pedagogicznej. Są wśród nich m.in. koncepcja kształcenia przez praktykę, koncepcja refleksyjnej praktyki oraz - inspirowana założeniami antropocentryzmu dydaktycznego - koncepcja przygotowania ST polonistyki do pracy w szkole jako NA języka polskiego. Oprócz tego niniejszy program pedagogicznych praktyk przedmiotowych uwzględnia wytyczne zawarte w aktualnych standardach kształcenia NA w PL i krajach UE.

Program zawiera informacje dotyczące celów, treści i zadań praktyki, form i metod realizacji tych zadań przez ST oraz wskazówki związane z organizacją, monitorowaniem, dokumentowaniem, oceną i warunkami zaliczenia kolejnych etapów praktyki przedmiotowo-metodycznej. Obudowę programu stanowią materiały pomocnicze :

- „NIEZBĘDNIK DLA STUDENTA/STUDENTKI NA PRAKTYCE”
- „MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI/-EK - SZKOLNYCH OPIEKUNÓW/-EK PRAKTYK”
- internetowa platforma edukacyjna: www.pwh.umcs.pl , zawierająca materiały dydaktyczne, szkoleniowe oraz inne opracowania i informacje, związane z programem praktyk.

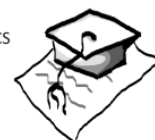
* Stosowane w tekście oznaczenia:

ST - student/ -ka; studenci/- ki

NA - nauczyciel/-ka; nauczyciele/-ki

OP - opiekun/-ka; opiekunowie/-ki

¹ Wersja dostosowana do zapisów Rozporządzenia MNiSW i MEN w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, z dn.17 stycznia 2012 r., stosownie do upoważnienia zawartego w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U nr 164, poz. 1365, z późn. zm.).





CELE I ZADANIA PRAKTYKI

Głównym celem praktyki przedmiotowo-metodycznej (śródrocznej i ciągłej) jest umożliwienie ST (studentom i studentkom) zdobycia kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu NA języka polskiego.

Cele szczegółowe:

- kształcenie umiejętności praktycznego zastosowania - w konkretnych sytuacjach i kontekstach edukacyjnych - posiadanej wiedzy teoretycznej (zgodnie z kierunkiem studiów), metodyki kształcenia polonistycznego oraz pedagogiki;
- zaznajomienie się ST z warsztatem pracy nauczyciela języka polskiego;
- kształcenie umiejętności dydaktycznych, wychowawczych, prakseologicznych, komunikacyjnych i ewaluacyjnych związanych z pracą w szkole;
- rozwijanie refleksyjnej postawy i odpowiedzialności wobec realizowanych w szkole zadań dydaktyczno-wychowawczych oraz ich rezultatów;
- przygotowanie ST do integrowania różnych doświadczeń pedagogicznych, obejmujących zarówno przedmiot nauczania, jak i cały proces dydaktyczno - wychowawczy w szkole (w tym np. współpraca z rodzicami; opieka nad kołem zainteresowań, czy przygotowanie uczniów do konkursów, olimpiad przedmiotowych itp.);
- motywowanie ST do unowocześniania procesu edukacji, m.in. dzięki stosowaniu w praktyce dydaktyczno-wychowawczej i w zawodowym samokształceniu technologii IT/ITC oraz innych rozwiązań metodycznych ;
- zachęcanie ST do samooceny realizowanych zadań dydaktyczno-wychowawczych, łącznie z oceną własnych predyspozycji do pracy pedagogicznej;
- motywowanie ST do wykazywania inicjatywy szukania i stosowania nowoczesnych rozwiązań wychowawczo - dydaktycznych w połączeniu z krytyczną analizą osiąganych wyników, oceną skuteczności i ewaluacją podejmowanych działań;
- pogłębianie znajomości założeń i treści programów i podręczników nauczania języka polskiego oraz innych materiałów (publikacji, poradników, stron internetowych) wspierających proces edukacji przedmiotowej;
- zdobywanie przez praktykantów/-ki umiejętności i nawyków współdziałania w zespole nauczycieli w realizacji wspólnych działań pedagogicznych;
- uwrażliwianie na przestrzeganie w procesie edukacji ogólnych zasad kształcenia - w tym - zasady równości płci;
- poznawanie przez ST struktury organizacyjnej szkoły oraz jej istotnych funkcji.

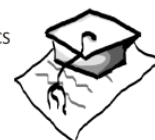
ORGANIZACJA PRAKTYKI PRZEDMIOTOWO-METODYCZNEJ

Praktyka przedmiotowo-metodyczna obejmuje:

1/ **praktykę śródroczną**, która jest realizowana w ramach zajęć z dydaktyki języka polskiego - jako odbywane w szkołach przez grupy ST (pod kierunkiem OP z uczelni) obserwacje uczestniczące pokazowych lekcji języka polskiego:

szkoła podstawowa	2 h - język polski
gimnazjum	2 h - język polski
szkoła ponadgimnazjalna	2 h - język polski

2/ **praktykę ciągłą**, którą ST realizują indywidualnie zgodnie z regulaminem i programem praktyk. Zakładane terminy i liczba godzin praktyki ciągłej:





- praktyka w szkole podstawowej – **120 h**: 60 h (20h x 3 tygodnie) + 60 h (20h x 3 tygodnie)
- praktyka w gimnazjum – **60 h** (20h x 3 tygodnie)
- praktyka w szkole ponadgimnazjalnej - **60 h** (20h x 3 tygodnie)

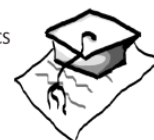
Praktyki przedmiotowo-metodyczne (śródroczne i ciągłe) odbywają się po zrealizowanej wcześniej praktykach ogólnopedagogicznych. Wyboru szkół do przeprowadzenia praktyki dokonują organizatorzy praktyk (Biuro projektu; OP z Uczelni) w porozumieniu ze ST i po uprzednim uzyskaniu zgody dyrektorów szkół (będących partnerami projektu).

SZABLON HARMONOGRAMU PRAKTYK PRZEDMIOTOWO-METODYCZNYCH²

– SZKOŁA PODSTAWOWA, GIMNAZJUM, SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA -

Działania podejmowane przez studenta w czasie trwania praktyki	I Tydzień	II tydzień	III tydzień	Łącznie
Lekcje własne	2	7	7	16
Lekcje obserwowane	8	6	6	20
Inne (zapoznanie się ST: z warsztatem pracy nauczyciela, agendami szkolnymi, środkami dydaktycznymi; uczestnictwo w zajęciach dodatkowych; dyżury; sprawdzanie prac klasowych i opracowanie wyników, konsultacje ze szkolnym opiekunem praktyk, przygotowanie się do samodzielnie prowadzonych lekcji - tworzenie konspektów, dokumentowanie przebiegu praktyki, studiowanie literatury przedmiotowo-metodycznej itp.)	10	7	7	24
Łącznie	20	20	20	60

² Przedstawiany harmonogram działań dydaktyczno-wychowawczych realizowanych w ramach praktyki należy dostosować do rzeczywistych możliwości, jakie stwarza dana szkoła, przy czym konieczne jest uwzględnienie wszystkich zakładanych form aktywności studenta/-ki w wymiarze czasu zbliżonym do zakładanego.





Zasady udziału ST w praktyce przedmiotowo - metodycznej:

1. ST - przed rozpoczęciem praktyki przedmiotowo-metodycznej zostaną zapoznani z regulaminem i programem praktyk oraz otrzymają - z Biura projektu - skierowanie na praktykę.
2. ST wspólnie z nauczycielem - opiekunem praktyki w szkole uzgadnia ramowy plan praktyki - co najmniej na tydzień przed jej rozpoczęciem.
2. ST przebywa w szkole w czasie dni pracy placówki i zgodnie z obowiązującym 5-dniowym tygodniem pracy.
3. Nie przewiduje się możliwości zwolnienia ST z jakichkolwiek dni praktyki (jest to możliwe tylko w sytuacjach losowych - usprawiedliwionych).
4. W czasie praktyki ST systematycznie dokumentuje realizowane zadania dydaktyczno-wychowawcze oraz inne formy zdobywania kompetencji pedagogicznych (uzgodnione z opiekunem). Korzysta w tym celu z materiałów znajdujących się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce”.
5. ST jest zobowiązany/-a do kompletowania/archiwizowania wszystkich materiałów i dokumentów, związanych z kolejnymi etapami praktyki przedmiotowo-metodycznej. Zalecaną formą jest - portfolio.
7. Szkolny/-a OP wspiera ST w przygotowaniu lekcji, hospituje zajęcia ST, omawia je, ocenia, potwierdza własnym podpisem ich realizację (gł. w dzienniczku, konspektach lekcji, materiałach pomocniczych tworzonych przez ST itd.), następnie uwagi wraz z oceną wpisuje do arkusza obserwacji (wg szablonu znajdującego się w „MATERIAŁACH dla NAUCZYCIELA/-KI - OPIEKUNA/-KI PRAKTYK” .
8. Po odbyciu przez ST praktyki nauczyciel/-ka - szkolny/-a OP wystawia ocenę wg kryteriów znajdujących się w KARCIE OCENY. Potwierdzeniem zrealizowania praktyki przez ST jest pieczęć i podpis Dyrekcji Szkoły (w dzienniczku praktyk i w indeksie).
9. Po zakończeniu praktyki ST w wyznaczonym przez uczelnię terminie przedstawia uczelnianemu/-ej OP następującą dokumentację (w formie portfolio):

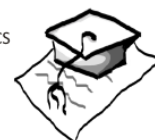
a/ uzupełniony dziennik praktyki

b/ kartę oceny odbytej praktyki wystawioną przez NA - szkolnego/-ą OP , zaopatrzoną pieczęcią i podpisem Dyrekcji Szkoły;

c/ **4** konspekty samodzielnie przeprowadzonych zajęć edukacyjnych (potwierdzone podpisem opiekuna/-ki praktyki) – dwa z kształcenia kulturowo-literackiego, dwa z kształcenia językowo-komunikacyjnego;

d/ inne materiały, które ST stosował/-a podczas praktyki (znajdujące się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce” karty obserwacji lekcji prowadzonych przez szkolnego OP praktyk; autorskie pomoce dydaktyczne (np. w formie kart pracy ucznia na lekcji], karta samooceny itp.)

10. Zaliczenie każdego kolejnego etapu praktyki odbywa się w toku rozmowy akademickiego OP ze ST. Podstawę zaliczenia stanowią przedłożone przez ST dokumenty (wymienione w pkt. 9).





III. ZADANIA DYDAKTYCZNE DLA STUDENTÓW/ - EK

1. ST zobowiązany/-na jest nawiązać kontakt ze szkołą i OP co najmniej na tydzień przed jej rozpoczęciem. Ma to na celu:

- przekazanie OP przeznaczonych dla niego materiałów (w tym programu praktyki);
- wstępne uzgodnienia z OP harmonogramu praktyki;
- rzetelne przygotowanie się ST do podjęcia działań dydaktyczno-wychowawczych zgodnie z realizowanymi w szkole programami edukacji przedmiotowej.

2. Podczas trwania praktyki ST powinien/-na:

- zapoznać się z dokumentacją pracy NA języka polskiego i jego warsztatem pracy [m.in. dziennikiem lekcyjnym, programem i rocznym planem jego realizacji, podręcznikami oraz innymi materiałami przedmiotowymi, zasobami szkoły: pracownią przedmiotową, biblioteką szkolną, biblioteką nauczyciela - polonisty itd.];

- hospitować lekcje prowadzone przez szkolnego/-ą OP lub innych nauczycieli/-ki:

- w każdym tygodniu w liczbie godzin wg harmonogramu lekcje języka polskiego oraz zajęcia pozalekcyjne prowadzonych przez polonistów (również inne formy aktywności związane z celami praktyki);
 - spostrzeżenia i uwagi obserwacyjne powinny być rejestrowane w KARCIE OBSERWACJI LEKCJI (szablon znajduje się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce”);
- przygotować konspekty lekcji i uzyskać ich wcześniejszą aprobatę od szkolnego/-ej OP;
- przygotować niezbędne środki dydaktyczne do prowadzenia lekcji;
- w planowaniu i prowadzeniu lekcji wykorzystywać technologię IT/ITC – zgodnie z możliwościami placówki i celami konkretnej jednostki dydaktycznej;
- w drugim tygodniu praktyki - przeprowadzić samodzielnie lekcje według zatwierdzonego przez opiekuna praktyki konspektu;
- zapoznać się z formami kontroli i oceny wyników nauczania;
- sprawdzić i ocenić różne formy aktywności ucznia/-cy (np. wypracowania, zeszyty przedmiotowe, testy, dyktanda, udział w lekcji itp.) w wybranej przez nauczyciela klasie oraz przygotować ćwiczenia korekcyjne związane z ocenianymi pracami pisemnymi;
- formułować komentarze / wnioski edukacyjne na temat praktykowanych sytuacji edukacyjnych (np. w formie rozmów z OP, pisemnych notatek w konspektach lekcji, w karcie samooceny itp.)
- uczestniczyć w trakcie całej praktyki:

- w wybranych zajęciach pozalekcyjnych

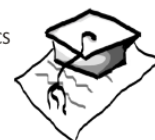
- w imprezach i uroczystościach organizowanych w szkole

- we wszystkich dostępnych formach pracy pedagogicznej realizowanych w szkole przez OP oraz innych nauczycieli/-ki;

- w zebraniach zespołu samokształceniowego nauczycieli/-ki przedmiotów humanistycznych itp.

3. Dokumentować przebieg praktyki (tj. wypełniać arkusze obserwacji lekcji, tworzyć konspekty lekcji, studiować przedmiotową literaturę metodyczną, rejestrować inne formy aktywności w dzienniku praktyk itd.)

4. Pogłębić znajomość programów i podręczników do nauczania języka polskiego oraz innych materiałów związanych z kształceniem polonistycznym.





IV. Prośby kierowane do DYREKCJI SZKOŁY oraz OPIEKUNÓW/-EK PRAKTYK

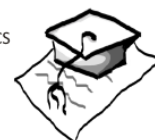
Organizatorzy praktyki zwracają się z prośbą o udzielenie ST przyjmowanym na praktykę na podstawie skierowania z Biura projektu - wielostronnej pomocy w postaci:

1. Wyznaczenia stałych OP (nauczyciel/-ka mianowany/-a lub dyplomowany/-a, wyróżniający/-a się wysokim poziomem kompetencji zawodowych - pasja i talent pedagogiczny, chętny/-a do dzielenia się swoją wiedzą i umiejętnościami itd.). Na wypadek nieobecności opiekuna/-i praktyki w szkole z powodu choroby / innej losowej przyczyny Dyrekcja szkoły (lub inne wyznaczone przez nią osoby) są proszone o przejęcie jego zobowiązań wobec praktykanta/-ki.
2. Wspólnego opracowania ze ST szczegółowego planu praktyki, tj. harmonogramu uwzględniającego zajęcia dzienne i tygodniowe.
3. Wprowadzenia ST w całość zadań realizowanych w procesie lekcyjnym, ewentualnie pozalekcyjnym i zajęciach pozaszkolnych, w tym zadań nauczania języka polskiego.
4. Udzielanie studentom pomocy merytorycznej i metodycznej.
5. Umożliwienie studentom poznania podstawowej dokumentacji pracy nauczyciela/-ki języka polskiego (np. analiza dzienników lekcyjnych);
6. Opiniowanie w zwięzłej formie poziomu przygotowania i prowadzenia poszczególnych zajęć przez ST (zaopatrywanie podpisem konspektów ST i dzienników praktyk; wypełnianie kart hospitacji lekcji prowadzonych przez praktykantów/-ki).
7. Ocenienie udziału ST w ciągłej praktyce przedmiotowo-metodycznej z uwzględnieniem kryteriów znajdujących się w „Karcie oceny praktyki”.
8. Kierowanie do Uczelni w miarę potrzeby i życzenia spostrzeżeń oraz postulatów związanych z praktykami przedmiotowo – metodycznymi za pośrednictwem platformy edukacyjnej www.pwh.umcs.pl
9. Przestrzeganie regulaminu i programu praktyki.

ZAKŁADANE REZULTATY PRAKTYKI PRZEDMIOTOWO-METODYCZNEJ Z DYDAKTYKI JĘZYKA POLSKIEGO W KALSACH 4-6

Po zrealizowaniu całego programu praktyki przedmiotowo-metodycznej ST:

- zna założenia podstawy kształcenia ogólnego w zakresie języka polskiego w szkole podstawowej klasy 4-6;
- zna cele, treści, konteksty, sposoby organizowania procesu edukacji polonistycznej i kulturowej w szkole podstawowej;
- zna kryteria wyboru i oceny programów kształcenia oraz podręczników przedmiotowych (pakietów edukacyjnych), ;
- zna rodzaje i zasady planowania dydaktycznego;
- potrafi diagnozować sytuacje edukacyjne i formułować na ich podstawie wnioski dydaktyczno-wychowawcze;
- zna metody i techniki kształcenia polonistycznego oraz nowoczesnej edukacji kulturowej i przykłady ich zastosowania na II etapie edukacji polonistycznej;
- dostosowuje warsztat pracy polonisty do potrzeb, zainteresowań i doświadczeń społeczno-kulturowych uczniów - odpowiednio do etapu kształcenia;
- potrafi tworzyć projekty metodyczne lekcji języka polskiego w szkole podstawowej;
- potrafi świadomie wybrać metodę pracy właściwą do zakładanych celów i typu lekcji; zna sposoby organizowania sytuacji lekcyjnych związanych z omawianiem różnych tekstów kultury w szkole;





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- analizuje, wartościuje i samodzielnie buduje scenariusze lekcji problemowych, „kreatorskich”, ćwiczeniowych; potrafi zaprojektować grupową pracę uczniów na lekcji języka polskiego (z zastosowaniem kart pracy i samooceny ucznia);
 - zna i stosuje zasady sprawdzania i oceniania osiągnięć przedmiotowych ucznia z języka polskiego jako przedmiotu nauczania w szkole podstawowej;
 - dostrzega ścisły związek między teorią i praktyką dydaktyczną;
 - ma świadomość znaczącej roli języka polskiego jako przedmiotów nauczania w polskim systemie oświatowym;
 - docenia rolę samokontroli, autorefleksji w działaniach i nad działaniami edukacyjnymi;
 - analizuje własne dokonania pedagogiczne (rozpoznaje sukcesy i uchybienia), formułuje wnioski na ten temat;
 - potrafi dokonać ewaluacji własnej pracy;
 - przestrzega zasad odpowiedzialnego (psychopedagogicznego, merytorycznego i metodycznego) przygotowania się do realizacji zadań edukacyjnych.
-





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

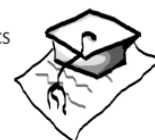
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS
współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej

Kierunek

Specjalność

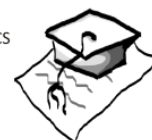
DZIENNIK PRAKTYK
Praktyka przedmiotowo metodyczna ciągła

Imię i nazwisko

Miejsce praktyk

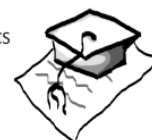
(Pełna nazwa i adres szkoły)

Rok akademicki





Lp.	Liczba tygodni /godzin praktyk	Potwierdzenie rozpoczęcia praktyki		Potwierdzenie zakończenia praktyki	
		data	podpis i pieczęć Dyrektora szkoły	data	Podpis i pieczęć Dyrektora szkoły.

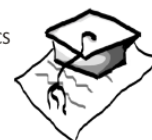




DZIENNIK PRAKTYK

Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki



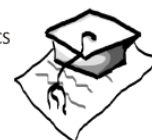


DZIENNIK PRAKTYK

Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki

DZIENNIK PRAKTYK





Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyki

DZIENNIK PRAKTYK

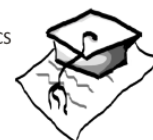




Dzień	Godziny pracy od - do	Liczba godzin pracy	Wyszczególnienie zajęć	Podpis nauczyciela

.....
Podpis szkolnego opiekuna praktyk

Opinia opiekuna o przebiegu praktyki





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

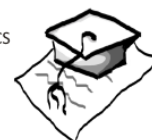
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





.....
(imię i nazwisko studenta/ki)

3. KARTA OBSERWACJI LEKCJI

.....
prowadzonej przez nauczyciela/kę

(imię i nazwisko)

W

(nazwa szkoły)

Data obserwacji:

Klasa:

Temat lekcji

.....

Uwagi dotyczące tematu

1. Poprawnie sformułowany
2. Niepoprawnie sformułowany
3. Motywujący
4. Niemotywujący
5. Podany przez nauczyciela/kę
6. Zaproponowany przez uczniów

Inne uwagi:

.....

Najważniejsze cele lekcji

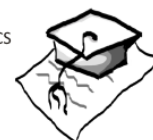
Główny:

Operacyjne:

1.
2.
3.

Realizacja celów lekcji

1. Uczniowie zostali zapoznani z celami lekcji
2. Nauczyciel/ka nie zapoznał/a uczniów z celami lekcji
3. Nauczyciel/ka zapoznał/a uczniów z niektórymi celami
4. Całkowicie zrealizowane
5. Częściowo osiągnięte





Metody kształcenia

1. Kluczowa:
2. Rozwiązania wspomagające:

Uwagi dotyczące metod

1. Trafnie dobrane
2. Dobrane niewłaściwie
3. Stosowane umiejętnie
4. Stosowane nieumiejętnie

Formy organizacyjne lekcji

1.
2.

Uwagi dotyczące form organizacyjnych lekcji

1. Trafnie dobrane
2. Dobrane niewłaściwie

Ocena obejmowała następujące formy pracy (działania) uczniów

1.
2.
3.
4. Ocena nie wystąpiła

Inne uwagi:

Uwagi dotyczące środków dydaktycznych

1. Trafnie dobrane
2. Dobrane niewłaściwie
3. Stosowane umiejętnie
4. Stosowane nieumiejętnie

Notatka z lekcji

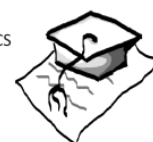
1. Zredagowana przez uczniów
2. Zredagowana przez uczniów i nauczyciela/kę
3. Zredagowana przez nauczyciela/kę
4. Brak notatki

Inne uwagi:

Praca domowa

1. Wyjaśniona
2. Niewyjaśniona
3. Dostosowana do możliwości uczniów
4. Zbyt łatwa
5. Zbyt trudna
6. Indywidualizowana

Inne uwagi:





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

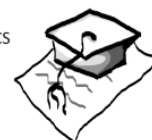
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





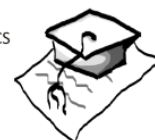
5. MODELE KONSPEKTÓW LEKCJI

Nauczyciele i studenci otrzymają modele konspektów lekcji odnoszące się do różnych metod, w których uwzględnione zostaną następujące elementy:

- hasło programowe
- temat lekcji
- cele (główny i operacyjne)
- metoda(y)
- forma(y)
- środki dydaktyczne
- przebieg lekcji z podziałem na etapy, czas, czynności nauczyciela, czynności ucznia, uwagi
- bibliografia

Oto przykładowe **modele lekcji**:

(Model lekcji to wyłącznie schemat, rama, projekt czy pomysł dostosowany do konkretnych działań, które powinny nosić indywidualny ślad nauczyciela i ucznia – więcej patrz: B. Myrdzik, *Modele lekcji – struktura i transformacje*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, pod red. B. Myrdzik, Lublin 2000).





A. Model lekcji wg „Kreatora”

Konspekt lekcji (tu: nazwa przedmiotu)
w klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

Metoda(y):

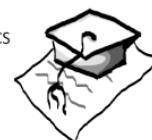
Forma(y):

Środki dydaktyczne:

Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Zaangażowanie				
Badanie				
Przekształcanie				
Prezentacja				
Refleksja (ewaluacja)				
Praca domowa				

Bibliografia:





B. Model lekcji ćwiczeniowej

Konspekt lekcji (tu: nazwa przedmiotu)
w klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

Metoda(y):

Forma(y):

Środki dydaktyczne:

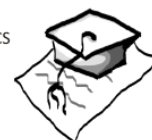
Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Faza orientacyjna				
Faza operacyjna				
Synteza				
Praca domowa				

Bibliografia:

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





C. Model lekcji poszukującej

Konspekt lekcji (tu: nazwa przedmiotu)
w klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

Metoda(y):

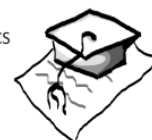
Forma(y):

Środki dydaktyczne:

Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Sytuacja motywacyjno-problemowa				
Gromadzenie materiału				
Obserwacja i analiza materiału				
Synteza				
Weryfikacja, kontrola stopnia opanowania wprowadzonych treści				
Praca domowa				

Bibliografia:





D. Inne modele lekcji:

Model lekcji analitycznej:

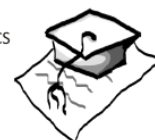
- Ekspozycja tekstu
- Intuicyjne określenie tematyki
- Wybór elementów pełniących zasadniczą funkcję w utworze
- Właściwa analiza (poziom opisu – rozpoznawanie i wyodrębnianie elementów poddających się analizie, np. w epice – postaci, wątków, motywów, przebiegu zdarzeń itp.; poziom analizy – wskazywanie zależności między elementami)
- Interpretacja całości
- Wartościowanie

Model lekcji eksponującej:

- Przygotowanie do odbioru utworu
- Eksponowanie utworu
- Analiza i interpretacja – zrozumienie i przeżycie utworu
- Podsumowanie – korekta błędnych odczytań, zwrócenie uwagi na indywidualność przeżyć i zakres rozumienia
- Końcowa ekspozycja tekstu lub jego fragmentu
- Zadanie pracy domowej (np. inspirowane lekturą omawianego tekstu)

Model lekcji syntetyzującej (synteza dzieła, twórczości pisarza, epoki):

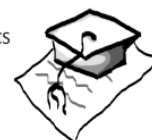
1. Wyznaczenie pola planowanej obserwacji.
2. Klasyfikacja zjawisk w kategoriach znanych, np. wg rodzajów, gatunków, konwencji itd.
3. Wykonywanie stosownych operacji syntetyzujących:
 - obserwacje zmierzające do wykrycia podobieństw i różnic;
 - formułowanie pojedynczych sądów uogólniających;
 - dostrzeganie zjawisk równoległych (np. poezja a malarstwo);
 - tworzenie szeregów ukazujących zmienność (przybywanie, ubywanie elementów);
 - wyjaśnianie;
 - czynności wartościujące.
4. Zintegrowanie i zhierarchizowanie poszczególnych sądów syntetyzujących w logiczną, spójną całość.





Model lekcji podającej:

- Część przygotowawcza:
 1. wstępna organizacja i przygotowanie do lekcji;
 2. sprawdzenie pracy domowej;
 3. powtórzenie materiału i nawiązanie do nowego tematu.
- Część podstawowa:
 4. podanie nowych treści;
 5. zrozumienie;
 6. opracowanie i zebranie.
- Część końcowa:
 7. powtórzenie i utrwalenie;
 8. omówienie zadania domowego;
 9. wykorzystanie i wzbogacenie poznanych zagadnień.





6. ZASADY PRZYGOTOWANIA SIĘ DO LEKCJI

I. Cechy lekcji:

- jest swoistym aktem nauczania i uczenia się, stanowiącym całość zamkniętą, dobrze zbudowaną, celową, uwieńczoną określonym i pożądanym wynikiem kształcącym-wychowawczym³;
- jest formą nauczania zbiorowego, zamkniętego w określonych granicach czasowych (zazwyczaj 40-45 minut, ale zdarzają się lekcje 60 lub 90 min.)⁴;
- jest sekwencją interakcyjną, w której uczący się uczniowie i nauczyciel związani są wzajemnym przekazywaniem i odbiorem informacji⁵; podstawą prawidłowego przebiegu interakcji jest właściwy układ ról uczniów i nauczyciela⁶; każde działanie, pytanie, wypowiedź powinna mieć swoje uzasadnienie w określonej sytuacji dydaktyczno-wychowawczej danej lekcji;
- każda lekcja powinna być konstrukcją nie tylko celową, zorganizowaną z myślą o osiągnięciu zamierzonych efektów⁷, ale także strukturą przejrzystą. Dydaktycy wyróżniają najczęściej trzy części, stanowiące podstawę jej struktury: przygotowawczą, podstawową i końcową⁸;
- o jej strukturze przesądzają każdorazowo następujące uwarunkowania: model (teoria) nauczania⁹, osobowość nauczyciela, działania nauczyciela i uczniów, uwzględniające cele i treści lekcji, metody i formy pracy oraz planowane ich efekty.

³ Z. Klemensiewicz, *Wybrane zagadnienia metodyczne z zakresu nauczania gramatyki*, Warszawa 1959, s. 30-31; J. Półturzycki, *Lekcja w szkole współczesnej*, wyd. 1, Warszawa 1985.

⁴ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, wyd. 2, Warszawa 1981, s. 157-158, także: Klemensiewicz, op. cit., i in.

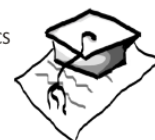
⁵ Z. Uryga, *Godziny polskiego*, Warszawa-Kraków 1996, s. 83.

⁶ Ibidem, s. 84.

⁷ Ibidem, s. 86.

⁸ Zob. Z. Klemensiewicz, op. cit.; J. Półturzycki, op. cit. s. 109; a także: W. Okoń, *Proces nauczania*, Warszawa 1966; Cz. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, wyd.3, Warszawa 1976.

⁹ Przez model nauczania B. Joyce rozumie ogólne podejście do nauczania, który znamionują: spójna podstawa teoretyczna, ukierunkowanie na to, czego uczniowie powinni się nauczyć oraz określenie sposobu i struktury nauczania. Por. B. Joyce, M. Weil, *Models teaching*, 3. ed., Englewood Cliffs N. J.: Prentice-Hall 1986, podają za: R. I. Arends, *Uczymy się nauczać*, tłum. K. Kruszewski, Warszawa 1995, s. 503.





II. Rodzaje lekcji:

1. Ze względu na sposób dochodzenia do wiedzy (czynności ucznia i nauczyciela):

- lekcja podająca;
- lekcja problemowa;
- lekcja ćwiczeniowa;
- lekcja eksponująca;
- lekcja mieszana.

2. Ze względu na funkcję w procesie dydaktycznym:

- poświęcone kontroli i ocenie wyników nauczania (klasyfikacja Cz. Kupisiewicza);
- zaznajamiające z nowym materiałem;
- powtórzeniowo-systematyzujące;
- lekcję obejmującą ćwiczenia (W. Okoń).

III. Jak nauczyciel powinien przygotowywać się do lekcji?

1. Przygotowanie przedmiotowe:

- Przejrzenie podstawy programowej i programu nauczania, rozkładu materiału;
- przemyślenie wiedzy na określony temat (np. odświeżenie lektury tekstów, zebranie stosownej literatury);
- określenie zakresu materiału na lekcję (co będzie poznawał uczeń?).

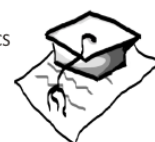
2. Przygotowanie metodyczne:

- wybór typu lekcji;
- sformułowanie celów nauczania (po co będzie poznawał?);
- dobranie stosownych metod nauczania (jak będzie poznawał?);
- sformułowanie tematu lekcji;
- dobór środków dydaktycznych (jak mają ułatwić poznanie?).

3. Przygotowanie organizacyjne:

- organizacja to głównie przygotowanie miejsca zajęć i środków dydaktycznych;
- przygotowanie materiałów do lekcji;
- sprawdzenie sprawności urządzeń technicznych;
- działania porządkowe i organizacyjne (podział klasy na zespoły);
- sprawdzenie materiałów i prac wykonanych na lekcję przez uczniów.

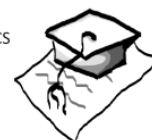
4. Przygotowanie konspektu.





Literatura:

1. Kwiatkowska-Ratajczak M., *Metodyka konkretna. O wybranych problemach zawodowego kształcenia nauczycieli polonistów*, Poznań 2002.
2. *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki*, red. B. Myrdzik, Lublin 2000.
3. *Polonista w szkole. Podstawy kształcenia nauczyciela polonisty*, red. A. Janusz-Sitarz, Kraków 2004.
4. Pólturzycki J., *Lekcja we współczesnej szkole*, Warszawa 1985.
5. Uryga Z., *Godziny polskiego. Z zagadnień kształcenia literackiego*, Warszawa–Kraków 1996.





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS
współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





7. RODZAJE METOD I TECHNIK KSZTAŁCENIA¹⁰

METODY PODAJĄCE:

- **wykład:**
 - informacyjny (klasyczny);
 - problemowy;
 - konwersatoryjny;
 - prelekcja;
 - odczyt;
 - referat;
- **opowiadanie pedagogiczne;**
- **erotematyczna;**
- **praca z tekstem;**
- **instruktaż;**

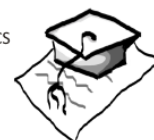
METODY POSZUKUJĄCE:

- **heureza** (techniki: 1. nauczyciel wspólnie z uczniami ustala pytania dotyczące omawianej lektury; 2. uczniowie w grupach formułują pytania do lektury);
- **metoda problemowa;**
- **metoda projektu;**
- **rozmowa;**
- **analiza dokumentacyjna;**
- **gry dydaktyczne:**
 - burza mózgów;
 - metoda sytuacyjna;
 - metoda biograficzna;
 - metoda symulacyjna;
- **dyskusja:**
 - wielokrotna
 - konferencyjna
 - panelowa

Techniki dyskusowania:

- dywanik pomysłów
- metaplan

¹⁰ Opracowane w oparciu o: *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, pod red. B. Myrdzik, Lublin 2000; Z. Uryga, *Godziny polskiego*, Warszawa-Kraków 1996; B. Chrzastowska, *Lektura i poetyka*, Warszawa 1987; M. Taraszkiewicz, *Jak uczyć lepiej – refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa 1999; A. Dyduchowa, *Metody kształcenia sprawności językowej uczniów*, Kraków 1988; E. Polański, *Dydaktyka ortografii i interpunkcji*, Warszawa 1995; *Wokół szkoły i nauczyciela*, pod red. H. Wiśniewskiej, J. Plisieckiego, Lublin 1997

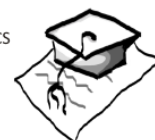




- technika śnieżnej kuli
- pomyśl – omów – przedstaw
- 6 x 6 x 6
- za i przeciw
- przesłuchanie
- drzewko decyzyjne

METODY ĆWICZENIOWE:

- **drama** i techniki dramowe, np.: inscenizacja, rozmowa, żywy obraz, pantomima, pomnik, mapa topograficzna;
 - interpretacja pozawerbalna tekstu;
 - interpretacja porównawcza;
- **metody kształcenia sprawności językowych** (wg Anny Dyduchowej):
 - analizy i twórczego wykorzystania wzorów;
 - norm i instrukcji;
 - przekładu intersemiotycznego;
 - okazjonalnych ćwiczeń praktycznych;
 - praktyki pisarskiej;
- **metody kształcenia poprawności ortograficznej:**
 - przepisywanie;
 - pisanie z pamięci;
 - pisanie ze słuchu;
 - pisanie z komentowaniem;
 - programowanie;
 - algorytmizacja;
- **ćwiczenia:**
 - analityczne;
 - redakcyjne;
 - skojarzeniowe;
 - słownikowo-frazeologiczne;
 - w poezjowaniu;
 - uzupełniające (teksty z luką);
 - w tytułowaniu (zmiana tytułu);
 - „wiersz połówkowy”;
 - transformacje tekstów;
 - opracowanie mapy mentalnej;
 - warsztaty literackie;
 - projektowanie komiksów, video-klipów itd.





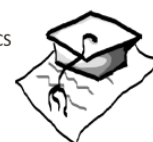
METODY EKSPONUJĄCE:

- **ekspozycja nagrań:** filmowych, muzycznych, teatralnych, radiowych, telewizyjnych itp.
- **pokazy** (wizualizacje) połączone z przeżyciem, **demonstracje**
- **impresyjno-eksponująca**
- **analiza wykonawcza**

METODY AKTYWIZUJĄCE UCZNIÓW – metody, które pobudzają aktywność intelektualną, werbalną, operacyjną uczniów. Nauczyciel jest organizatorem, partnerem i wspomagającym proces kształcenia.

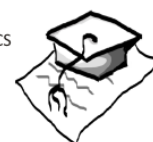
Przykładowy wykres aktywności: uczniów i nauczycieli w trakcie stosowania metody

Nazwa metody	Aktywność nauczyciela	Aktywność ucznia
Heureka	Duża aktywność n-la. Zadaje on pytania, zmierzające do potwierdzenia wybranej przez niego linii tematycznej. Dialog heurystyczny dotyczy najczęściej faktów (historycznych, literackich, językowych). Spełnia rolę instrumentalną lub pomocniczą, rzadko rozwija samodzielność myślenia i działania.	Uczeń próbuje sprostać oczekiwaniom nauczyciela, często zgaduje odpowiedź. Większość uczniów nie rozumie pytań n-la, jego intuicji, w rezultacie traci zainteresowanie lekcją.
Problemowa (klasyczna)	Organizuje sytuację problemową, pomaga sformułować problemy, organizuje pracę w grupach. Uczestniczy w podsumowaniu wyników pracy uczniów.	Formułuje problemy, hipotezy, pracuje nad ich rozwiązaniem, formułuje wypowiedź argumentującą przyjęte rozwiązania. Dyskutuje.
Rozmowa	Podsuwa temat. Nawiązuje rozmowę. Poważnie traktuje swoich rozmówców jako partnerów.	Stawia pytania wiedzotwórcze nauczycielowi, tekstowi kultury, samodzielnie próbuje szukać odpowiedzi
Projekt	Wyjaśnia zasady organizacyjne projektu, formułuje lub akceptuje tematykę, podpisuje kontrakt, pilnuje kolejnych faz wykonania projektu, ocenia wykonanie.	Uczeń wybiera zagadnienie, samodzielnie zdobywa informacje, przetwarza je, wykorzystuje w nowych sytuacjach. Referuje je w zespole. Pracuje samodzielnie lub w grupie.
Przekład intersemiotyczny	Ustala zadania, organizuje pracę w grupach, wyjaśnia trudności, kieruje wartościowaniem.	Wykonuje różne działania, kreując obrazem, rysunkiem lub doбором muzyki sensy ukryte w znakach tekstu kultury. Wyjaśnia zastosowany przez siebie sposób odczytania sensu.





Drama, gry dydaktyczne	Wyjaśnia poszczególne techniki dramy lub gry dydaktycznej, organizuje sytuację dydaktyczną, bierze udział w ocenie wykonania i w dyskusji na temat sensu zastosowania wybranej metody.	Dzięki tej metodzie uczeń odgrywa określoną rolę, tworzy tekst, który jest transformacją wypowiedzi bohatera literackiego lub postaci historycznej, wczuwa się w sytuację, doświadcza zdarzeń obcych w jego egzystencji.
Dyskusja	Wyjaśnia, czym jest dyskusja, ustala reguły prawidłowego dysputowania, kieruje dyskusją. Wprowadza różne techniki dyskusji.	Uczy się tworzenia dłuższej wypowiedzi, posługiwania się argumentami i kontrargumentami. Przyswaja umiejętność kulturalnego różnienia się w jakiejś sprawie.
6 kapeluszy myślowych de Bono	Wyjaśnia zasady obowiązujące w każdym kolorze kapelusza, uczy dyscypliny mówienia zgodnie z przyjętym kolorem – konsekwencji w dotrzymywaniu reguł, pokazuje korzyści intelektualne metody.	Uczy się dobierania faktów i argumentów, a także środków językowych w sytuacjach nacechowanych emocjami bądź racjonalnym rozumowaniem. Kształtuje precyzję językową i intelektualną.
Ćwiczeń analitycznych	Informuje o zadaniach, wcześniej wyjaśnia sposób wykonania działania, ewentualnie sam wykonuje pokaz czynności, kontroluje przebieg ćwiczeń uczniów.	Otrzymuje narzędzia analizy i interpretacji tekstu. Uczy się dostrzegania i analizowania języka, określania funkcji zastosowanych środków językowego wyrazu.





A. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE METOD AKTYWIZUJĄCYCH W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Temat: Jak Lis uczył Małego Księcia przyjaźni – *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry (kl. IV)

Cele lekcji:

- Uczeń potrafi:
 - posługiwać się cytatem,
 - korzystać ze słowników,
 - definiować poznane słowa,
 - wskazywać metaforyczne znaczenie słów,
 - nazwać cechy prawdziwego przyjaciela,
 - próbować określić rolę przyjaźni w życiu człowieka.

Materialy i pomoce:

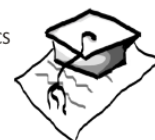
- Słowniki: języka polskiego, frazeologiczny, synonimów
- Podręcznik
- Kłębek włóczki
- Wycinki z gazetowych horoskopów

Formy pracy:

- zbiorowa;
- grupowa;
- indywidualna.

Metody:

- Estetycznego czytania tekstu;
- ćwiczeniowa – naśladowanie wzorów rozmowa;
- ćwiczeniowa – dekompozycja tekstu;
- heureka;
- zabawa dydaktyczna.





Przebieg lekcji

DZIAŁANIA

Nauczyciela

Ucznia

I. Sprawdza przygotowane przez uczniów materiały

1. Zaprezentujcie, a następnie przeczytajcie horoskopy

2. Wybierzcie wyrazy nazywające cechy ludzi spod własnego znaku.

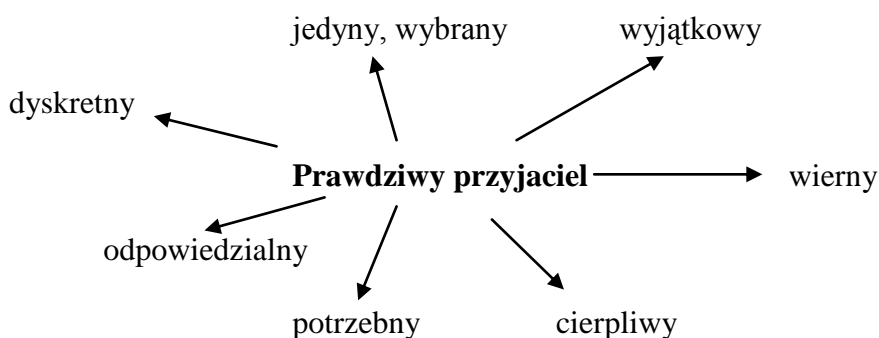
3. Proszę w grupach przygotować horoskop przyjaciela doskonałego

1. Czytają własne horoskopy, porównują z innymi (np. z dwumiesięcznika „Krzyżówka z horoskopem”)

2. Wypisują leksykę, tworzą listę wyrazów charakteryzujących człowieka spod danego znaku.

3. Wypisują cechy przyjaciela doskonałego.

Możliwa forma zapisu



4. Porozmawiajmy o rezultatach waszych prac.

- Jakie wymagania stawiamy innym? A siebie?

5. A teraz przeczytamy fragment „Małego Księcia”.

Nauczyciel czyta tekst głośno.

6. Odtwórzcie przebieg rozmowy bohaterów.

7 Pomaga uporządkować etapy rozmowy i zapisać.

8. Ustalmy, co oznacza „oswoić” i „stworzyć więzy”.

4. Wypowiedzi o tym, czego oczekują od przyjaciół i od siebie.

5. Czytają cicho.

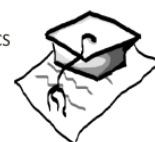
6. Spontaniczne wypowiedzi uczniów.

7. Etapy rozmowy Małego Księcia z Lisem:

- objaśnienie;
- przykład;
- pytania;
- wątpliwości;
- komentarz;
- sentencja.

8. Szukają w słownikach znaczenia wyrazów:

- *oswoić* – przyzwyczajając do kogoś;
- *zaznajamiać*, *zapoznawać*, *oblaskawiać*;





- *stworzyć* – powołać do istnienia; wytworzyć;
- *więzy* – rzemienie, sznury; coś, co krępuje; ale też: zacieśnia stosunki; zacieśnia więź, przyjaźń.

9. Utwórzcie krąg, który połączy wszystkich uczestników. Nicią łączącą będzie kłębek włóczki trzymany przez nauczyciela.

10. Czy teraz rozumiemy, co oznacza „stworzyć więzy”?

11. Spróbujmy wyjaśnić sekret Lisa: „**Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu**”

12. Czy dzieci mają, tak jak Lis, własne sekrety?

9. Uczniowie owijają się wełną.

10. Rozmowa uczniów.

11. Propozycje dzieci. Mogą się zastanowić w grupach.

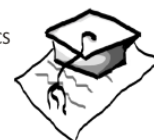
12. Próba ustalania, co, dla kogo jest ważne.

Praca w domu:

Napiszcie kilka rad na temat: Jak się zaprzyjaźnić?

Wzorzec:

1. Aby znaleźć przyjaciela, trzeba być koleżeńskim.
- 2.
- 3.





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

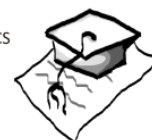
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





B. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE METOD AKTYWIZUJĄCYCH W GIMNAZJUM

Wisława Szymborska „Prospekt”

Jestem pastylką na uspokojenie.
Działam w mieszkaniu,
skutkuję w urzędzie,
siadam do egzaminów,
staję na rozprawie,
starannie sklejam rozbite garnuszki –
tylko mnie zażyj,
rozpuść pod językiem,
tylko mnie połknij,
tylko popij wodą.

Wiem, co zrobić z nieszczęściem,
jak znieść złą nowinę,
zmniejszyć niesprawiedliwość,
rozzaśnić brak Boga,
dobrać do twarzy kapelusz żałobny.
Na co czekasz –
zaufaj chemicznej litości.

Jesteś jeszcze młody (młoda),
powinieneś (powinnaś) urządzić się jakoś.
Kto powiedział,
że życie ma być odważnie przeżyte?

Oddaj mi swoją przepaść –
wymoszczę ją snem,
będziesz mi wdzięczny (wdzięczną),
za cztery łapy spadania.

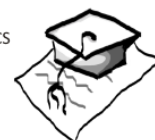
Sprzedaj mi swoją duszę.
Inny się kupiec nie trafi.
Innego diabła już nie ma.

Tematy lekcji: „Kto powiedział, że życie ma być odważnie przeżyte?” – „Prospekt” W. Szymborskiej

Inne propozycje:

Obraz współczesnego człowieka w wierszu „Prospekt”.

Jaką rolę pełni wzorzec gatunkowy w utworze W. Szymborskiej „Prospekt”?





Cele lekcji:

- uczeń poznaje różne znaczenia pojęcia prospekt;
- ustala cechy gatunkowe prospektu;
- potrafi wskazać w utworze wykorzystane cechy gatunku i wyraźne odstępstwa;
- określa cel zastosowanych w wierszu zabiegów artystycznych;
- próbuje portretowania bohatera lirycznego utworu i jego rozmówcy;
- dostrzega wyraźne nawiązania do kontekstów kultury;
- określa wartości, o które toczy się kuszenie.

Metody: rozmowa, ćwiczenia przedmiotowe; drama; dyskusja; kula śnieżna.

Środki dydaktyczne: tekst utworu; ilustracje; encyklopedia, słownik języka polskiego; arkusze szarego papieru.

Formy pracy: zespołowa, grupowa.

Przebieg lekcji

DZIAŁANIA

Nauczyciela

Ucznia

I. Sprawdza przygotowane przez uczniów materiały

Uczniowie prezentują przyniesione przez siebie prospekty reklamowe

1. Poddajecie analizie przyniesione przez siebie materiały.

Zwróćcie uwagę na następujące sprawy:

- Co oznacza słowo prospekt?
- Które z tych znaczeń wybierzemy?
- W którym imieniu wypowiada się nadawca?
- Jaki jest cel jego wypowiedzi? Jak określilibyście funkcję takiej mowy?

1. Szukają znaczeń w informatorach. Czytają własne prospekty, porównują z tymi, które przynieśli koledzy, ustalają odpowiedź.

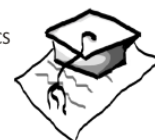
Pracują w grupach.

Możliwa forma zapisu:

2. Wypiszcie wasze wnioski na tablicy.

Prospekt to:

- broszura wydawnicza,
- reklama czegoś,
- element dekoracji teatralnej /plótno z namalowanymi pejzażami/;





- perspektywa ogrodowa;
- nazwa szerokiej ulicy, np. Prospekt Newski;
- w XIX wieku prospekt zastąpiony słowem horyzont.
- Prospekt jest gatunkiem mowy o charakterze:
 - ☞ informacyjnym;
 - ☞ perswazyjnym;
- jest tworzony w celach oddziaływania na odbiorcę;
- nadawca zakłada możliwe zapotrzebowanie odbiorcy na określone treści, stąd dominacja nakłaniania, perswazji.

3. Proszę, teraz zaprezentujcie wasze ustalenia w formie dramy.

Uczniowie w formie pantomimy bądź innej techniki dramowej kreują scenę przekonywania, nakłaniania, kuszenia.

4. Porozmawiajmy o rezultatach waszych prac.

Wypowiedzi o tym, co uczniom udało się uchwycić w formie improwizacji, pantomimy.

5. A teraz chciałabym zaproponować lekturę wiersza W. Szymborskiej „Prospekt”.

Czytają cicho.

6. Czyta utwór głośno. Następnie prosi o wrażenia uczniów na temat wiersza.

Spontaniczne wypowiedzi uczniów.

Praca w grupach.

Możliwe ustalenia:

- U Szymborskiej wzorec gatunkowy nie jest w pełni wykorzystany.
- Następuje personifikacja podmiotu wypowiedzi.
- Podmiot nawiązuje bliskie relacje z odbiorcą.
- Wyrażna funkcja perswazyjna.
- Wypowiedź podmiotu ukazuje jego naturę.
- Groźba w zakończeniu.
- Hiperbolizacja sytuacji.

7. Porównajcie prospekt jako gatunek mowy z poetyckim prospektem.

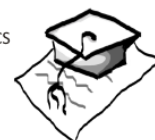
8. Spróbujmy ustalić, co znaczą w odniesieniu do całości fragmenty:

Kto powiedział,
że życie ma być odważnie przeżyte?

Oddaj mi swoją przepaść –
wymoszczę ją snem,
będziesz mi wdzięczny (wdzięczną),
za cztery łapy spadania.

Pracują w parach, następnie konfrontują swoje ustalenia z sąsiadami z ławki. Swoje odczytania prezentują całej klasie. Możliwa dyskusja.

Sprzedaj mi swoją duszę.
Inny się kupiec nie trafi.





Innego diabła już nie ma.

9. O czym jest ten – Waszym zdaniem – wiersz? Spróbujcie sformułować dłuższą wypowiedź.

Praca w zespołach 4-osobowych.

10. Zaprezentujcie swoje odczytanie wiersza Szymborskiej.

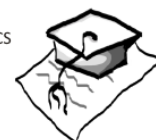
Wypowiedzi uczniów. Elementy dyskusji.

11. Jak sformułowałibycie temat dzisiejszej lekcji?

Propozycje uczniów, ich zapis na tablicy.

12. Temat pracy domowej: Napisać plan 2 stopnia na temat: *Co oznaczają pojęcia godność i wolność w odniesieniu do wiersza W. Szymborskiej?*

Drugi temat: Jak rozumiesz sens wypowiedzi *życie odważnie przeżyte?*





C. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE METOD AKTYWIZUJĄCYCH W LICEUM

Stanisław Grochowiak
„Menuet”

Podaj mi rączkę trumienko. Konik
Wędzidło gryzie, chrapami świszczę.
Już stangret wciska czaszkę na pischel,
Dziurawą trąbkę bierze do dłoni.

A więc ruszemy na jednym kole,
Pod poszarpanym w nic baldachimem.
Ale wesoło! Mam mandolinę,
Z której wygnamy oślepie mole.

He, He, trumienko, gdzieś jest cmentarzyk,
Gdzie przykucniemy z wielką ochotą,
Żeby przykryci spierzchłą kapotą
Bardzo intymnie sobie pogwarzyć.

Mysz nas nawiedzi, przyfrunie sowa,
Szakal przyczłapie z obwisłą szczęką,
Kornik zacyka do drzwi tak cienko,
Jakby żałował czegoś trumienko,
Jakby żałował ...

Cele lekcji:

- Uczeń:
 - potrafi samodzielnie wyszukiwać stosowne informacje i wykorzystać je na lekcji.
 - zna pojęcie kontekst;
 - zna różne rodzaje kontekstów;
 - potrafi wskazać w tekście zastosowanie idei korespondencji sztuk;
 - potrafi określić sens zastosowanej w utworze gry z tradycją;
 - buduje dłuższą wypowiedź interpretacyjną i waloryzacyjną.
- Projekt – dobieranie kontekstów potrzebnych do interpretacji utworu /przed lekcją, w czasie wolnym ucznia/.
- Estetycznego wygłaszania utworów.
- Ćwiczenia analityczne.
- Rozmowa tematyczna.





- Dyskusja.
- Elementy heurezy.

Materiały i środki dydaktyczne:

- słownik terminów literackich;
- płyta z nagraniem utworów L. Boccheriniego *Menuet* i F. Liszta *Totentanz /danse macabre/*;
- średniowieczne i barokowe obrazy tańca śmierci;
- „Oda do turpistów” J. Przybosa

Przebieg lekcji

DZIAŁANIA

Nauczyciela

Sprawdza przygotowane przez uczniów materiały.

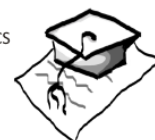
Ucznia

Przygotowują informacje kontekstowe:

1. konteksty muzyczne (uzasadniają wybór kontekstów):

Pożądane informacje:

- menuet to francuski taniec dworski, który wywodzi się z zabaw ludowych. Utrzymany jest w metrum $\frac{3}{4}$ i umiarkowanym tempie. Menuet był tańczony parami, składał się z prostych kilku figur: ukłonu, podania prawej ręki, podania lewej ręki, podania obu rąk oraz figury zet. Największą popularność zdobył na dworze Ludwika XIV, gdzie Lully wprowadził go do baletu i opery (Jean Baptyste, kompozytor, także tancerz, skrzypek, kompozytor nadworny, współpracował z Moliere – komediobalety).
- menuet to także określona forma muzyczna, dwuczęściowa, a od czasów Mozarta trzyczęściowa, w baroku był on częścią suity, natomiast w klasycyzmie stał się trzecią, obowiązującą częścią form opartych na cyklu sonatowym, m.in. sonaty, symfonii, koncertu. Utwór powinien być wykonywany z gracją i elegancją. Ruchy tancerzy w menuecie są automatyczne, wydają się wręcz marionetkowe, wykluczają rozmowę, sprzyjają spojrzeniom, bliskość zastępuje





Nauczyciel proponuje uczniom wysłuchanie *Menueta Grochowiaka*

Zadaje pytanie, które może uczynić tematem lekcji:

Temat: *Menuet* S. Grochowiaka wyrazem analogii czy sprzeczności z muzyką?

Prosi o wyrażenie wstępnych opinii na temat związków z muzyką.

Czy można przyjąć, że tytuł utworu pełni rolę quasi-gatunku, gdyż następuje w tym miejscu tradycyjne formy funeralne: tren, lament, requiem czy marsz żałobny?

Co w wierszu Grochowiaka zbliża do menueta muzycznego?

Związki z innymi sztukami.

Zanim jednak odpowiemy na to pytanie, odnajdźmy reminiscencje średniowiecznego tańca śmierci w wierszu.

konwencjonalny układ kroków i gestów. Kompozycja podporządkowana jest ściśle regułom i konwencjiom.

Uczniowie odtwarzają nagranie *Menueta Bocchariniego*.

Przygotowani uczniowie recytują wiersz. Pożądana jest interpretacja różnicująca: **tonem poważnym i ironicznym**.

Uczniowie wyrażają spontanicznie swoje spostrzeżenia i intuicje. Ich intuicje mogą dotyczyć następujących kwestii: Wiersz Grochowiaka kieruje naszą uwagę na stary taniec francuski – w kierunku wykwintnej kultury dworskiej z XVII i XVIII wieku, wprowadza zarazem atmosferę tańca dworskiego, sztywnego, pełnego elegancji.

Dyskusja. Praca w grupach – szukanie argumentów za i przeciw.

Możliwe ustalenia uczniów:

1. zbieżność ładu i porządku „nad miarę” w brzmieniu, bardziej niż w konstrukcji utworu:

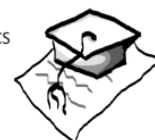
- 4 stopy trocheiczno-amfibrachiczne, pierwszy daktyl;
- rola powtarzających się samogłosek,
- koło nie tylko jako część pojazdu, ale i figura taneczna w menuecie;
- dbałość o brzmieniową warstwę utworu, przebieg frazy, stałe formuły rytmiczne to ogniwa łączące tekst literacki z muzyką.

Omawiają uczniowie z grupy „plastycznej”.

- pierwsze wrażenia odsyłają nas o średniowiecznych wizualnych wyobrażeń o śmierci (ikonografia średniowiecza i baroku – *danse macabre* – korowód prowadzony przez śmierć).
- prezentacja plansz z wizualizacjami lub pokaz przygotowanej prezentacji medialnej.

Przewidywane ustalenia:

- Taniec jako choreograficzny układ – korowód prowadzony przez śmierć.





- Motyw śmierci wyrażają elementy świata kalekiego i zdeformowanego:
 - a. stangret, który zamiast czapki „wciska czaszkę na pischel”;
 - b. dziurawa trąbka, baldachim „poszarpany w nic”;
 - c. zdezelowany pojazd o jednym kole;
 - d. spierzchła kapota;
 - e. szakal i kornik zwierzęta, które uczestniczą w procesie rozkładu ciała i rzeczy.

Wniosek: zgodność menueta słownego z dźwiękowym.

Wybierają wyrazy.

Dyskutują.

Czy tylko?

Słownictwo, które buduje sytuację liryczną – zwrotu do adresata – tworzy pole semantyczne, kontrastujące z harmonią i elegancją formy:

- dysonans związany z partnerką tańca – trumienką;
- motyw miłosnego spotkania – cmentarnej randki „pod spierzchłą kapotą”.

Czy zwróciliście uwagę – zdrobnienia?

Proszę zastanówcie się nad rolą deminutiwów w tekście. Porozmawiajcie o tym w grupach.

Zatem groteska na temat śmierci?

A może wiersz Grochowiaka można by potraktować jako parodię epitafium, w którym więcej czarnego humoru niż lęku przed śmiercią?

Hipoteza warta rozważenia szczególnie w kontekście ostatniej strofy utworu zakłócającej konstant sylab:

„Jakby żałował czegoś, trumienko,
Jakby żałował...”

Możliwy komentarz nauczyciela:

Motyw zabawy, która w kulturze bywa symbolem sztuki, został tutaj wyeksponowany celowo. Grochowiak stwarza w nim karykaturę sztuki upiększającej prawdę o egzystencji ludzkiej. Obnaża miałość konwencji (rola umuzycznienia) preferującej tradycyjny porządek, podważa estetyczny kanon wyobrażeń i oczekiwań. Wiersz jest formą polemiki z estetyką ładu i harmonii, w pewnym sensie jest jednym z programowych utworów estetyki brzydoty – turpizmu. (wyjaśnienie pojęcia).

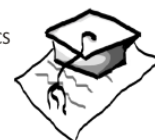
Zapoznanie uczniów z „Odą do turpistów”

Dyskusja, prezentacja ustaleń.

Możliwe ustalenia:

Wiersz jest zbudowany na dysonansach, antytezach, skrajnych znaczeniowo elementach, które tworzą opozycje:

- śmierć – zabawa;
- radość – śmierć;
- życie – śmierć
- sztuka – śmierć.





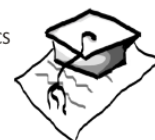
Przybosisia.

Prosi uczniów o sformułowanie odpowiedzi na pytanie postawione w temacie. Propozycje uczniów.

Praca w domu: motywy muzyczne w literaturze. Wybrać dwa przykłady i je zinterpretować.

Literatura:

1. Biernacka D., *Od słowa do działania*, Warszawa 2001.
2. Bortnowski S., *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole*, Warszawa 1995.
3. Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2000.
4. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1976.
5. Uryga Z., *Godziny polskiego*, Warszawa–Kraków 1996.





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS
współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





8. PYTANIA I ĆWICZENIA DYDAKTYCZNE – STRUKTURA I FUNKCJE

Teoretyczne rozważania nad istotą pytania pojawiły się dopiero w wieku XVIII (od Kanta i neokantystów) i XIX, by współcześnie stać się ważnym przedmiotem zainteresowania różnych dyscyplin naukowych, podejmujących ten temat w wielu szczegółowych aspektach: językowym, metodologicznym, antropologicznym, epistemologicznym, hermeneutycznym i in. O ile formalną stronę pytań podjęli w swoich badaniach logicy, to ich filozoficzną naturą i rolą w procesie poznania – hermeneutyka, w świetle której pytanie zakłada uznanie uprzedniości pytania wobec wszelkiego poznania i mówienia.

1. Różne ujęcie pytania

- *log.* – pytanie nie jest zdaniem w sensie logicznym, gdyż żadne zdanie pytajne nie jest oczywiście ani prawdą, ani fałszem. Z punktu widzenia logiki – w skład zdania pytajnego wchodzi partykuła pytajna, mająca postać zaimka lub przysłówka pytajnego, pytajnik oraz zdanie w sensie logicznym, np. Czy Ziemia jest kulą? W każdym zdaniu pytajnym jest „dana pytania” (tutaj: Ziemia jest kulą) i zaimek pytajny.

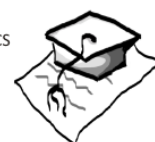
Logicy wyróżniają:

- **pytania rozstrzygnięcia**, np. Czy słońce świeci?
- **pytania dopełnienia**, np. Kto odkrył Amerykę? Dlaczego nie było ciebie na wykładzie?

Uwaga: Pytania rozstrzygnięcia mają ograniczony zasięg stosowania, gdyż motywują do odpowiedzi: tak – lub – nie. W dydaktyce wymagają uzupełnień, np. Czy rację ma Kreon, czy Antygona? Podaj stosowną argumentację.

- *jęz.* – pytania, podobnie jak polecenia, należą do wypowiedzi dyrektywnych, za pomocą których nadawca wpływa na zachowania odbiorcy. Aby uznać zdanie za pytanie, muszą być spełnione następujące warunki:
 - nadawca coś wie,
 - czegoś nie wie,
 - chce się czegoś dowiedzieć.

Struktura pytania: operator (np. dlaczego) i obiekt pytania (w dialogach często stosuje się równoważniki zdań).





Pytania dydaktyczne – stanowią podstawowe instrumentarium pracy nauczyciela, służą mu do realizacji celów poznawczo-kształcących (zadania poznawcze) oraz sprawdzania osiągnięć uczniów (zadania kontrolne) i dotyczą bezpośrednio treści kształcenia.

Obsługują one takie sfery działalności lekcyjnej, jak:

- kierowniczo-organizacyjna;
- dyscyplinująca i związana z nauczaniem;
- wspomagająco-naprowadzająca, np. Co rozumiemy przez określenie „postawa”?

Pytania te – ze strony nauczyciela – przydatne są w 1 części lekcji, gdy nabywanie wiedzy odbywa się w toku rozumowania indukcyjnego. Za ich pomocą nauczyciel kieruje obserwacją, opisem i analizą.

Pytania dydaktyczne są pytaniami pozornymi (główna funkcja – kontrolna), gdyż wymagają one odtworzenia posiadanej wiedzy – egzamin, sytuacja kontrolna, np.:

Czy umiesz już.:

- opisać różne postacie zła, które niesie wojna?
- rozpoznać korzenie antysemityzmu?
- znaleźć i wyartykułować argumenty na rzecz pacyfizmu?¹¹

Czy już przemyślałeś...

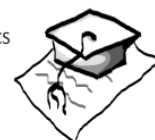
- Kim jesteś?
- Jaka jest twoja hierarchia wartości?¹²

Rodzaje pytań:

- **Pytania proste:** Czy treść wyrażen zmienia się?
- **Złożone z dwoma operatorami:** Czy w dramacie można mówić o pełnej charakterystyce postaci, czy tylko o postawie? Czy i jak Prus wyraził w „Lalce” swoją opinię o wynalazkach technicznych?
- **Pytania deskryptywne** – wymagające opisanie określonego elementu lub zjawiska, np. Czy w podanym zdaniu poprawnie użyto formy wyrazu rodzynek? (rodzynek/ rodzyneków). Nadawca kieruje uwagę na właściwości, cechy, relacje i funkcje elementów i zjawisk.
- **Pytania wyjaśniające**, np. Jak intonujemy kadencję i antykadencję w wierszu?

¹¹ Skarbiec. Wypisy z ćwiczeniami dla klasy I liceum, s. 206.

¹² Ibidem, s. 280.





- **Pytania klasyfikujące**, np. Jakiego rodzaju epitetów?
- **Pytania porównawcze**, np. Jakiego rodzaju różnice między opisem i opowiadaniem?
- **Pytania o funkcję**, np. Jaką rolę pełnią epitety w wierszu „Deszcz jesienny”?
- **Pytania o wyjaśnienie**, np. Dlaczego w wierszu Grochowiaka elementy funeralne są określane przez zdrobnienia? Czy można to uzasadnić?
- **Pytania wartościujące**, np. Jak oceniasz postawę Balladyny? Czy warto kupować to czasopismo? Które – Twoim zdaniem – z wypowiedzi krytyków filmowych o filmie A. Wajdy „Zemsta” są słuszne?

To były przykłady pytań, które może kierować nauczyciel do uczniów albo uczeń do nauczyciela, kolegów i do interpretowanego tekstu. Pytania właściwe – autentycznie poznawcze są wówczas, gdy pyta uczeń: stawia problemy, analizuje je, wyciąga wnioski, uzasadnia oceny, ocenia itp.

Dlaczego tak ważne są pytania uczniów?

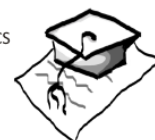
Ich pytania ujawniają najczęściej dotychczasową wiedzę i niewiedzę, przeświadczenia, wątpliwości, pomysły interpretacyjne itp. Większość z nich uczniowie sami mogą rozstrzygnąć. Bywają jednak takie, na które dzieci nie są w stanie samodzielnie odpowiedzieć, gdyż ich zakres wykracza poza posiadaną wiedzę i kulturę.

W każdej metodzie znajdują zastosowanie pytania, różne są ich rodzaje i funkcje. Szczególną rolę pytania odgrywają w **dialogu heurystycznym (heurezie) i rozmowie**.

Sztuka **rozmowy** jest nie tylko sztuką umiejętnego posługiwania się pytaniami i argumentami wobec swojego rozmówcy, ale przede wszystkim próbą **wspólnego rozumienia**. W rozmowie uczymy dzieci szacunku wobec rozmówcy, często odmiennie myślącego od nas, a także tego, że możemy w danej kwestii nie mieć racji. Rozmowa może nie mieć końcowych konkluzji, może kończyć się znakami zapytania, tematami do przemyślenia.

Oto przykładowe wypowiedzi inicjujące rozmowę:

- Spróbujmy porozmawiać o... /np. przyjaźni, na temat wolności, o dzisiejszej lekcji/.
- Ciekawa jestem Waszych sądów na temat...
- Lord Jim – w świetle waszych czytelnich odczuć.





- Porozmawiajmy o tolerancji w naszej szkolnej społeczności.

Ćwiczenia

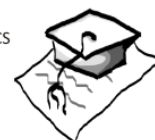
Ćwiczenie polega na wykonywaniu pewnej czynności według przyjętych zasad i norm. Istotą ćwiczeń jest opanowanie jakiejś umiejętności w takim stopniu, że staje się **sprawnością**. Ćwiczenia mogą dotyczyć zadań praktycznych bądź teoretycznych. Zanim uczeń nauczy się interpretować tekst, wcześniej powinien opanować instrumentarium retoryczne, które pozwoli mu rozpoznawać w utworze swoiste cechy języka. Służą temu ćwiczenia przedmiotowe, w tym szczególnym przypadku **ćwiczenia analityczno-interpretacyjne**.

Każde ćwiczenie analityczne zaczyna się poleceniem, które ma wywołać określone działania ucznia, np.

- Wypełnij brakujące w tekście wyrazy, będące nazwami cech.
- Wypisz z przytoczonego tekstu słowa odnoszące się do przestrzeni.
- Podkreśl w wierszu wszystkie epitety określające przestrzeń.
- Podziel podany fragment wiersza na sylaby, zaznaczając elementy rytmiczne /rym, akcentowanie i inne/.
- Wypisz związki frazeologiczne, które łączą się w naszym języku z wyrazami: słoń i motyl. Określ na ich podstawie zasadę kompozycyjną wiersza.
- Wypisz z tekstu:
 - **zdanie opisowe** (wzór – „Utwór jest napisany rytmem wiersza tonicznego” – opis faktu);
 - **zdanie analityczne** (wzór – „W omawianym wierszu (...) rytmika – obok refrenu – jest wyznacznikiem gatunkowym” – rozważanie funkcji różnych elementów utworu).

W drugiej fazie działań interpretatorskich pytania zwracają uwagę na funkcję wyodrębnionych elementów w utworze – lub inaczej – **na sensy w nich ukryte**. Często wówczas ćwiczenie zamienia się w zadanie o kilku operatorach, np.:

- Opisz z punktu widzenia narratora, jakim przemianom ulega życie wsi w prozie Myśliwskiego. Wybierz słowo oceniające: postęp – regres.





- Według Marii Janion, Konrad Wallenrod jest bohaterem sumienia. Przedstaw swoje stanowisko w kilku punktach, w jaki sposób Konrad Wallenrod mógłby usprawiedliwić swoje postępowanie, uwalniając się w ten sposób od jego etycznych skutków?.
- Opisz karę, która spotkała Kaina. Wyraź swoją opinię: czy jest ona adekwatna do jego czynu?
- Wypisz z przedstawionej interpretacji – **zdanie interpretacyjne** (wzór – „...w wierszu zawarta jest także refleksja nad kruchością humanistycznych wartości świata kultury” – wyjaśnianie sensu utworu w kontekstach – np. współczesnej kultury)¹³.

Zadania złożone, wymagające porównywania lub działania zbiorowego /projekt/:

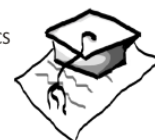
- Porównaj język poetycki Różewicza i Baczyńskiego na podstawie ich wierszy: *Pokolenie i Zostawcie nas*.
- Porównaj dwa obrazy wsi przedstawione przez Myśliwskiego i Stasiuka:
 - „(...) scharakteryzuj wartości ważne dla każdego z narratorów;
 - wybierz wieś, w której czułbyś się najlepiej”¹⁴.
- „W odwołaniu się do własnych obserwacji, wiedzy poddajcie klasowej dyskusji następujące aspekty sygnalizowanego w tekście zjawiska:
 - rodzaje sytuacji losowych, które bywają wykorzystane przez „złodziei ludzkich serc”;
 - okoliczności, które sprzyjają uprawianiu sygnalizowanego w tekście procederu;
 - konsekwencje omawianego zjawiska w wymiarze społecznym i indywidualnym;
 - warunki wiarygodności rozmaitych akcji charytatywnych;
 - dewaluacja cierpienia wystawionego na widok publiczny (jak najlepiej sprzedać ludzkie cierpienie);
 - problem komercjalizacji innych wartości konstytuujących człowieczeństwo (miłość, intymność, wstyd – por. programy telewizyjne z cyklu *talk show*);
 - możliwe sposoby ochrony ludzkiej godności i pielęgnowania ludzkiego miłosierdzia w kontekście omawianych kwestii”¹⁵.

Pointa:

¹³ Skarbiec. *Wypisy z ćwiczeniami dla klasy I liceum*, s. 158. Tamże polecenie sprawdzające: „Czy umiesz już... odróżnić poziom opisu i analizy, na którym podstawą działania są ściśle fakty literackie?”.

¹⁴ Skarbiec. *Wypisy z ćwiczeniami dla klasy I*, s. 35.

¹⁵ Z. A. Kłakówna, P. Kołodziej, E. Łubieniewska, J. Waligóra, *To lubię! Kształcenie kulturowo – literackie. Klasa II. Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum – przeczytać, przeżyć, zrozumieć, skomentować, uporządkować wiedzę. Zakres podstawowy i rozszerzony*, Wyd. Edukacyjne 2003, s. 6.

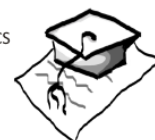




Dwóch ludzi, stawiając sobie pytania i poszukując na nie odpowiedzi, szybciej pokona trudności i zbliży się do prawdy, niż każdy z nich z osobna. Warunkiem jednak prawdziwej rozmowy poznawczej jest upewnianie się, czy partner nadąża. W edukacji partnerem nauczyciela jest uczeń.

Literatura:

1. Ajdukiewicz K., *Zdania pytajne*, w: tegoż: *Język i poznanie*, t. I, Warszawa 1985.
2. Koj W., *Pytania i polecenia w kształceniu systemowym. Analiza operatorów*, Katowice 1994.
3. Myrdzik B., *Czy rozmowa jest metodą?*, w: *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, red. B. Myrdzik, Lublin 2003.
4. Nocoń J., *Pytania i polecenia w podręcznikach do nauki o języku*, Opole 1997.
5. *W kręgu faktów i postulatów. Kształcenie porozumiewania się*, red. S. Gajda, J. Nocoń, Opole 1994.
6. Zabielska M., *Pytania pozorne we współczesnej polszczyźnie mówionej*, „Prace Filologiczne“ 1988, XXXIV.





9. RODZAJE I FUNKCJE ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH

1. Czym są środki dydaktyczne?

- Według Cz. Kupisiewicza „dostarczają uczniom bodźców sensorycznych oddziałujących na wzrok, słuch, dotyk itd.” (*Podstawy dydaktyki ogólnej*, 1976, s. 242).
- Zdaniem W. Okonia wzbogacają proces dydaktyczny i zwiększają jego efektywność, „są w stanie reprodukcować wszystkie czynności werbalne nauczyciela, a oprócz tego całe bogactwo dźwięków, również materiałów wizualnych” (*Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, 1987, s. 304).
- Inne określenia **środków dydaktycznych**: **pomoce naukowe**.
- W literaturze zachodniej poświęconej edukacji zalicza się je do **mediów**, które przekazują informacje za pośrednictwem słów, obrazów i dźwięków.

2. Rodzaje środków dydaktycznych:

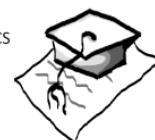
- **słowne** – teksty drukowane lub pisane, np. podręcznik, słowniki, encyklopedie itd.;
- **wizualne/wzrokowe** – **proste** - modele, wykresy, tabele, obrazy, mapy;
- **techniczne środki wzrokowe** –diaskop, mikroskop, grafoskop, czytnik, programy medialne prezentujące obrazy;
- **audialne/ słuchowe** – radio, magnetofon, płyty CD;
- **wizualno-audialne** – film, TV, komputer, Internet, płyty DVD.

3. Funkcje środków dydaktycznych

- Upogładwiają proces kształcenia;
- Ułatwiają procesy myślowe;
- Służą pomocą w wykonywaniu zadań przez uczniów;
- Umożliwiają opanowanie umiejętności.

4. Media w służbie polonisty

- Dydaktyka medialna wymaga od nauczyciela polonisty nie tylko wiedzy przedmiotowej i dydaktycznej w tradycyjnym pojęciu, ale umiejętności posługiwania się nowymi technologiami komunikacyjnymi.
- Wykorzystanie komputera i Internetu:





- korzystanie z informacji (baz danych, słowników, encyklopedii, bibliografii, przewodników itp.) na CD-ROMach lub komputerowych centrach.
- wytwarzanie pomocy dydaktycznych o dobrej jakości, podatnych na natychmiastowe uaktualnienie.
- E-learning i komunikowania się na odległość.
- Programy uczące, np. pakiety multimedialne: *Gry i zabawy biblijne*, Wydawnictwo Pasterz; *Na tropach ortografii*; *Zacznij od dziś. Egzamin po gimnazjum*.
- Podręczniki multimedialne, np. *Czytam i piszę*; *Multimedialna baza wiedzy dla kl. III gimnazjum*;
- Programy prezentujące materiał nauczania, np. nagrania czytanej i śpiewanej poezji; słuchowiska radiowe, *Mickiewicz – almanach multimedialny*.
- Biblioteki i księgarnie internetowe, np. *Polska Biblioteka Internetowa*; *Portal E-book*.
- Serwisy informacyjne wydawnictw edukacyjnych, np. WSiP, Stentor.
- Witryna czasopism.
- Portale poświęcone autorom, np. Mickiewiczowi, Wyspiańskiemu, Herbertowi, Szymborskiej i in.
- Galerie internetowe, np. *The Web Gallery of Art*, *Galeria malarstwa polskiego*.
- Video-wykłady.
- Ekrany dydaktyczne (zastępujące dawne plansze, mogą być tworzone w klasie przez uczniów jako podsumowanie procesu poznawczego).

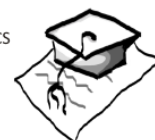
Uwagi metodyczne:

- Środki dydaktyczne powinny być dostosowane do procesu edukacyjnego i możliwości percepcyjnych uczniów.
- Nie mogą być one „ozdobą” lekcji, zawsze muszą być powiązane z celami i metodami.
- Stosowanie nawet najlepszych środków dydaktycznych nie gwarantuje osiągnięcia procesu lekcyjnego, gdyż nie zastąpi kreatywności nauczyciela i aktywności uczniów.
- Kreda i tablica są nadal użyteczne, ale trzeba pamiętać o innych środkach dydaktycznych, oddziałujących na różne sfery percepcji.

Literatura:

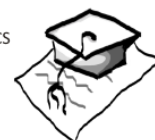
Projekt:

www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





1. *Edukacja medialna w społeczeństwie informatycznym*, red. S. Juszczyk, Toruń 2002.
2. Goban-Klas T., *Komputer narzędziem humanisty*, Kraków 1993.
3. Jedliński R., *Sluchowisko radiowe w kształceniu polonistycznym*, w: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, red. Z. Uryga, Z. Budrewicz, Kraków 2001.
4. *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych. Język, edukacja, semiotyka*, red. M. Filiciak, G. Ptaszek, Warszawa 2009.
5. Książek-Szczepanikowa A., *Ekranowy czytelnik. Wyzwanie dla polonisty*, Szczecin 1996.
6. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1976.
7. Kwiatkowska-Ratajczak M., *Multimedia i literatura*, „Polonistyka” 2007, nr 6.
8. *Nauczyciel jutra*, red. E. Perzycka, Toruń 2006.





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

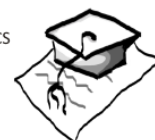
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

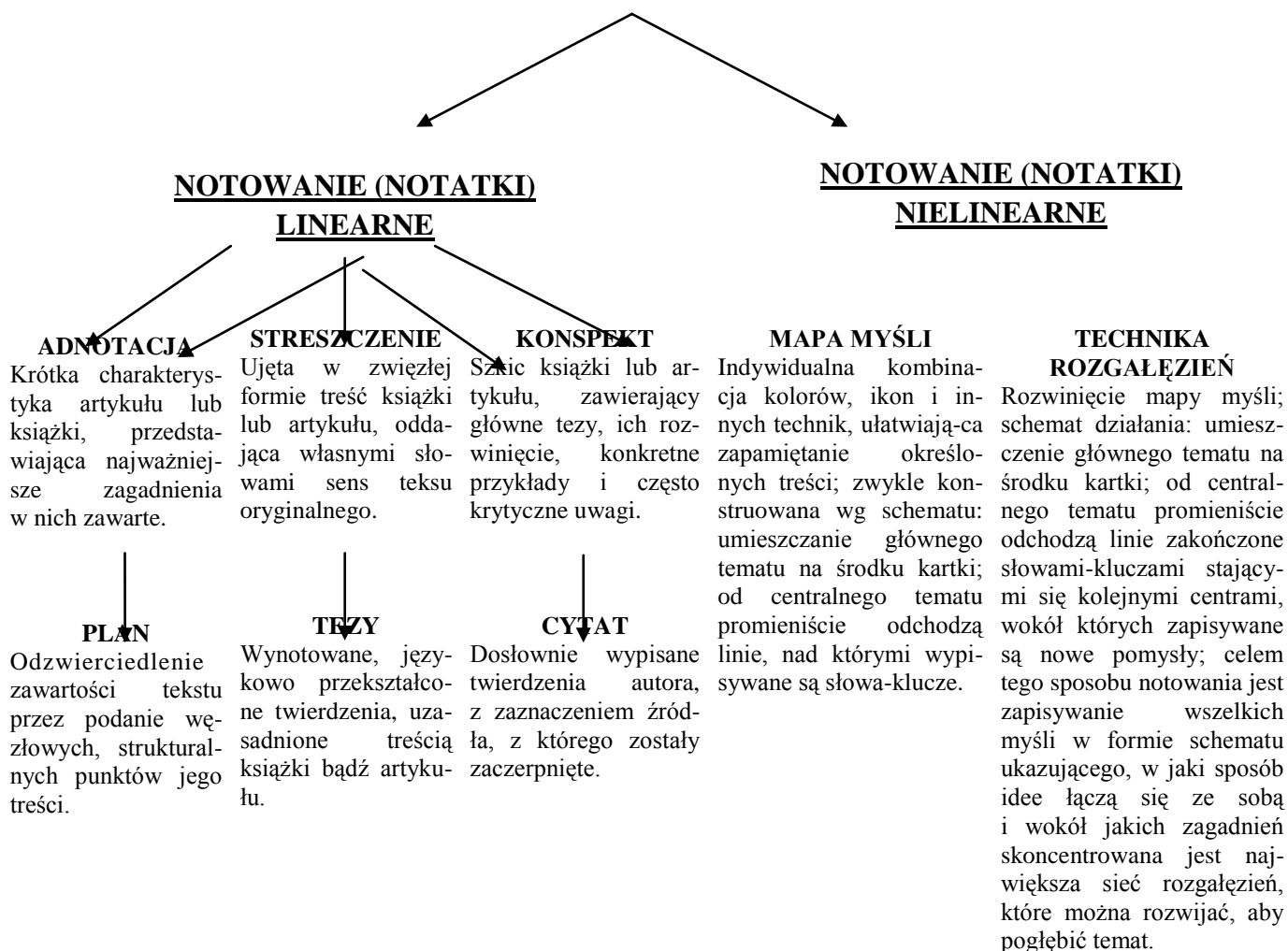
www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





10. RODZAJE NOTOWANIA (NOTATEK)

1. **Notatka** – krótki tekst, uwaga, spostrzeżenie zapisane w celu zapamiętania, a także sposób utrwalenia najważniejszych informacji oraz wyników samodzielnego myślenia.
2. **Notowanie** – czynność zapisywania poznawanych treści, towarzyszących temu zdarzeń, skojarzeń i interpretacji. Notowanie wspomaga uczenie się, czyli celowe i zorganizowane zapamiętywanie.

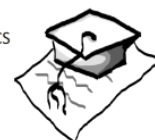


NOTATKA W DWU KOLUMNACH

Powstaje na podzielonej na dwie części stronie; po prawej w formie listy zapisujemy istotne informacje, do których formułuje się pytania zapisywane po lewej stronie

Oprac. na podstawie: Bar J., *Formy wypowiedzi w programie języka polskiego szkoły podstawowej i średniej*, Opole 1976; Rzeźniczak K., *Jak się uczyć, żeby się nauczyć? Notatka tradycyjna i mind-map*, „Biblioteka w Szkole”, 1998, nr 11-12; Zaśko-Zielińska M., Majewska-Tworek A., Piekota T., *Sztuka pisania*, Warszawa 2008.

INNE PODZIAŁY I RODZAJE NOTATEK





Kryterium	Rodzaje notatek	Wariant realizacyjny
Liczba adresatów	Indywidualna	Adresowane przez jednego ucznia
		Zapisane
		Wklejone do zeszytu
	Grupowa	Adresowane do zespołu
		Ekspozowane w sali
		Zapisane na plakacie
Autor zapisu	Zaproponowane przez nauczyciela	
	Samodzielne zapisy uczniowskie	
Czas powstania zapisów	Lekcyjne	
	Domowe	
	Mieszane (zapisy sporządzane w trakcie zajęć, ale ostateczna redakcja – w domu)	
Rodzaj zapisu	Linearne (ciągłe)	
	Tabelaryczne	
	Schematyczne	Grafy
		Diagramy (wektorowe, porównawcze, drabinowe, tarczowe, kołowe, w formie piramidy)
		Mapki konturowe
	Plakatowe	Metaplan
		Łącuch skojarzeń
		Mapa myśli
		Drzewko decyzyjne





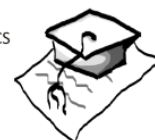
11. OCENIANIE

I. Cele oceniania:

- **diagnoza** – określanie indywidualnych potrzeb i przyczyn trudności każdego ucznia;
- **informacja o efektywności procesu nauczania** – opisywanie rozwoju i postępów uczniów, ewaluacja i modyfikowanie procesu nauczania;
- **ocenianie dla stopnia** – różnicowanie i klasyfikowanie uczniów;
- **upowszechnianie osiągnięć uczniów** – określanie stopnia opanowania standardów, porównywanie osiągnięć klas i szkół;
- **ewaluacja programów nauczania** – ocena efektywności różnych modeli kształcenia.

II. Funkcje oceny szkolnej:

- **Ocena szkolna jest informacją** o wyniku kształcenia wraz z komentarzem dotyczącym tego wyniku. Komentarz ten dotyczy zarówno warunków uczenia się, sposobu uzyskiwania informacji o wyniku oraz poprawnej interpretacji wyniku, jak również sposobu wykorzystania tej informacji w toku dalszego uczenia się.
- **Ocena skupia się na gromadzeniu i scalaniu informacji, a ocenianie to proces dochodzenia do opinii lub przyswajania wartości. Jest więc procesem ustalania i komunikowania ocen szkolnych na podstawie wyników sprawdzania.**
- **Trzy płaszczyzny oceniania:**
 - ✓ ustalanie wymagań programowych;
 - ✓ budowa skali ocen;
 - ✓ ustalenie oceny osiągnięć.
- **Wartość oceniania zależy od:**
 - ✓ wymagań programowych;
 - ✓ ich precyzji;
 - ✓ klarowności, a przede wszystkim od ich jawności;
 - ✓ od obiektywizmu osobistego nauczyciela;
 - ✓ obiektywizmu punktowania wypowiedzi /pisemnej/;
 - ✓ obiektywizmu dydaktycznego – konsekwencja stosowania w ocenianiu jednolitych **wymagań /standardy/.**
- **Funkcje oceniania:**





- ✓ **klasyfikacyjna** – wyrażona za pomocą umownego symbolu, służy zróżnicowaniu uczniów zgodnie z przyjętą skalą;
- ✓ **diagnostyczna** – wspiera rozwój ucznia, na bieżąco kontroluje jego postępy i określa indywidualne potrzeby.
- ✓ D. Sołtys i M.K. Szmigiel wyróżniają jeszcze inne funkcje kontroli i oceny: sterująco-metodyczną; psychologiczną; wychowawczą, społeczną.

III. Modele dwóch typów oceniania:

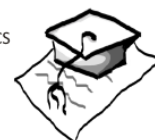
- Ocenianie holistyczne /intuicyjne/
- Ocenianie analityczne /kryterialne/.
- **Zalety i wady podejścia analitycznego:**
 - ✓ **zalety:** daje informacje rzetelne, porównywalne, ścisłe, zdecydowanie bardziej pewne. Należy je polecić w wypadku egzaminów zewnętrznych;
 - ✓ **wady:** nie uwzględnia w pełni struktur wiedzy; nie daje gwarancji jakości w zastosowaniu pełnym, niewyzolowanym.
- **Zalety i wady podejścia holistycznego:**
 - ✓ **zalety:** pozwala ustalić, jak uczeń stosuje swoje umiejętności, jak potrafi je powiązać. Informacja pozyskana w ten sposób dotyczy użytku, jaki uczeń może zrobić ze swojej wiedzy. Uczeń sam wybiera, rozwiązuje zadania zawarte w tekście. Sprawdza się w wewnątrzszkolnym ocenianiu;
 - ✓ **wada:** oceny są znacznie mniej pewne, zależą od oceniającego: od jego preferencji.
- Ocenianie szkolne powinno wykorzystywać zarówno ocenianie holistyczne, jak i analityczne.

IV. Co i jak oceniać – dylematy praktyka

- Skala stopni.
- Jak oceniać osiągnięcia przedmiotowe tylko jednym stopniem? Wiedza czy postawa ucznia?

Ocenianie prac pisemnych:

- **otwartych** – ustalenie kryteriów: poziom merytoryczny /temat i zakres jego realizacji/; poziom strukturalny /kompozycja pracy/; poziom językowy: styl, składnia, ortografia, interpunkcja;
- **zamkniętych (teksty)** – zapoznanie uczniów z punktacją i przyjętą skalą ocen;





- **ćwiczenia pisemnego** – według zasad i norm;
- **pisanie recenzji** – zaczynamy od pozytywów; indywidualizujemy wypowiedź, rzeczowo wskazujemy niedociągnięcia i sposób ich uniknięcia w przyszłości, sumujemy walory i braki (argumentacja), wystawiamy ocenę końcową.

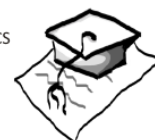
Klasyfikacja błędów:

- **merytoryczne** (rzeczowe i logiczne);
- **błędy językowe** (b. gramatyczne; b. leksykalne; b. stylistyczne);
- **błędy zapisu** (ortografia, interpunkcja, grafia).
- **Sposoby oznaczania błędów** (rzecz., log., gram., o., i., s. itd.).

Ocenianie wypowiedzi ustnej:

Kryteria: poziom informacji, narracji (kompozycja wypowiedzi, język, wykorzystane materiały itd.)

- **Test polonistyczny (nauczycielski):**
Co sprawdzać?
 - **treści nauczania;**
 - **stopień opanowania treści** (rozumienie, wyjaśnianie).
- **Rodzaje testów** (według T. Patrzalka):
 - **różnicujące** (stopień trudności);
 - **sprawdzające** (wymagania programowe).
- **Testy sprawdzające:**
 - **diagnostyczne;**
 - **sumujące.**
- **Planowanie testu:**
 - **wybór zakresu tematycznego;**
 - **opracowanie zadań;**
 - **standaryzacja zadań i testu.**
- **Typologia zadań:**
 - **otwarte** (rozprawka, krótka wypowiedź, wypowiedź z luką);





- zamknięte (test wyboru wielokrotnego, prawda – fałsz, dobieranie danych).

- **Punktowanie wypowiedzi.**
- **Dwie wersje testu (A, B).**
- **Kwalifikowanie wypowiedzi na stopnie.**

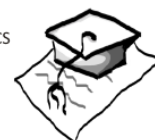
V. Wewnętrzny system zapewnienia jakości pracy szkoły:

- Programy nauczania.
- System dydaktyczny nauczyciela: badanie skuteczności metod nauczania, preferencji uczniów co do stosowanych metod i technik nauczania, adekwatności stosowanych metod i inne.
- Proces kształcenia:
 - diagnoza wstępna wiadomości i umiejętności uczniów;
 - badanie osiągnięć szkolnych uczniów;
 - diagnoza przyczyn niepowodzeń szkolnych;
 - mocne i słabe strony kształcenia;
 - efekty kształcenia;
 - proces wychowawczy w szkole;
 - doskonalenie zawodowe nauczycieli.

VI. Zewnętrzny system oceniania – standardy egzaminacyjne.

Wybrana literatura:

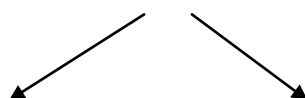
1. Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1995.
2. Bednarkowa W., *Ośłoń przed stopniami! O! słoń przed stopniami. O szkolnym ocenianiu*, Kraków 2000.
3. Kozak W., *Jak korzystać z testów*, w: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, red. B. Myrdzik, Lublin 2002, s. 29-35.
4. Kozak W., *O ocenianiu inaczej*, w: *Nowoczesność i tradycja w edukacji polonistycznej*, red. B. Myrdzik, Lublin 2000, s. 139-159.
5. Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 1997.
6. Ochęduszek J., *Ewaluacja osiągnięć uczniów w szkolnym systemie oceniania*, Bydgoszcz 1998.
7. Paris S. G., Ayres L. R., *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, Warszawa 1997.
8. Patrzałek T., *Metodyka testu polonistycznego*, Warszawa 1977.
9. Sołtys D., Szmigiel M.K., *Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej*, Kraków 1997.
10. Stróżyński K., *Ocenianie*, Kielce 2000.





12. Błędy językowe

1. Nieświadome odstępstwo od obowiązującej normy w danym momencie normy językowej, czyli taka innowacja językowa, która nie znajduje uzasadnienia: nie usprawnia porozumiewania się i nie wyraża nowych treści.
2. Taki sposób użycia jakiegoś elementu językowego, który razi jego świadomych użytkowników, gdyż pozostaje w sprzeczności z jego dotychczasowymi przyzwyczajeniami, a nie tłumaczy się funkcjonalnie.



BŁĘDY ZEWNĘTRZNOJEZYKOWE

(błędy zapisu)

BŁĘDY WEWNĘTRZNOJEZYKOWE

B. ORTOGRAFICZNE

Używanie niewłaściwych liter i połączeń literowych w zapisie, niewłaściwa pisownia łączna lub rozłączna, niewłaściwe użycie wielkich i małych liter.

B. INTERPUNKCYJNE

Brak właściwego znaku interpunkcyjnego, zbędne użycie znaku interpunkcyjnego, użycie niewłaściwego znaku interpunkcyjnego.

B. SYSTEMOWE

B. UŻYCIA (błędy stylistyczne)

Niewłaściwy dobór środków językowych w określonej wypowiedzi, niedostosowanie ich do charakteru wypowiedzi, np. wielosłowie, wieloznaczność, skróty myślowe, mieszanie stylów, nieuzasadniona stylizacja.

B. GRAMATYCZNE

B. LEKSYKALNE

B. FONETYCZNE

Niepoprawna wymowa głosek, grup głosek, redukcja głosek i grup głosek, niepoprawny akcent i intonacja.

B. FLEKSYJNE

Niewłaściwa postać wyrazu, niewłaściwy wzorzec odmiany, błędna postać tematu lub końcówki fleksyjnej.

B. SKŁADNIOWE

Błędy w związkach składniowych niepoprawne użycie przyimków, wyrażen przyimkowych, niepoprawne konstrukcje z równoważnikami zdania, błędy w szyku, błędne skróty składniowe, zbędne zapożyczenia składniowe.

B. SŁOWNIKOWE

Użycie wyrazów w niewłaściwym znaczeniu, użycie pleonazmów, nadużywanie wyrazów modalnych.

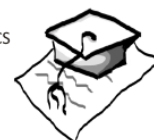
B. FRAZEologiczne

Zmiana postaci frazeologizmu wskutek wymiany, redukcji lub uzupełnienia składu związku, zmiana formy gramatycznej lub modyfikacja znaczeniowa, użycie frazeologizmu w złym kontekście.

B. SŁOWOTWÓRCZE

Używanie konstrukcji niezgodnych z polskim modelem słowotwórczym, zastosowanie niewłaściwego formantu, wybór niewłaściwej podstawy słowotwórczej.

Oprac. na podstawie: *Nowego słownika poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 1999.





13. NAJCZĘSTSZE BŁĘDY POPEŁNIANE W PRAKTYCE EDUKACYJNEJ

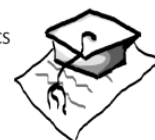
Błędy metodyczne na lekcjach języka polskiego

I. Błędy w konstruowaniu lekcji:

- Nieprzemyślane cele lekcji.
- Temat – wniosek podawany na początku procesu lekcyjnego, zabijający zainteresowanie uczniów.
- Prowadzenie lekcji bez logicznego planu, zdanie się na żywiołowość zachowań nauczycieli i uczniów.
- Nieprzestrzeganie zasad dydaktycznych, np. pogłębłości, przystępności materiału, systematyczności, łączenia teorii z praktyką.
- Nieharmonijna struktura lekcji – przerost części wstępnej /powtórzenie materiału/, pobieżność w prezentowaniu nowych treści, brak części podsumowująco-kontrolnej.
- Nadużywanie dedukcyjnego toku lekcyjnego (podającego).
- Jednostronność w stosowaniu metod nauczania.
- Zadania domowe nieprzemyślane lub podawane w pośpiechu bez komentarza metodycznego.

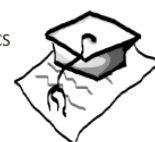
II. Błędy w opracowaniu materiału:

- Niedostatek przygotowania merytorycznego nauczyciela. Brak udziału w formach doskonalenia zawodowego.
- **Lekcje poświęcone liryce:**
 - braki w estetycznym wygłaszaniu utworu/np. uczeń dukający tekst/;
 - brak części lekcji przygotowującej do odbioru/ rozmowa wstępna, ciekawe informacje o autorze lub utworze itp./;
 - pomijanie rozmowy z uczniami na temat czytelniczych wrażeń z lektury;
 - „dopadanie” wiersza stereotypowymi pytaniami w rodzaju: Kim jest podmiot liryczny? Do kogo się zwraca? itp.;
 - pomijanie pytań uczniów (chodzi o pytania, które uczeń postawiłby tekstowi, autorowi lub nauczycielowi w związku z omawianym tekstem);
 - niedostatek ćwiczeń analitycznych lub ich nadmiar w sytuacji, kiedy tekst napisany jest w znanej uczniowi poetyce;





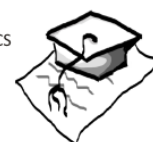
- dychotomiczny tok analizy (najpierw treść, a potem forma);
 - linearny tok analizy (kolejność działań uczniów podyktowana następstwem zwrotek wiersza);
 - pomijanie zadań interpretacyjnych /pojedynczego utworu, interpretacji porównawczej/ w pracach klasowych i domowych.
- **Lekcje poświęcone dramatowi:**
 - **epizacja dramatu** – linearnie omawianie zdarzeń z utworu /streszczanie/, pomijanie zagadnienia ich wyboru i celowości w dramacie;
 - pomijanie swoistości dramatu jako dzieła literackiego i teatralnego;
 - niedocenywanie kształtu językowego dramatu /rola i ukształtowanie dialogów/;
 - pomijanie właściwości teatralnych wpisanych w tekst, w tym roli didaskaliów, budowy postaci, czasu i przestrzeni scenicznej;
 - rzadkie oglądanie i omawianie na lekcji przedstawień teatralnych;
 - pomijanie przekładu dramatu jako tekstu literackiego na znaki teatralne.
 - **Lekcje poświęcone małym i dużym formom epickim:**
 - ograniczenie procesu lektury do streszczenia zdarzeń i charakterystyki postaci oraz najbardziej wyrazistych sensów utworu;
 - pomijanie roli narratora i ukształtowania narracji;
 - schematyczność tematów lekcji i prac domowych;
 - pomijanie ćwiczeń w transformacji tekstu, np. zastąpienie narracji 3-osobowej 1-osobową; skracanie i wydłużanie tekstu, zamiana dialogów na narrację i odwrotnie itd.
 - **Lekcje poświęcone nauczaniu języka:**
 - traktowanie języka jako abstrakcyjnego systemu;
 - schematyczność tematów językowych lub hasłowość, np. bezokolicznik.
 - podający tok nauczania;
 - zbyt mała ilość ćwiczeń: leksykalnych, frazeologicznych i semantycznych oraz ortograficznych, które kształtują sprawność językową/ funkcjonalizm/;
 - definiowanie pojęć przed obserwacją zagadnienia;
 - pozorny dialog heurystyczny: zadawanie zbyt dużej liczby pytań, niezostawiających ani miejsca, ani czasu na własne przemyślenia ucznia.





Literatura:

1. Kotarbiński T., *Sprawność i błąd*, wyd. 3, Warszawa 1960.
2. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, wyd. 2, Warszawa 1976.
3. Pólturzycki J., *Wdrażanie do samokształcenia*, Warszawa 1983.
4. Pólturzycki J., *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa 1985.
5. Rutkowiak J., *Błędy dydaktyczne początkujących nauczycieli*, Gdańsk 1974.





14. KARTA SAMOOCENY STUDENTA PO PRAKTYCE

- Imię i nazwisko studenta
- Praktyki odbyte w terminie od do
- Nazwa szkoły.....
- W klasach

1. Oceń swój stopień zaangażowania w pracę:

a) przygotowanie się do lekcji

.....

b) udział w innych działaniach szkolnych

.....

2. W jaki sposób wykorzystałeś uwagi/wskazówki nauczyciela, przygotowując projekt lekcyjny?

.....
.....
.....

3. Czego nauczyłeś się w trakcie odbywania praktyki?

.....
.....
.....

4. Jakie trudności napotkałeś w trakcie odbywania praktyki? Czy poradziłeś sobie z nimi?

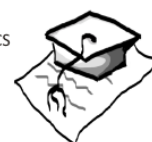
.....
.....
.....

5. Co przyniosło Ci szczególną satysfakcję?

.....
.....
.....

6. W jaki sposób praktyki wpłynęły na Twój stosunek do wykonywania zawodu?

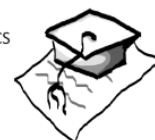
.....
.....
.....





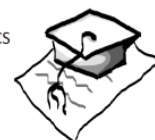
15. BIBLIOGRAFIA METODYCZNA

1. Arends R.I., 1994: *Uczymy się nauczać*, Warszawa.
2. Budrewicz Z., Jędrychowska M., (red.), 1999: *Z uczniem pośrodku. Podmiotowa dydaktyka literatury, języka, kultury*, Kraków.
3. Chojnacki L., *Pokolenie e-learningu – nowe wyzwanie dla szkoły*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
4. Chrzastowska B., 1995 i 1998: *Kompetencje szkolnego polonisty*, cz. I i II, Warszawa.
5. Dunaj E., 2008: *Obraz patrzy na widza. Współczesna liryka i plastyka w przekładzie intersemiotycznym*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiak, Lublin, s. 131-140.
6. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Przewodnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony*, 5. *Literatura współczesna*, Gdynia.
7. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Wybrane scenariusze lekcji. Dla nauczyciela. Zakres podstawowy i rozszerzony Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane i technikum*, 5. *Literatura współczesna*, Gdynia.
8. Dunaj E., 2009: *Dlaczego jestem obcy?*, [w:] *Oswajanie inności w edukacji polonistycznej*, (red.) B. Myrdzik, E. Dunaj, Lublin, s. 177-182.
9. Dunaj E., 2010: *Zawołałam formę, by nie krzycheć bezkształtnie. Poszukiwanie (nowego) języka we współczesnej poezji polskiej*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
10. Dziedzic A., Pichalska J., Świdorska B., 1995: *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa.
11. Jakubowski W., 2006: *Edukacja w świecie kultury popularnej*, Kraków.
12. Jarosz B., 2010: *Etykieta językowa w szkole dawniej i dziś*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
13. Jędrychowska M., 1994: *Lektura i kultura. Szkice i artykuły metodyczne*, Warszawa-Kraków.
14. Jędrychowska M., 1996: *Najpierw człowiek. Szkolna edukacja kulturowo-literacka a problemy kształcenia dydaktycznego polonistów*, Kraków.
15. Karwatowska M., 1998: *Kiedy językoznawcy używają terminu antropocentryzm? (Przegląd literatury)*, [w:] *Podmiotowy wymiar szkolnej polonistyki*, (red.) Z. Uryga, Kraków, s. 141-148.
16. Karwatowska M., 1999: *O pewnych wyznacznikach strukturalnych i pojęciowych współczesnej gwary uczniowskiej*, [w:] *Miasto – teren koegzystencji pokoleń*, (red.) Z. Staszewska, Łódź, s. 48-63.
17. Karwatowska M., 2001: *Prawda i kłamstwo w języku młodzieży licealnej lat dziewięćdziesiątych*, Lublin.
18. Karwatowska M., 2004: *Językowe zachowania grzecznościowe a płęć (na podstawie wypowiedzi młodzieży szkół średnich)*, [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. XIII, (red.) Z. Krawczyńska, Z. Zagórski, Poznań, s. 189-201.
19. Karwatowska M., 2010: *Uczeń w świecie wartości*, Lublin.



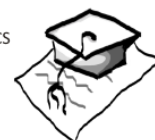


20. Karwatowska M., Latoch-Zielińska M., Morawska I., (red.), 2010: *Horyzonty polonistyki. W kręgu edukacji, języka i kultury*, Lublin.
21. Kawka M., 1999: *Dyskurs szkolny. Zagadnienia języka*, Kraków.
22. Kłakówna Z. A., 2003: *Przymus i wolność*, Kraków.
23. Konarzewski K., 1999: *O strukturze wiedzy szkolnej*, „Polonistyka”, nr 7, s. 389-393.
24. Kosętka H., Uryga Z., 2001: *Kłopotliwy problem – badanie polonistycznych osiągnięć uczniów*, Kraków.
25. Kwiatkowska-Ratajczak M., Wysłouch S., 1998: *Konteksty polonistycznej edukacji*, Poznań.
26. Książek-Szczepanikowa A., 2005: *Szkolne kształcenie literackie wobec przekazów i przekazyńców*, Siedlce.
27. Latoch-Zielińska M., 2000: *O dyskusji nieco inaczej*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki języka polskiego*, (red.) B. Myrdzik, Lublin, s. 105-128.
28. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ocenianie po nowemu – jak tworzyć przedmiotowy system oceniania*, „Nowa Edukacja Zawodowa”, z. 1, s. 45-65.
29. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ewaluacja jako zaproszenie do rozwoju*, „Język Polski w Szkole dla Klas 4-6”, z. 4.
30. Latoch-Zielińska M., 2007: *Polonista wobec wykorzystania wyników egzaminów próbnych (Na przykładzie egzaminu gimnazjalnego)*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa, s. 307-317.
31. Latoch-Zielińska M., (red.), 2010: *Animacja działań kulturalnych – wyzwanie współczesności*, Warszawa
32. Marzec A., Rzęsikowski S., 1998: *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego*, Kielce.
33. Morawska I., 2004: *Wiedza o kulturze. Przewodnik dla nauczycieli*, Wołomin.
34. Morawska I., 2005: *Rola literatury w edukacji patriotycznej uczniów szkoły podstawowej (1944-1989)*, Lublin.
35. Morawska I., 2007: *Nauczyciele języka polskiego o języku polskim jako przedmiocie nauczania*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa.
36. Morawska I., 2009: *Rola podręcznika w kształtowaniu postawy ucznia wobec tradycji na lekcjach języka polskiego*, [w:] *W poszukiwaniu nowoczesnej koncepcji podręcznika szkolnego*, (red.) J. Rodzoś, P. Wojtanowicz, Lublin, s. 119-126.
37. Morawska I., 2009: *Strategie kształcenia medialnego we współczesnej szkole*, [w:] *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych – język, semiotyka, edukacja*, (red.) G. Ptaszek, M. Filiciak, Warszawa, s. 169-189.
38. Myrdzik B., 1999: *Rola hermeneutyki w edukacji polonistycznej*, Lublin.
39. Myrdzik B., (red.), 2002: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, Lublin.
40. Myrdzik B., (red.), 2003: *Od teatru żaków do Internetu. O edukacji humanistycznej w szkole*, Lublin.
41. Myrdzik B., 2006: *Zrozumieć siebie i świat. Studia i szkice o edukacji polonistycznej*, Lublin.
42. Myrdzik B., Karwatowska M., (red.), 2005: *Relacje między kulturą wysoką a popularną w literaturze, języku i edukacji*, Lublin.





43. Myrdzik B., Latoch-Zielińska M., (red.), 2006: *Kultura popularna w szkole: pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog?*, Lublin.
44. Nagajowa M., 1997: *Nauka o języku dla nauki języka*, Kielce.
45. Niemierko B., 1999: *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa.
46. Niemierko B., 2002: *Ocenianie bez tajemnic*, Warszawa.
47. Olbrycht K., 1992: *Edukacja aksjologiczna*, Katowice.
48. Ornstein A., Hunkins F., 1999: *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka*, Warszawa.
49. Ożdżyński J., Rittel T., (red.), 2002: *Konteksty kulturowe w dyskursie edukacyjnym*, Kraków.
50. Patrzalek T., (red.), 1998: *W kręgu etyki, poetyki i dydaktyki słowa*, Warszawa.
51. Pawłowska R., 1993: *Lingwistyczna teoria nauki czytania*, Gdańsk.
52. Plisiecki J., 1995: *Metodyka pracy z filmem*, Warszawa.
53. Plisiecki J., (red.), 1997: *Sztuka. Nauczyciel. Uczeń*, Lublin.
54. Porayski-Pomsta J., Zgólkowa H., 2003: *Edukacyjna wartość perswazji*, [w:] *Język perswazji publicznej*, (red.) K. Mosiołek-Kłosińska, T. Zgółka, Poznań, s. 163-170.
55. Półturzycki J., 1995: *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa.
56. Searle J. R., 1987: *Czynności mowy. Rozważania z filozofii języka*, (przekł.) B. Chwedeńczuk, Warszawa.
57. Stewart J., (red.), 2000: *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*, (przekł.) J. Doktor, A. Kochańska, P. Kostyło, J. Kowalczevska, J. Rączaszek, J. Suchecki, Warszawa.
58. Stróżyński K., 1999: *Kontrowersyjne „kompetencje”*, „Polonistyka”, nr 6, s. 369-370.
59. Stróżyński K., 2000: *Wymagania a stopnie szkolne*, „Edukacja i Dialog”, nr 3 (116), s. 35-38.
60. Stróżyński K., 2000: *Ocenianie. Poradnik dla polonistów w gimnazjach*, Kielce.
61. Stróżyński K., Stawiarska E., Zmysłowska M., 2000: *Jak oceniać i uczyć samooceny*, Jelenia Góra.
62. Tanaś M., 2005: *Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym*, Mikom.
63. Taraszkiewicz M., 1998: *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa.
64. Tomaszewski F., 1990: *Magia lektury*, Warszawa.
65. Tymiakin L., 2006: *Kultura popularna – perspektywa gimnazjalisty*, [w:] *Kultura popularna w szkole. Pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog*, (red.) B. Myrdzik, M. Latoch-Zielińska, Lublin, s. 107-119.
66. Tymiakin L., 2007: *Naklanianie subdyrektywne. Propozycja, prośba i rada w realizacjach młodzieży gimnazjalnej. Zagadnienia wybrane*, Lublin.
67. Tymiakin L., 2007: *„Nieszkolne” formy wypowiedziania się w edukacji komunikacyjnojęzykowej*, „Polonistyka”, nr 7, Warszawa, s. 6-12.
68. Tymiakin L., 2007: *‘Interpretacja’ czy ‘recepja’? O dwu sposobach odczytywania tekstu poetyckiego (na przykładzie „Spartakusa” C. K. Norwida)*, [w:] *Czytanie tekstów kultury. Metodologia. Badania. Metodyka*, (red.) B. Myrdzik, I. Morawska, Lublin, s. 299-310.
69. Tymiakin L., 2008: *Wywiad na lekcjach polskiego*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 327-343.
70. Uryga Z., 1997: *Godziny polskiego*, Warszawa – Kraków.
71. Uryga Z., Budrewicz Z., (red.), 2001: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, Kraków.

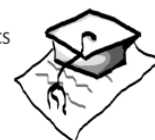




72. Uryga Z., Jedliński R., Sienko M., (red.), 2007: *Wiązanie kształcenia językowego z literacko-kulturowym w gimnazjach i liceach*, Kraków.
73. Uryga Z., Sienko M., (red.), 2005: *Kształcenie sprawności językowej i komunikacyjnej. Obraz badań i działań dydaktycznych*, Kraków.
74. Wantuch W., 2005: *Aspekty integracji w nauczaniu języka polskiego*, Kraków.
75. Wierzbicka A., 1973: „Akty mowy”, [w:] *Semiotyka i struktura tekstu*, (red.) R. M. Mayenowa, Wrocław, s. 201-219.
76. Wilczek P., 1987: *Renesans badań nad retoryką*, „Przegląd Powszechny”, nr 4, s. 106-114.
77. Wilkoń A., 1988: *Typologia socjolektów*, „Socjolingwistyka”, nr 8.
78. Wilkoszewska K., (red.), 1999: *Piękno w sieci – estetyka a nowe media*, Kraków.
79. Wiśniewska H., 1983: *Szkoła jako miejsce sprawnego wypowiedzania się uczniów*, „Polonistyka”, nr 2, s. 134-140.
80. Wiśniewska H., 1997: *Streszczenie – bardzo ważna umiejętność ucznia*, „Polonistyka”, nr 5, s. 289-293.
81. Wiśniewska H., (red.), 1999: *O języku w sposób żywy i ciekawy*, Kielce.
82. Wiśniewska H., (red.), 2000: *Gry i zabawy w kształceniu językowym*, Lublin.
83. Wiśniewska H., Karwatowska M., 1998: *O typowości tekstów uczniowskich*, „Polonistyka”, nr 9, s. 580-584.
84. Wiśniewska H., Plisiecki J., (red.), 1998: *Wokół szkoły i nauczyciela*, Lublin.
85. Wiśniewska H., Tymiakin L., (red.), 2000: *Humanistyczne ścieżki edukacyjne*, Lublin.
86. Wragg E. C., 1999: *Trzy wymiary programu*, Warszawa.
87. Zając M., *E-learning z perspektywy nauczyciela*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
88. Zając M., *Dydaktyczne aspekty tworzenia kursów on-line*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
89. Zając M., *E-nauczyciel*, [w:] <http://www.nettrainers-training.org>.
90. Żuchowska W., 2004: *Ścieżka medialna. Otoczenie informacyjne*, Kraków.

Przydatne strony internetowe

1. <http://www.ceo.org.pl>.
2. <http://www.edukacja.edux.pl>.
3. <http://www.edupress.pl>.
4. <http://www.e-mentor.edu.pl>.
5. <http://www.e-pedagogiczna.edu.pl>.
6. <http://www.lideria.pl>.
7. <http://www.nettrainers-training.org>.
8. <http://www.raabe.com.pl>.
9. <http://www.szasza.pl>.
10. <http://www.tanie-ebooki.bazaksiazek.pl>.





16. SŁOWNICZEK WAŻNIEJSZYCH POJĘĆ

CELE NAUCZANIA to: 1) świadomie założone efekty, które zamierzamy uzyskać w wyniku kształcenia; 2) zamierzone właściwości uczniów, wyrażające się opanowaniem przez nich określonych czynności.

CELE OGÓLNE są ogólnikowe i „mgliste”, ale długofalowe, przydatne do ustalania celów szkoły, edukacji lub jej etapu, a ponadto zwięzłe i holistyczne (łączą elementy poznawcze i wychowawcze). Wskazują kierunki działań pedagogicznych.

OPERACJONALIZACJA CELÓW polega na zamianie celów ogólnych na operacyjne. W toku operacjonalizacji cele ogólne ulegają następującym zmianom:

- sprecyzowaniu – odejście od wyrażen ogólnikowych, niejasnych;
- uszczegółowieniu – jednoznaczne określenie pojedynczej, wykonalnej, obserwowalnej i mierzalnej czynności ucznia;
- konkretyzacji – w miarę dokładne określenie sytuacji, w której dokonuje się działanie oraz stanu końcowego, do którego to działanie zmierza;
- upodmiotowieniu – uczynienie uczenia podmiotem zaangażowanym, twórczym i odpowiedzialnym za własne działania.

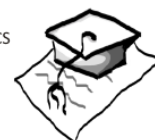
Cele operacyjne wyrażone są opisem zachowań, jakie przejawiać mają uczniowie. Mogą one mieć charakter werbalny lub behawioralny (por. np. Ch. Galloway, *Psychologia uczenia się*, Warszawa 1988; B. Niemierko, *Ocenianie szkolne bez tajemnic*, Warszawa 2002; K. Kruszewski (red.), *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Warszawa 2005).

Według K. Denka (*Aksjologiczne podstawy edukacji*, Poznań 2001) operacyjne cele edukacji to:

- precyzyjne sposoby wyrażania ogólnych celów kształcenia w postaci pytań, zadań, problemów i poleceń;
- opisy zachowań uczniów, jakie mogą przejawiać po ukończeniu lekcji;
- wskazania, co uczniowie będą umieli po zakończeniu lekcji, a czego – jak się zakłada – nie potrafili wykonać przedtem.

Dochodzenie do celów operacyjnych jest czynnością złożoną i kilkietapową. W drodze operacjonalizacji stosuje się następujące czynności:

- 1) zapisanie celu w postaci ogólnej;





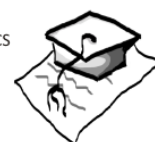
- 2) przywołanie intuicyjnego obrazu ucznia osiągnącego cel;
- 3) luźne zapisy celów operacyjnych;
- 4) selekcja luźnych zapisów;
- 5) sformułowanie celów operacyjnych;
- 6) sprawdzenie celów operacyjnych;
- 7) ewentualne powtórzenie etapów 2-7 (patrz: B. Niemierko, *Cele kształcenia*, [w:] *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, red. K. Kruszewski, Warszawa 2005).

STRATEGIE KSZTAŁCENIA to droga, model wskazujący koncepcje nauczania-uczenia się i determinujący dobór metody. Bożena Chrzęstowska (*Lektura i poetyka*, Warszawa 1987) wyróżnia cztery strategie:

- **Strategia „A”** – asocjacyjna (metody podające, np.: wykład, pogadanka, opowiadanie nauczyciela, praca z podręcznikiem, referaty koleżeńskie) – uczenie się przez przyswajanie gotowej wiedzy; uczeń w roli **sluchacza**.
- **Strategia „P”** – problemowa (metody poszukujące, np.: problemowa, heureka) – uczenie się przez rozwiązywanie trudności intelektualnej i zdolności do myślenia pojęciowego); uczeń w roli **badacza**.
- **Strategia „O”** – operatywna (metody działań praktycznych, np.: metody gier i zabaw, metody werbalne o charakterze ludycznym, takie jak: sąd literacki, plebiscyt, konkurs) – ukierunkowana na rozwój operatywności; metody działań praktycznych; uczeń w roli **wykonawcy**.
- **Strategia „E”** – emocjonalna (udział w wieczorach poezji, w seansach filmowych, teatralnych etc.) – uczenie przez przeżycie (wrażenia, emocje); uczeń w roli **czytelnika** (aktywnego, tj. przeżywającego, przedstawiającego wstępną interpretację, oceniającego tekst).

METODA według T. Kotarbińskiego to „sposób zwykle z góry obmyślany dla zastosowania go w licznych, a podobnych przypadkach”. Wszyscy badacze podejmujący próby definiowania rzeczownika *metoda* (np.: K. Kruszewski, *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Warszawa 1993; W. Pomykała, *Encyklopedia pedagogiczna*, Warszawa 1993; M. Nagajowa, *ABC metodyki języka polskiego*, Warszawa 1995), sprowadzają to pojęcie do czterech istotnych elementów:

- określają oni metodę jako układ czynności nauczyciela bądź sposób postępowania nauczyciela z uczniami;





- eksponują świadomość, systematyczność, konsekwencję nauczyciela w pracy z uczniem (a więc planowość);
- podkreślają fakt, że metoda służy realizacji określonych celów;
- zwracają uwagę na jej charakter iteracyjny, czyli możliwość wielokrotnego zastosowania określonej metody.

Każda metoda jest dobra, jeśli:

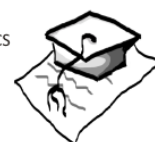
- pobudza uczniów do wysiłku intelektualnego;
- kształtuje świadomość i kompetencje językowe oraz literackie;
- otwiera ucznia na lekturę;
- przekazuje wartości, a więc formuje wrażliwego i twórczego człowieka.

Metody muszą być **zróżnicowane**, aby zapewnić współdziałanie różnych sfer osobowości ucznia i doprowadzić do ukształtowania wszechstronnie rozwiniętego człowieka.

Cele i treści nauczania warunkują dobór metod.

Elastyczność metod oznacza, że nauczyciel powinien umieć zmienić metodę, jeśli wymaga tego sytuacja.

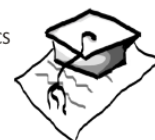
TECHNIKA nauczania jest pojęciem węższym od metody (w skład metody wchodzi różne techniki). Najpierw nauczyciel powinien wybrać określoną metodę, a dopiero potem wykorzystuje techniki realizujące daną metodę.





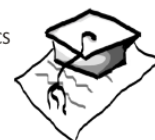
Bibliografia (wybór)

1. Arends R. I., 1994: *Uczymy się nauczać*, Warszawa.
2. Budrewicz Z., Jędrychowska M., (red.), 1999: *Z uczniem pośrodku. Podmiotowa dydaktyka literatury, języka, kultury*, Kraków.
3. Chojnacki L., *Pokolenie m-learningu – nowe wyzwanie dla szkoły*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
4. Chrzastowska B., 1995 i 1998: *Kompetencje szkolnego polonisty*, cz. I i II, Warszawa.
5. Dunaj E., 2008: *Obraz patrzy na widza. Współczesna liryka i plastyka w przekładzie intersemiotycznym*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 131-140.
6. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Przewodnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony*, 5. *Literatura współczesna*, Gdynia.
7. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Wybrane scenariusze lekcji. Dla nauczyciela. Zakres podstawowy i rozszerzony Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane i technikum*, 5. *Literatura współczesna*, Gdynia.
8. Dunaj E., 2009: *Dlaczego jestem obcy?*, [w:] *Oswajanie inności w edukacji polonistycznej*, Lublin, s. 177-182.
9. Dunaj E., 2010: *Zawołałam formę, by nie krzyknąć bezkształtnie. Poszukiwanie (nowego) języka we współczesnej poezji polskiej*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
10. Dziedzic A., Pichalska J., Świdzka B., 1995: *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa.
11. Jakubowski W., 2006: *Edukacja w świecie kultury popularnej*, Kraków.
12. Jarosz B., 2010: *Etykieta językowa w szkole dawniej i dziś*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
13. Jędrychowska M., 1994: *Lektura i kultura. Szkice i artykuły metodyczne*, Warszawa-Kraków.
14. Jędrychowska M., 1996: *Najpierw człowiek. Szkolna edukacja kulturowo-literacka a problemy kształcenia dydaktycznego polonistów*, Kraków.
15. Karwatowska M., 1998: *Kiedy językoznawcy używają terminu antropocentryzm? (Przegląd literatury)*, [w:] *Podmiotowy wymiar szkolnej polonistyki*, (red.) Z. Uryga, Kraków, s. 141-148.
16. Karwatowska M., 1999: *O pewnych wyznacznikach strukturalnych i pojęciowych współczesnej gwary uczniowskiej*, [w:] *Miasto – teren koegzystencji pokoleń*, (red.) Z. Staszewska, Łódź, s. 48-63.
17. Karwatowska M., 2001: *Prawda i kłamstwo w języku młodzieży licealnej lat dziewięćdziesiątych*, Lublin.
18. Karwatowska M., 2004: *Językowe zachowania grzecznościowe a pleć (na podstawie wypowiedzi młodzieży szkół średnich)*, [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. XIII, (red.) Z. Krazyńska, Z. Zagórski, Poznań, s. 189-201.
19. Karwatowska M., 2010: *Uczeń w świecie wartości*, Lublin.
20. Karwatowska M., Latoch-Zielińska M., Morawska I., (red.), 2010: *Horyzonty polonistyki. W kręgu edukacji, języka i kultury*, Lublin.
21. Kawka M., 1999: *Dyskurs szkolny. Zagadnienia języka*, Kraków.
22. Kłakówna Z. A., 2003: *Przymus i wolność*, Kraków.
23. Konarzewski K., 1999: *O strukturze wiedzy szkolnej*, „Polonistyka”, nr 7, s. 389-393.
24. Kosętko H., Uryga Z., 2001: *Kłopotliwy problem – badanie polonistycznych osiągnięć uczniów*, Kraków.
25. Kwiatkowska-Ratajczak M., Wysłouch S., 1998: *Konteksty polonistycznej edukacji*, Poznań.
26. Książek-Szczepanikowa A., 2005: *Szkolne kształcenie literackie wobec przekazów i przekazyńców*, Siedlce.
27. Latoch-Zielińska M., 2000: *O dyskusji nieco inaczej*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki języka polskiego*, (red.) B. Myrdzik, Lublin, s. 105-128.





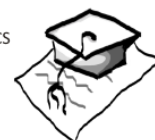
28. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ocenianie po nowemu – jak tworzyć przedmiotowy system oceniania*, „Nowa Edukacja Zawodowa”, z. 1, s. 45-65.
29. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ewaluacja jako zaproszenie do rozwoju*, „Język Polski w Szkole dla Klas 4-6”, z. 4.
30. Latoch-Zielińska M., 2007: *Polonista wobec wykorzystania wyników egzaminów próbnych (Na przykładzie egzaminu gimnazjalnego)*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa, s. 307-317.
31. Latoch-Zielińska M., (red.), 2010: *Animacja działań kulturalnych – wyzwanie współczesności*, Warszawa
32. Marzec A., Rzęsikowski S., 1998: *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego*, Kielce.
33. Morawska I., 2004: *Wiedza o kulturze. Przewodnik dla nauczycieli*, Wołomin.
34. Morawska I., 2005: *Rola literatury w edukacji patriotycznej uczniów szkoły podstawowej (1944-1989)*, Lublin.
35. Morawska I., 2007: *Nauczyciele języka polskiego o języku polskim jako przedmiocie nauczania*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa.
36. Morawska I., 2009: *Rola podręcznika w kształtowaniu postawy ucznia wobec tradycji na lekcjach języka polskiego*, [w:] *W poszukiwaniu nowoczesnej koncepcji podręcznika szkolnego*, (red.) J. Rodzoś, P. Wojtanowicz, Lublin, s. 119-126.
37. Morawska I., 2009: *Strategie kształcenia medialnego we współczesnej szkole*, [w:] *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych – język, semiotyka, edukacja*, (red.) G. Ptaszek, M. Filiciak, Warszawa, s. 169-189.
38. Myrdzik B., 1999: *Rola hermeneutyki w edukacji polonistycznej*, Lublin.
39. Myrdzik B., (red.), 2002: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, Lublin.
40. Myrdzik B., (red.), 2003: *Od teatru żaków do Internetu. O edukacji humanistycznej w szkole*, Lublin.
41. Myrdzik B., 2006: *Zrozumieć siebie i świat. Studia i szkice o edukacji polonistycznej*, Lublin.
42. Myrdzik B., Karwatowska M., (red.), 2005: *Relacje między kulturą wysoką a popularną w literaturze, języku i edukacji*, Lublin.
43. Myrdzik B., Latoch-Zielińska M., (red.), 2006: *Kultura popularna w szkole: pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog?*, Lublin.
44. Nagajowa M., 1997: *Nauka o języku dla nauki języka*, Kielce.
45. Niemierko B., 1999: *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa.
46. Niemierko B., 2002: *Ocenianie bez tajemnic*, Warszawa.
47. Olbrycht K., 1992: *Edukacja aksjologiczna*, Katowice.
48. Ornstein A., Hunkins F., 1999: *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka*, Warszawa.
49. Ożdżyński J., Rittel T., (red.), 2002: *Konteksty kulturowe w dyskursie edukacyjnym*, Kraków.
50. Patrzałek T., (red.), 1998: *W kręgu etyki, poetyki i dydaktyki słowa*, Warszawa.
51. Pawłowska R., 1993: *Lingwistyczna teoria nauki czytania*, Gdańsk.
52. Plisiecki J., 1995: *Metodyka pracy z filmem*, Warszawa.
53. Plisiecki J., (red.), 1997: *Sztuka. Nauczyciel. Uczeń*, Lublin.
54. Porayski-Pomsta J., Zgólkowa H., 2003: *Edukacyjna wartość perswazji*, [w:] *Język perswazji publicznej*, K. Mosiołek-Kłosińska, T. Zgółka, (red.), Poznań, s. 163-170.
55. Pólturzycki J., 1995: *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa.
56. Searle J. R., 1987: *Czynności mowy. Rozważania z filozofii języka*, (przekł.) B. Chwedeńczuk, Warszawa.
57. Stewart J., (red.), 2000: *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*, (przekł.) J. Doktor, A. Kochańska, P. Kostyło, J. Kowalczewska, J. Rączaszek, J. Suchecki, Warszawa.
58. Stróżyński K., 1999: *Kontrowersyjne „kompetencje”*, „Polonistyka”, nr 6, s. 369-370.





59. Stróżyński K., 2000: *Wymagania a stopnie szkolne*, „Edukacja i Dialog”, nr 3 (116), s. 35-38.
60. Stróżyński K., 2000: *Ocenianie. Poradnik dla polonistów w gimnazjach*, Kielce.
61. Stróżyński K., Stawiarska E., Zmysłowska M., 2000: *Jak oceniać i uczyć samooceny*, Jelenia Góra.
62. Tanaś M., 2005: *Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym*, Mikom.
63. Taraszkiewicz M., 1998: *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa.
64. Tomaszewski F., 1990: *Magia lektury*, Warszawa.
65. Tymiakin L., 2006: *Kultura popularna – perspektywa gimnazjalisty*, [w:] *Kultura popularna w szkole. Pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog*, (red.) B. Myrdzik, M. Latoch-Zielińska, Lublin, s. 107-119.
66. Tymiakin L., 2007: *Nakłanianie subdyrektywne. Propozycja, prośba i rada w realizacjach młodzieży gimnazjalnej. Zagadnienia wybrane*, Lublin.
67. Tymiakin L., 2007: „Nieszkolne” formy wypowiediania się w edukacji komunikacyjnojęzykowej, „Polonistyka”, 7, Warszawa, s. 6-12.
68. Tymiakin L., 2007: *‘Interpretacja’ czy ‘repcja’? O dwu sposobach odczytywania tekstu poetyckiego (na przykładzie „Spartakusa” C. K. Norwida)*, [w:] *Czytanie tekstów kultury. Metodologia. Badania. Metodyka*, (red.) B. Myrdzik, I. Morawska, Lublin, s. 299-310.
69. Tymiakin L., 2008: *Wywiad na lekcjach polskiego*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 327-343.
70. Uryga Z., 1997: *Godziny polskiego*, Warszawa – Kraków.
71. Uryga Z., Budrewicz Z., (red.), 2001: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, Kraków.
72. Uryga Z., Jedliński R., Sienko M. (red.), 2007: *Wiązanie kształcenia językowego z literacko-kulturowym w gimnazjach i liceach*, Kraków.
73. Uryga Z., Sienko M., (red.), 2005: *Kształcenie sprawności językowej i komunikacyjnej. Obraz badań i działań dydaktycznych*, Kraków.
74. Wantuch W., 2005: *Aspekty integracji w nauczaniu języka polskiego*, Kraków.
75. Wierzbicka A., 1973: „Akty mowy”, [w:] *Semiotyka i struktura tekstu*, (red.) R. M. Mayenowa, Wrocław, s. 201-219.
76. Wilczek P., 1987: *Renesans badań nad retoryką*, „Przegląd Powszechny”, nr 4, s. 106-114.
77. Wilkoń A., 1988: *Typologia socjolektów*, „Socjolingwistyka”, nr 8.
78. Wilkoszewska K., (red.), 1999: *Piękno w sieci – estetyka a nowe media*, Kraków.
79. Wiśniewska H., 1983: *Szkoła jako miejsce sprawnego wypowiediania się uczniów*, „Polonistyka”, nr 2, s. 134-140.
80. Wiśniewska H., 1997: *Streszczenie – bardzo ważna umiejętność ucznia*, „Polonistyka”, nr 5, s. 289-293.
81. Wiśniewska H., (red.), 1999: *O języku w sposób żywy i ciekawy*, Kielce.
82. Wiśniewska H., (red.), 2000: *Gry i zabawy w kształceniu językowym*, Lublin.
83. Wiśniewska H., Karwatowska M., 1998: *O typowości tekstów uczniowskich*, „Polonistyka”, nr 9, s. 580-584.
84. Wiśniewska H., Plisiecki J., (red.), 1998: *Wokół szkoły i nauczyciela*, Lublin.
85. Wiśniewska H., Tymiakin L., (red.), 2000: *Humanistyczne ścieżki edukacyjne*, Lublin.
86. Wragg E. C., 1999: *Trzy wymiary programu*, Warszawa.
87. Zając M., *E-learning z perspektywy nauczyciela*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
88. Zając M., *Dydaktyczne aspekty tworzenia kursów on-line*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
89. Zając M., *E-nauczyciel*, <http://www.nettrainers-training.org>.
90. Żuchowska W., 2004: *Ścieżka medialna. Otoczenie informacyjne*, Kraków.
91. Informacje o innych przydatnych w praktyce edukacyjnej opracowaniach na platformie projektu:

www.pwh.umcs.pl





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wydział Humanistyczny UMCS
Instytut Filologii Polskiej

MATERIAŁY

dla

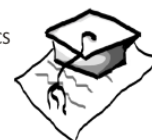
NAUCZYCIELI - OPIEKUNÓW

PRAKTYK

OPRACOWANIE
PROF. DR HAB. L TYMIAKIN

Projekt:

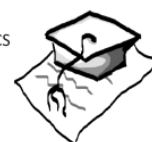
www.praktyki.wh.umcs - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





ZAWARTOŚĆ

1. Nowy program praktyki ogólnopedagogicznej w szkole podstawowej.
2. Nowy program praktyk przedmiotowo-metodycznych z dydaktyki języka polskiego w klasach 4-6.
3. Karta obserwacji lekcji prowadzonej przez studenta/-kę.
4. Modele konspektów lekcji.
5. Arkusz oceny wiedzy i umiejętności
6. Zasady przygotowania się do lekcji.
7. Metody i technik kształcenia. Przykłady zastosowania.
8. Pytania i ćwiczenia dydaktyczne – struktura i funkcje.
9. Rodzaje i funkcje środków dydaktycznych.
10. Rodzaje notowania (notatek).
11. Ocenianie.
12. Najczęstsze błędy popełniane w praktyce edukacyjnej.
13. Bibliografia metodyczna.
14. Aneks: szablony dokumentowania praktyki (karty oceny, arkusze obserwacji lekcji itp.).





NOWY PROGRAM PRAKTYKI OGÓLNOPEDAGOGICZNEJ

Nowy program praktyki ogólnopedagogicznej powstał w ramach projektu „www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS.

II. Szczegółowe zasady organizacji praktyki ogólnopedagogicznej

Skróty: ST – student/studentka/studenci; NA – nauczyciel/nauczycielka/nauczyciele

- 36-godzinna praktyka pedagogiczna ciągła może być realizowana w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, w których studenci poznają różne aspekty rzeczywistości szkolnej ze szczególnym uwzględnieniem pracy wychowawcy klasy.

Miejsce odbywania praktyki wyznacza opiekun z ramienia uczelni.

Praktyka w wyznaczonych szkołach może być odbywana w małych 2-3 osobowych zespołach, realizujących wybrane zadania we współpracy.

W ramach praktyk ST zobowiązany jest do wykonania zawartych w programie zadań, zgodnie ze wskazówkami uczelnianego opiekuna praktyki.

Wykonane zadania są dokumentowane w formie zapisów w dzienniku praktyk lub odrębnych opracowań.

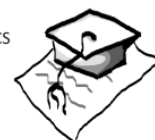
Zaliczenia praktyki dokonuje uczelniany opiekun na podstawie:

1. Wypełnionego dziennika praktyk ilustrującego wykonanie zadań przez ST (opatrzonego pieczęcią szkoły, podpisem dyrektora oraz opinią opiekuna praktyk).
2. Dokumentacji wykonanych zadań (obowiązkowych i fakultatywnych) zgodnie ze wskazaniem uczelnianego opiekuna praktyki (portfolio).

- 2-godzinna, śródroczna praktyka pedagogiczna, polegająca na hospitacji wybranych lekcji realizowana jest w szkołach zgłaszających akces w projekcie realizowanym na Wydziale Humanistycznym. Celem praktyki jest przygotowanie studentów do realizacji zadań zawartych w programie praktyk ciągłych, dzięki: zdobyciu umiejętności dokumentowania i analizowania lekcji, uświadomieniu sobie związków między teorią i praktyką, poznaniu praktycznego zastosowania najnowszych metod nauczania i wychowania.

1. Zakres obowiązków uczelnianego opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej

Opiekun praktyki zobowiązany jest:



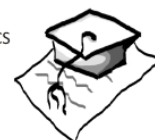


7. Przy realizacji programu praktyk uwzględnić specyfikę danego kierunku oraz realizowane treści kształcenia na zajęciach z pedagogiki. Szczegółowy program powinien przygotowywać do zadań, jakie stoją przed nauczycielami-wychowawcami klasy.
8. Udostępnić ST i omówić z nimi szczegółowy program (wraz z materiałami pomocniczymi).
9. Ustalić zasady kontaktu ze ST i opiekunami praktyki w szkole (mailowy, telefoniczny, osobisty). Wskazane jest nawiązanie kontaktu z opiekunem w szkole przed rozpoczęciem praktyki oraz uzgodnienie możliwości realizacji programu praktyki w danej placówce.
10. Zaliczyć ST praktykę poprzez wpisanie zaliczenia w odpowiednich dokumentach w oparciu o materiały przygotowane przez ST (dokumentujące wykonanie zadań).
11. Omówić przebieg i efekty praktyki, zwracając szczególną uwagę na autorefleksję ST.
12. Sporządzić sprawozdanie z przebiegu praktyki dla Biura Projektu.

2. Zakres obowiązków opiekuna praktyki ogólnopedagogicznej w szkole

Szkolny opiekun praktyki ogólnopedagogicznej powinien:

10. Zapoznać się ze szczegółowym programem praktyki i ustalić ze ST harmonogram jej przebiegu (przed jej rozpoczęciem).
11. Poinformować drogą e-mailową opiekuna praktyk z ramienia uczelni o stawieniu się ST na praktykę i o zakończeniu przez nich praktyki.
12. Zaproponować własne pomysły/oczekiwania dotyczące aktywności ST w czasie trwania praktyki.
13. Umożliwić ST wielowymiarowe poznawanie rzeczywistości szkolnej, a zwłaszcza realizację założonych zadań przy współpracy innych NA i pracowników szkoły (uzyskać zgodę innych NA na hospitację lekcji różnych przedmiotów w różnych klasach oraz zajęć pozalekcyjnych, na zapoznanie się z dokumentacją szkolną, przeprowadzanie badań).
14. Umożliwienie ST samodzielnego przeprowadzenia godziny wychowawczej poprzez wspólne przygotowanie scenariusza (w przypadku, kiedy nie jest wychowawcą zorganizowanie takiej pomocy).
15. Monitorować przebieg praktyki, potwierdzając jej prawidłowy przebieg i realizację zadań podpisem na kartach pracy w „Dzienniku praktyk”.
16. W razie jakichkolwiek problemów związanych z realizacją praktyki przez ST niezwłocznie poinformować uczelnianych opiekunów praktyk i Biuro Projektu.
17. Omawiać na bieżąco doświadczenia ST.





18. Ocenic i zaopiniowac przebieg praktyki w „Dzienniku praktyk”, z wykorzystaniem karty oceny praktykanta (wzór nr 2 w załączniku).

10. Nauczyciel-opiekun ma prawo korzystac z wynikow badan prowadzonych przez ST, a odnoszacych sie do funkcjonowania uczniow i klasy, w ktorej ma wychowawstwo, oraz do wlasnej pracy nauczyciela. Moze rowniez angazowac ST do pomocy w zakresie okreslonym przez program praktyki.

3. Zakres obowiazkow studentow podczas praktyki ogólnopedagogicznej

4. ST moga dokonac wyboru szkoly tyko spośród szkól bioracych udzial w projekcie. Z wykazem szkól ST zostana zapoznani przez opiekuna praktyk z ramienia uczelni oraz pracownika dziekanatu w semestrze zajec dydaktycznych poprzedzajacych rozpoczecie praktyki.

5. ST otrzymuje z Biura Projektu *Skierowanie na praktyke*, ktore przedklada Dyrekcji szkoly.

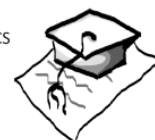
6. ST przed rozpoczeciem praktyki ogólnopedagogicznej powinien nawiazac kontakt z nauczycielem-opiekunem i wspólnie ustalic harmonogram przebiegu praktyki, zapewniajacy realizacje wszystkich zadan okreslonych w szczególowym programie praktyki;

4. ST podczas praktyki ogólnopedagogicznej powinni:

- zapoznac sie z obowiazujacymi w szkole zasadami zachowania (wynikajacymi z uwarunkowan prawnych, regulaminu szkoly itp.) i dostosowac sie do nich;
- rzetelnie wykonywac programowe zadania, dokumentowac je na biezaco w „Dzienniku praktyk”, oraz starac sie jak najefektywniej wykorzystac czas praktyki;
- zbierac materialy niezbedne do przygotowania portfolio;
- w razie potrzeby sluzyc pomoc nauczycielowi i uczniom;
- wykazywac sie wysokim poziomem kultury osobistej;
- w terminie okreslonym przez uczelnianego opiekuna praktyk przedstawic wszystkie materialy potrzebne do zaliczenia praktyki, tj. wypelniony „Dziennik praktyk”, zaopatrzony we wszystkie niezbedne podpisy, opinie opiekuna praktyki oraz pieczec placowki, wypelniona przez opiekuna „Karte oceny praktykanta” (wzór nr 2 w załączniku), oraz portfolio.

Portfolio powinno zawierac dokumentacje z 4 zadan obowiazkowych, jeden protokól z obserwacji lekcji wybranym katem oraz cztery miniopracowania na wybrany temat.

Wszystkie przygotowywane przez studentow materialy musza byc wykonane na papierze firmowym projektu (do pobrania na stronie www.praktyki.wh.umcs).





III. Program praktyki ogólnopedagogicznej

Student/ka podczas 36 godzin praktyk w szkole (praktyka ciągła), odbywających się po semestrze zajęć z pedagogiki i psychologii, będzie miał/a okazję do zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do pełnienia w przyszłości roli nauczyciela-wychowawcy.

Cele praktyki:

Realizacja zadań w przedstawionych w programie praktyk zakresach treści umożliwi ST:

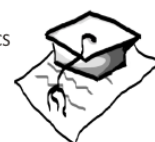
- wieloaspektowe i refleksyjne poznawanie rzeczywistości edukacyjnej i codziennej pracy nauczycieli-wychowawców w konfrontacji z wiedzą teoretyczną;
- zastosowanie wiedzy w praktyce, przeciwiczenie umiejętności nabytych w trakcie kształcenia akademickiego oraz zdobycie nowych (poznawczych, koncepcyjnych, realizacyjnych, psychospołecznych - w zakresie pracy dydaktycznej i wychowawczej);
- zapoczątkowanie procesu identyfikacji z zawodem i tworzenia własnej koncepcji pracy wychowawczej;
- refleksję na temat etycznych wymiarów pracy NA;
- wzmocnienie motywacji do zdobywania kompetencji zawodowych w dalszym kształceniu akademickim.

Zakres treści: obszary poznania, zadania.

Zadania oznaczone * są zadaniami do wyboru.

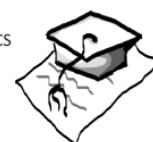
Skróty: ST – student/studentka/studenci; NA – nauczyciel/nauczycielka/nauczyciele

Zakres tematyczny	Szczegółowe zadania
III. Szkoła jako instytucja oświatowa	
Oficjalny wymiar funkcjonowania szkoły – czas realizacji 2 godz.	
1. Prawne, organizacyjne i finansowe podstawy funkcjonowania szkoły. 2. Miejsce szkoły w systemie oświatowym i środowisku lokalnym - związki i zakres współpracy szkoły z instytucjami oświatowo - wychowawczymi,	Zadaniem ST jest zdobycie informacji z różnych źródeł: -zapoznanie się z przepisami prawnymi oraz dokumentacją szkoły (np. „Ustawa o systemie oświaty”, „Karta nauczyciela”, „Podstawy programowe” kształcenia w danym typie szkoły, plany i programy pracy dydaktycznej i wychowawczej, statut szkoły, dokumentacja prowadzona przez szkolną





<p>kulturalnymi, itp. 3.Sytuacja zawodowa NA w świetle przepisów oraz w praktyce oświatowej (status zawodowy nauczyciela, prawa i obowiązki, stopnie i warunki awansu zawodowego)</p>	<p>kancelarię, protokoły rady pedagogicznej), -rozmowy z dyrektorem/-ką, nauczycielami i innymi pracownikami szkoły. Fakt zdobycia informacji i zapoznania się z dokumentami należy odnotować w dzienniku praktyk.</p>
<p>Ukryty wymiar szkolnej codzienności – czas realizacji 2 godz.</p>	
<p>1.Obszary występowania ukrytego programu szkolnej codzienności: przestrzeń szkoły, szkolna codzienność (przymus, tłok, rutyna).</p>	<p>-<i>Analiza przejawów ukrytego programu szkolnej codzienności na podstawie obserwacji, rozmów z uczniami i nauczycielami.</i> -Na podstawie własnych badań i analiz sporządzenie miniopracowania na temat ukrytego programu szkoły* (zadanie fakultatywne).</p>
<p>IV. Proces kształcenia</p>	
<p>Organizowanie środowiska uczenia się – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Wprowadzanie ładu i dyscypliny na lekcji. Działania prewencyjne. Postawa NA wobec dyscypliny. Zachowania zakłócające uczniów. Działania interwencyjne NA i ich skuteczność. 2. Wykorzystanie czasu i przestrzeni na lekcji.</p>	<p>1.Observacja i analizowanie działań prewencyjnych NA, zachowań zakłócających uczniów, reakcji NA (rodzaj ingerencji, ich skuteczność). Przyczyny zachowań zakłócających uczniów (zbieranie informacji od uczniów, NA). Pisemne opracowanie „Analiza sytuacji naruszającej ład klasowy” (opis zakłócającego zachowania ucznia – reakcji NA – skutków interwencji; własna interpretacja i ocena reakcji NA; można wykorzystać schemat z załącznika VI) – (zadanie obowiązkowe). 2.Ocena wykorzystania czasu lekcji – sporządzenie protokołu obserwacji lekcji* (zadanie fakultatywne)</p>
<p>Proces nauczania-uczenia się podczas lekcji – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Realizacja zasad uczenia się i motywacji (dydaktycznych)</p>	<p>Hospitacje lekcji przedmiotowych (2 godziny) - obserwacja zachowania uczniów i nauczyciela, ich</p>

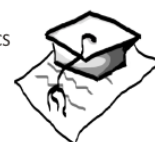




<p>podczas lekcji.</p> <p>2. Komunikowanie się z uczniami na lekcji: prezentacja materiału, zadawanie pytań, stymulowanie uczniów do aktywności werbalnej, udzielanie informacji zwrotnych.</p> <p>3. Kontrola i ocena w procesie dydaktycznym. Wewnątrzszkolny System Oceniania a własny system NA kontrolowania i oceniania osiągnięć uczniów. Kryteria oceniania. Udział uczniów w procesie kontroli i oceny.</p>	<p>wzajemnych relacji pod kątem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacji zasad uczenia się i motywacji przez nauczyciela podczas lekcji - sporządzenie protokołu obserwacji lekcji* (zadanie fakultatywne). 2. Procesu komunikowania się na lekcji: kompetencji komunikacyjnych nauczycieli, dydaktycznych funkcji pytań, aktywności uczniów na lekcji. Sporządzenie protokołu obserwacji lekcji z własną interpretacją i oceną* (zadanie fakultatywne). 3. Wewnątrzszkolny system oceniania - założenia i realizacja. Ocenianie w oczach uczniów. Kontrola i ocena w praktyce: w porozumieniu z nauczycielem sprawdzenie pracy domowej uczniów, zeszytów domowych, pomoc w sprawdzaniu prac klasowych (w przypadku hospitacji lekcji zgodnych z kierunkiem studiów) - przedyskutowanie z nauczycielem kryteriów oceny. Sporządzenie miniopracowania na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole (na podstawie analizy dokumentów, obserwacji, rozmów z nauczycielami i uczniami, ewentualnie badań ankietowych)* (zadanie fakultatywne). Hospitacje należy odnotować w dzienniku praktyk.
--	---

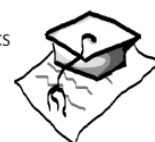
V. Wychowanie w szkole

<p>Szkolne warunki wychowania – czas realizacji 2 godz.</p>	
<p>1. Cele i zadania pracy wychowawczej w świetle oficjalnego „Programu wychowawczego szkoły”.</p> <p>2. Realizacja i ewaluacja szkolnego programu wychowania.</p>	<p>1. Analiza „Programu wychowawczego szkoły” (celów, zadań).</p> <p>2. Analiza i ocena (np. na podstawie własnych obserwacji, analizy tematyki godzin wychowawczych w klasach, rozmów z NA i uczniami, badań ankietowych) rzeczywistej realizacji programu wychowawczego i</p>



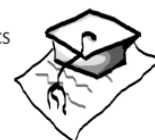


	jego skuteczności w kontekście szkolnych warunków wychowania.
Relacje nauczyciel –uczeń – czas realizacji 2 godz.	
1.Porozumiewanie się w relacjach wychowawczych. Język akceptacji i język nieakceptacji w relacjach nauczyciel-uczniowie. Rozwiązywanie konfliktów i problemów interpersonalnych. Oddziaływanie NA na poczucie własnej wartości uczniów.	1. Analiza i ocena sposobu porozumiewania się NA z uczniami w sytuacjach pozadydaktycznych. Sporządzenie miniopracowania na temat oddziaływania NA na poczucie własnej wartości uczniów *(zadanie fakultatywne).
Rola i zadania wychowawcy w organizowaniu pracy z klasą – czas realizacji 8 godz.	
1.Funkcje i zadania wychowawcy klasy. 2.Poznawanie uczniów i klasy szkolnej. 3.Programowanie pracy wychowawczej z klasą – założenia, zakresy, metody i formy pracy; udział uczniów w planowaniu działań wychowawczych; ewaluacja pracy wychowawczej. 4.Stymulowanie rozwoju grupy 5.Planowanie i prowadzenie godzin wychowawczych. 6.Współpraca z rodzicami – formy kontaktów, zakresy współpracy, spotkania z rodzicami.	1.Na podstawie rozmów z wychowawcą klasy zebranie informacji nt. jego funkcji i zadań (diagnostycznych, profilaktycznych, wychowawczych, organizacyjno - administracyjnych). Analizowanie dokumentacji prowadzonej przez wychowawcę klasy. 2. W porozumieniu z wychowawcą przeprowadzenie badań w wybranej klasie (np. obserwacja, rozmowy i wywiady, ankiety, badania socjometryczne, analiza dziennika i innych dokumentów i wytworów) i opracowanie jej całościowej charakterystyki – <u>zadanie obowiązkowe</u> (w oparciu o wskazówki zawarte w materiałach pomocniczych). 3.Analiza i ocena planu pracy wychowawczej z klasą (kierunki i zakresy działań wychowawczych, tematyka godzin wychowawczych, organizacja wewnętrznego życia klasy). Sporządzenie miniopracowania* (zadanie fakultatywne). 4.Analiza działań wychowawcy klasy na rzecz





	<p>stymulowania rozwoju i integracji grupy oraz ocena ich skuteczności.</p> <p>5. Hospitacja 1 lub 2 godzin wychowawczych (analiza celów i funkcji lekcji, stosowanych metod, atmosfery, relacji wychowawca-uczniowie) – sporządzenie protokołu obserwacji godziny wychowawczej wraz z jej analizą i oceną (<u>zadanie obowiązkowe</u>).</p> <p>6. Przeprowadzenie samodzielnie 1 godziny wychowawczej z wykorzystaniem metod aktywizujących – przy współpracy opiekuna praktyk (wspólne przygotowanie scenariusza godziny wychowawczej). Po przeprowadzonej lekcji należy: zebrać informacje zwrotne od uczniów, opiekuna praktyk oraz dokonać autoewaluacji - wnioski zapisać pod konspektem (<u>zadanie obowiązkowe</u>).</p> <p>7. Rozmowa z NA na temat form kontaktu z rodzicami, wzajemnych oczekiwań, sytuacji wymuszających natychmiastowy kontakt wychowawcy klasy z rodzicami oraz analiza trudności doświadczanych przez NA w kontakcie z rodzicami. W miarę możliwości uczestniczenie w zebraniu z rodzicami.</p>
<p>Samorządność uczniów i organizacja czasu wolnego - czas realizacji 2 godz.</p>	
<p>1. Samorząd uczniowski – zasady działania, udział uczniów w życiu szkoły, prawa i obowiązki uczniów.</p> <p>2. Oferta zajęć pozalekcyjnych w szkole.</p> <p>3. Organizacje dziecięce i młodzieżowe.</p> <p>4. Funkcje i zadania biblioteki</p>	<p>1. Zapoznanie ST się z zasadami działania, organizacją, dokumentacją (plany pracy, sprawozdania, protokoły zebrań, kronika, itp.).</p> <p>Analiza przez ST (na podstawie rozmów, obserwacji):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ról i zadań władz uczniowskich, sposobu ich wybierania; - zakresu działania (rozmowa z przewodniczącym samorządu); - udziału uczniów w pracach samorządu;



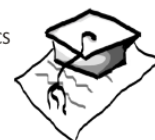


szkolnej.	<p>- zakresu praw uczniów (Kodeks Ucznia i jego przestrzeganie w szkole);</p> <p>- wpływu uczniów na życie szkoły (wywiady z uczniami, NA, dyrektorem).</p> <p>2.Zapoznanie się ST z ofertą zajęć pozalekcyjnych w szkole (koła zainteresowań, zespoły artystyczne, zajęcia sportowe, organizacje młodzieżowe, imprezy i wycieczki) oraz analiza ich dostępności, popularności wśród uczniów. Hospitowanie zajęć koła zainteresowań związanego z kierunkiem studiów praktykanta. Czynny udział ST w zajęciach – pomoc NA /uczniom. W miarę możliwości - zaangażowanie się w przygotowania oraz aktywny udział w imprezie szkolnej (np. festyn szkolny, zabawa integracyjna, wyjście do kina).</p> <p>3.Zdobycie przez ST informacji na temat organizacji działających w szkole - ich liczby, zasad i zakresu działania na rzecz szkoły i środowiska lokalnego.</p> <p>4.Zebranie informacji przez ST na temat zadań i form pracy biblioteki, zasobności i możliwości zaspokajania potrzeb uczniów i NA, stanu czytelnictwa, poznanie dokumentacji bibliotecznej i systemu wypożyczania, regulaminu biblioteki. Udział ST w zebraniu aktywu bibliotecznego (o ile taki istnieje), przeprowadzenie rozmów z uczniami (lub przeprowadzenie ankiety) na temat ich zainteresowań czytelniczych.</p>
-----------	--

VI. Działalność opiekuńczo-wychowawcza szkoły

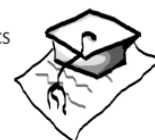
Bezpieczeństwo i profilaktyka w szkole – czas realizacji – 3 godz.

<p>1. Ogólne zasady bezpieczeństwa i ich przestrzeganie.</p> <p>2.Zapobieganie i przeciwdziałanie agresji i przemocy.</p> <p>3.Opieka zdrowotna.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <p>1. Zapoznanie się z zasadami BHP obowiązującymi w szkole.</p> <p>2. Zjawisko przemocy/agresji w szkole – w relacjach rówieśniczych, dorośli-uczniowie Zapoznanie się ze</p>
--	--



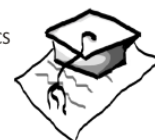


<p>4.Promocja zdrowia i profilaktyka.</p>	<p>sposobami zapobiegania i przeciwdziałania agresji oraz ocena ich skuteczności (na podstawie obserwacji, rozmów z uczniami, nauczycielami oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym). Zapoznanie się z programami profilaktycznymi realizowanymi w szkole (np. „Trening zastępowania agresji”) – Sporządzenie miniopracowania na temat zapobiegania i przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole* (zadanie fakultatywne).</p> <p>3.Zapoznanie się z formami opieki zdrowotnej w szkole (np. opieka lekarska, stomatologiczna, zajęcia korekcyjne); jeśli jest gabinet lekarski – przeprowadzenie wywiadu z pracownikiem medycznym na temat ogólnego stanu zdrowia uczniów, najczęstszych problemów zdrowotnych.</p> <p>4.Analiza i ocena działań szkoły dotyczących promocji zdrowia (realizacji ścieżki międzyprzedmiotowej), edukacji seksualnej, profilaktyki uzależnień, analiza asortymentu sklepiku szkolnego z uwzględnieniem produktów służących zdrowiu i szkodliwych bądź niewskazanych).</p>
<p>Rodzina – formy pomocy rodzinie – czas realizacji 3 godz.</p>	
<p>1.Rodzina współczesna i jej problemy 2.Formy pomocy rodzinie (finansowej i in.). 3. Świetlica.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <p>1. Rozmowa z pedagogiem szkolnym, wychowawcą na temat problemów funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej (alkoholizm, przemoc domowa) i dysfunkcyjnej (eurosieroctwo, bezrobocie). Sporządzenie miniopracowania na temat problemów szkolnego funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej/dysfunkcyjnej * (zadanie fakultatywne).</p> <p>2. Zapoznanie się możliwościami i formami udzielania pomocy rodzinom patologicznym i dysfunkcyjnym.</p>





	<p>3. Jeśli w szkole działa świetlica – hospitacja zajęć świetlicowych, pomoc w organizowaniu zajęć, rozmowa z pracownikiem na temat celów, zadań, zasad funkcjonowania świetlicy.</p>
<p>Wspieranie uczniów – czas realizacji 6 godzin</p>	
<p>1.Pomoc uczniom z trudnościami w nauce. 2.Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych. 3.Praca z uczniami wybitnie zdolnymi. Funkcje i zadania innych pracowników pedagogicznych szkoły (pedagoga, psychologa, logopedy) oraz zakres ich współpracy z wychowawcą klasy.</p>	<p>Zadaniem studenta/ki jest:</p> <p>1.Zapoznanie się z przyczynami trudności w nauce (rozmowa z NA, pedagogiem szkolnym, uczniami; obserwacja relacji NA -uczeń podczas lekcji). Poznanie sposobów i form pomocy uczniom z trudnościami. W porozumieniu z NA objęcie opieką ucznia z trudnościami w zakresie przedmiotu nauczania zgodnego z kierunkiem studiów praktykanta (nawiązanie kontaktu, pomoc w odrabianiu lekcji, przygotowanie do sprawdzianu, sprawdzenie zeszytu, asystowanie podczas lekcji itp. – łącznie ok.3-4 godzin)*- sporządzenie miniopracowania – „Charakterystyka sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce” (zadanie fakultatywne).</p> <p>2.Poznanie rodzajów specjalnych potrzeb edukacyjnych (np. niepełnosprawność, ADHD, choroba przewlekła). Analiza i ocena działań pomocowych szkoły.)*- sporządzenie miniopracowania – „Charakterystyka sytuacji szkolnej ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych” (zadanie fakultatywne).</p> <p>3.Zapoznanie się z formami pracy z uczniami wybitnie uzdolnionymi (rozmowy z pedagogiem szkolnym, NA, uczniami). Ocena działań szkoły w tym zakresie * - sporządzenie miniopracowania – „Praca z uczniem wybitnie zdolnym” (zadanie fakultatywne).</p>





Warunki zaliczenia praktyki – zadania obowiązkowe i fakultatywne:

Studenci/-ki zobowiązani/-ne są do zapoznania się ze wskazanymi w programie obszarami rzeczywistości edukacyjnej i udokumentowania ich w formie zapisów w „Dzienniku praktyk”.

Część zadań powinna być udokumentowana w postaci pisemnych opracowań (portfolio).

Zadaniem ST jest wykonanie i udokumentowanie następujących zadań obowiązkowych:

5. Pisemne opracowanie „Analiza sytuacji naruszającej ład klasowy” (opis zakłócającego zachowania ucznia – reakcji NA – skutków interwencji; własna interpretacja i ocena reakcji NA).
6. Opracowanie charakterystyki klasy szkolnej (praca może być wykonana w zespole 2-3-osobowym).
7. Hospitacja godziny wychowawczej i sporządzenie protokołu obserwacji godziny wychowawczej wraz z jej analizą i oceną.
8. Samodzielne przeprowadzenie godziny wychowawczej według oryginalnego scenariusza (w dokumentacji należy przedstawić scenariusz godziny wychowawczej wraz z uwagami po realizacji).

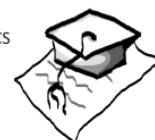
Zadania fakultatywne:

3. Jeden protokół z obserwacji lekcji pod wybranym kątem (wraz z analizą, interpretacją i oceną):

- Ocena wykorzystania czasu lekcji.
- Ocena realizacji zasad ucznia się i motywacji przez NA podczas lekcji.
- Ocena procesu komunikowania się na lekcji pod kątem (do wyboru: kompetencji komunikacyjnych NA, dydaktycznych funkcji pytań, aktywności uczniów na lekcji).

4. Cztery miniopracowania na wybrany temat (praca może być wykonana w zespole 2-3-osobowym):

- Miniopracowanie na temat ukrytego programu w szkolnej codzienności.
- Miniopracowanie na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole.
- Miniopracowanie na temat oddziaływania nauczycieli na poczucie własnej wartości uczniów.
- Miniopracowanie dotyczące analizy i oceny planu pracy wychowawczej z klasą.
- Miniopracowanie na temat zapobiegania i przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole.
- Miniopracowanie na temat problemów szkolnego funkcjonowania ucznia z rodziny patologicznej/dysfunkcyjnej.
- Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce.
- Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
- Miniopracowanie na temat pracy z uczniem wybitnie zdolnym.





Wzór nr 2.

Arkusz oceny wiedzy i umiejętności praktykanta

– praktyka ogólnopedagogiczna

(wypełnia szkolny opiekun praktyk)

Oceniający:.....

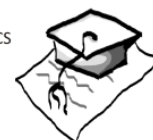
Imię i nazwisko praktykanta

Karta oceny ułatwia dokonanie oceny przebiegu praktyki i osiągnięć praktykanta/praktykantki po realizacji zadań wynikających z programu praktyk.

Instrukcja: Proszę zaznaczyć pole, które opisuje najczęściej obserwowane zachowania praktykanta/praktykantki.

- 5- Brak możliwości oceny
- 6- W bardzo małym stopniu zgadzam się
- 7- W dostatecznym stopniu zgadzam się
- 8- W dużym stopniu zgadzam się
- 9- W pełni zgadzam się

Zakresy oceny studenta/studentki	0	1	2	3	4	Uwagi
Przygotowanie merytoryczne						
Był/a przygotowany merytorycznie do wykonywania badań diagnostycznych i innych zadań (np. przygotowanie do wywiadów z pracownikami szkoły)						
W razie potrzeby uzupełniał/a, poszerzał/a wiedzę konieczną do wykonania zadań						
Umiejętność planowania i prowadzenia godziny wychowawczej						
Potrafił/a zorganizować odpowiednie warunki do uczenia się (zadbać o ład i dyscyplinę, motywację uczniów, klimat emocjonalny; dostosować aranżację przestrzeni do celów i treści; optymalnie wykorzystać czas)						
Potrafił/a zrealizować lekcję wg przedstawionego scenariusza, elastycznie reagując na zachowanie uczniów						
Z uwagą przyjmował/ła informacje zwrotne, szukał/ła						





sposobów doskonalenia warsztatu pracy dydaktyczno-wychowawczej						
Autoprezentacja - na lekcji i podczas innych zajęć z uczniami:						
Zachowywał/ła spokój						
Był/a pewny/na siebie, mówił/a wystarczająco głośno i wyraźnie						
Bez skrępowania poruszał/ła się po klasie						
Nawiązywał/ła kontakt wzrokowy i słowny z uczniami						
Cechowała ją/jego duża kultura osobista						
Zaangażowanie studenta/teki w realizację zadań wynikających z programu praktyk						
Rzetelnie i z zaangażowaniem wykonywał/a zadania obowiązkowe						
Wykonywał/ła dodatkowe zadania na rzecz klasy/szkoły np.....						
Kontakty z uczniami						
Potrafił/a nawiązać kontakt i prowadzić rozmowy z uczniami						
Pomagał/a w wykonywaniu zadań						
Okazywał/a akceptacją i szacunek dla uczniów						
Inne, jakie?.....						

Proszę wymienić:

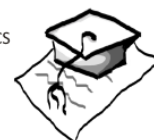
- mocne strony i zalety praktykanta/teki:

.....
.....

- słabe strony i wady praktykanta/teki:

.....
.....

Ogólna ocena radzenia sobie praktykanta w czasie całej praktyki ogólnopedagogicznej (stopień 2-5):





II. Charakterystyka klasy szkolnej – wzór (do 5 stron)

Plan charakterystyki klasy szkolnej:

1. Źródła wiedzy o klasie (wymienienie wszystkich metod badania – obserwacje; wywiady z wychowawcą, NA, uczniami; badania socjometryczne, ankietowe; analiza dziennika i innych dokumentów).
2. Ogólne dane o klasie (wiek, liczebność, płeć uczniów, stan zdrowia itp.).
3. Środowisko rodzinne uczniów (ogólnie - jakie dominują, czy i w jakiej liczbie występują rodziny dysfunkcyjne lub z problemami).
4. Postępy uczniów w nauce.
5. Struktura socjometryczna i poziom integracji klasy. Charakterystyka relacji między uczniami.
6. Zainteresowania i aspiracje uczniów (m.in. udział w olimpiadach, kołach zainteresowań, akcjach społecznych, wolontariacie).
7. Inne uwagi i spostrzeżenia o uczniach i klasie.

UWAGA:

Przy omawianiu różnych danych (o uczniu lub klasie) wskazane jest, by ST podał źródła informacji (np. własna obserwacja na lekcji, wywiad z wychowawcą, przeprowadzone badanie socjometryczne). Formułowane wnioski o uczniu lub klasie popierał wynikami badań (przykładami konkretnych zachowań, wynikami badań kwestionariuszowych lub socjometrycznych, wypowiedziami uzyskanymi podczas wywiadu, itp.).

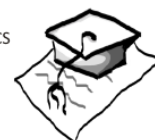
Jako załączniki należy dołączyć tabelę socjometryczną i socjogram, kwestionariusze ankiet, zbiorcze opracowania wyników ankiety, plany wywiadów itp.

W charakterystyce klasy ST nie powinien używać nazwisk uczniów - jedynie imię lub imię wraz z pierwszą literą nazwiska, ewentualnie inicjał (ustawa o ochronie danych osobowych).

II. Scenariusz godziny wychowawczej – wzór

Schemat scenariusza zajęć:

1. Tytuł i temat zajęć (adresat).
2. Cele formułowane z perspektywy ucznia (opracowane wspólnie z nauczycielem)





3. Czas zajęć, potrzebne materiały, aranżacja przestrzeni.

4. Przebieg zajęć (dokładny opis czynności NA i uczniów), ewentualnie: załączniki.

Godzinę wychowawczą ST powinien przeprowadzić w obserwowanej wcześniej klasie. Opracowany scenariusz godziny wychowawczej (wybór tematu powinien być dostosowany do oczekiwań uczniów oraz uzgodniony z wychowawcą klasy) należy przedstawić do akceptacji szkolnemu opiekunowi praktyk.

Po przeprowadzonej lekcji wskazane jest:

- zdobycie opinii NA obecnego podczas prowadzonej przez ST godziny wychowawczej. Informacje te należy umieścić pod scenariuszem godziny wychowawczej.

IV. Protokół obserwacji lekcji – wzór

PROTOKÓŁ OBSERWACJI LEKCJI

Obserwator Data Czas obserwacji

Cel i przedmiot obserwacji

Miejsce (W przypadku lekcji należy określić: która klasa, jaki przedmiot)

Ogólne dane o osobach obserwowanych (np. liczba uczniów w klasie) i sytuacji (np. informacje dotyczące wyglądu sali, sytuacji poprzedzającej obserwację)

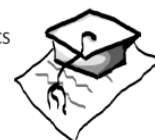
Czas	Zachowania nauczyciela	Zachowania uczniów	Uwagi obserwatora

Interpretacja i wnioski/ocena lekcji:

IV. Wskazówki do obserwacji i oceny godziny wychowawczej. Przy analizie i ocenie lekcji można uwzględnić następujące kryteria: a) atrakcyjność metodyczną, b) wewnętrzną spójność lekcji, c) dostosowanie aranżacji przestrzeni do treści i metod, d) charakter i jakość kontaktu NA z uczniami, e) poziom aktywności uczniów, f) efekty uzyskane przez uczniów/skuteczność, g) osobiste wrażenia i refleksje.

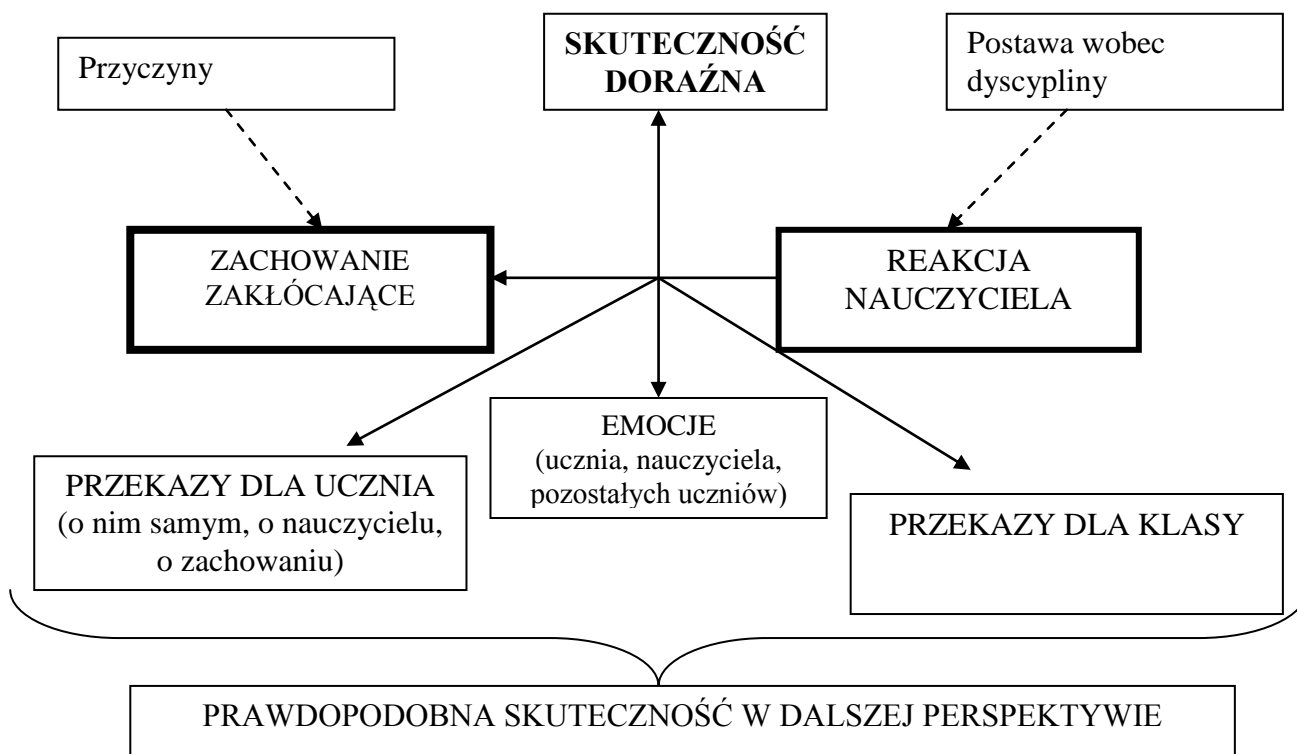
V. Wskazówki do analizy i interpretacji sytuacji naruszającej ład klasowy

ANALIZA I OCENA SYTUACJI INTERWENCJI NA ZACHOWANIA ZAKŁÓCAJĄCE





(Źródło: opracowanie własne D. Pankowska, W: Łukasik I.M., Pankowska D., Ład i dyscyplina na lekcji. W: Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych. Cz. 1: Praca dydaktyczna. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010, s.34-35)



VI. Wskazówki do obserwacji i analizy lekcji pod wybranym kątem

a/Analiza i ocena realizacji zasad uczenia się i motywacji

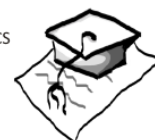
Realizację zasad na lekcji ST może przeanalizować stosując I lub II sposób postępowania:

Sposób postępowania I (protokół obserwacji według wyżej podanego wzoru)

Proszę przypomnieć sobie wiedzę na temat zasad uczenia się i motywacji. Podczas hospitacji lekcji proszę sporządzić szczegółowy protokół jej przebiegu oraz zachowań NA. Następnie zaraz po zakończeniu obserwacji odnieść zachowania NA do poszczególnych zasad uczenia się i motywacji. W końcowych wnioskach warto napisać, jakie konsekwencje dla uczenia się uczniów i osiągnięcia przez nich celów dydaktycznych miało postępowanie NA.

Sposób postępowania II

Przed hospitacją lekcji proszę przygotować arkusz obserwacyjny, podzielony na rubryki (każda z nich będzie zawierać inną zasadę uczenia się i motywacji) oraz przypomnieć sobie dokładnie, jakie zachowania NA świadczą o przestrzeganiu, a jakie o łamaniu każdej z nich.





Podczas lekcji proszę wpisywać w odpowiednich rubrykach tylko te zachowania, które świadczą o przestrzeganiu lub łamaniu poszczególnych zasad (niektóre zachowania mogą odnosić się do więcej niż jednej zasady). Wskazane jest, by po zakończeniu lekcji ST przeanalizował zapiski i wyciągnął wnioski.

b/Wskazówki dla studenta/ki do obserwacji i analizy lekcji pod kątem wykorzystania czasu

Należy zapisywać dające się wyodrębnić jako osobne, następujące po sobie sytuacje na lekcji (np. czynności organizacyjne – sprawdzenie obecności; kontrola wiedzy poprzedniej, np. sprawdzenie pracy domowej, wprowadzenie nowych treści, np. przygotowanie doświadczenia, itd.).

Po zakończonej obserwacji proszę dokonać analizy efektywności wykorzystanego czasu na poszczególne sytuacje.

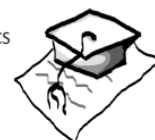
c/Wskazówki dla studenta/ki do obserwacji i analizy lekcji pod kątem porozumiewania się nauczyciela z uczniami

Analizę komunikowania się NA na lekcji z wykorzystaniem aktywności werbalnej uczniów na lekcji (obserwacja topograficzna).

Wykonując to zadanie należy: a) narysować schemat klasy szkolnej (ustawienia ławek), b) zaznaczyć płeć uczniów w odpowiednich miejscach; c) stawiać symbole (takie jak podane niżej lub inne, wymyślone przez siebie) w odpowiednich miejscach (oznaczających ucznia), w sytuacji, kiedy obserwowany uczeń:

- zgłasza się do odpowiedzi i nie jest pytany;
- +p zgłasza się do odpowiedzi i jest pytany przez NA i udziela prawidłowej odpowiedzi;
- +n zgłasza się do odpowiedzi i jest pytany przez NA i udziela nieprawidłowej odpowiedzi;
- *p jest pytany przez NA mimo, iż się nie zgłasza i udziela prawidłowej odpowiedzi;
- *n jest pytany przez NA mimo, iż się nie zgłasza i udziela nieprawidłowej odpowiedzi;
- #p spontanicznie/samowolnie udziela odpowiedzi prawidłowej;
- #n spontanicznie/samowolnie udziela odpowiedzi prawidłowej.

Przeprowadzając obserwację proszę notować, w jaki sposób NA zachęca uczniów do aktywności. W dalszej kolejności proszę przeanalizować wyniki i sformułować wnioski, zwracając szczególną uwagę na następujące kwestie: a) jak wielu uczniów było aktywnych, b) co robił NA, aby zaktywizować poszczególnych uczniów, c) czy "sprawiedliwie" obdarzał uczniów swoją uwagą, d) jak doświadczenia z obserwowanej lekcji mogą wpłynąć na zaangażowanie poszczególnych





uczniów na następnych lekcjach, itp. Proszę ocenić tę lekcję, a w razie zastrzeżeń - napisać, co NA mógłby zrobić, aby bardziej zaktywizować uczniów.

VII. Wskazówki do miniopracowań dotyczących procesu kształcenia

a/ Miniopracowanie na temat systemu kontroli i oceny stosowanego w szkole

Proszę zebrać za pomocą różnych metod (obserwacje, wywiady i rozmowy, analiza dokumentów, ewentualnie ankieta) jak najwięcej informacji dotyczących praktyki kontrolowania i oceniania w szkole. Warto:

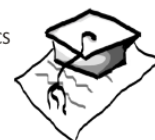
- przeanalizować przyjęte przez NA kryteria oceny, organizację kontroli (częstość, metody, odniesienie do celów edukacyjnych);
- zebrać informacje o tym, jak NA (poszczególni lub w rozwiązaniach stosowanych przez wszystkich) radzą sobie z dylematami oceniania. Dobrze byłoby zapytać, co sprawia NA szczególne trudności (czynniki pomagające - utrudniające ocenianie).
- podczas rozmowy z uczniami dobrze byłoby poznać ich odczucia związane z kwestią kontroli i oceny w szkole. Przykładowo, możemy zapytać, czy są zadowoleni z systemów kontrolowania i oceniania stosowanych przez poszczególnych NA.

b/ Miniopracowanie na temat ładu i dyscypliny na lekcjach

Wskazane jest, aby student/ka, obserwując zachowania uczniów i nauczycieli, zwrócił/ła szczególną uwagę (i dokładnie zapisał/ła) na te zachowania uczniów (rozmowy, hałasy, kręcenie się, wychodzenie z ławek, rzucanie przedmiotami itp.), które przeszkadzają w prowadzeniu lekcji i uczeniu się uczniów.

Proszę postarać się:

- Jak najwierniej zanotować kontekst sytuacyjny takich zachowań (wskaźniki: jakie zachowanie NA poprzedzało wystąpienie określonego zachowania u uczniów, jak reagował NA na tego rodzaju zachowania, jak z kolei reagowali na nie uczniowie; jak wielu uczniów było zaangażowanych w te sytuacje - czy były to zachowania raczej pojedynczych uczniów, czy też większej ich liczby; w jakich sytuacjach w klasie i przy wykonywaniu jakich zadań uczniowie najbardziej/najmniej przeszkadzali).
- Porozmawiać z NA na temat: zachowania uczniów sprawiającego im najwięcej kłopotu, czy są zadowoleni z poziomu ładu i dyscypliny na swoich lekcjach, a również jakie działania prewencyjne (z jakim skutkiem) stosują NA, czy są zadowoleni ze swoich strategii radzenia sobie z zachowaniami zakłócającymi itp.





Na koniec należy podsumować wyniki swoich badań i sformułować wnioski.

VIII. Wskazówki do sporządzenia miniopracowań na temat wychowania w szkole

a/Miniopracowanie na temat ukrytego programu szkolnej codzienności

Proszę zaobserwować i przeanalizować różne aspekty działania i efekty ukrytego programu szkoły (ukryte przekazy) dotyczące:

-Przestrzeni (jak wygląda wejście do szkoły, korytarze, dostępność uczniów do pomieszczeń, zakres prywatności, zakres wpływu uczniów na wygląd szkoły).

-Przymusu, przykładowo - na co uczniowie mają/ nie mają wpływu w zakresie:

Proszę zinterpretować zdobyte informacje i wyciągnąć wnioski dotyczące funkcjonowania ukrytego programu w szkole.

b/Miniopracowanie na temat oddziaływania nauczycieli na poczucie własnej wartości uczniów

Chcąc zaobserwować, w jaki sposób NA poprzez swoje zachowania oddziałują na poczucie własnej wartości uczniów warto przeanalizować, zinterpretować te sytuacje a także przedstawić własne wnioski i przedstawić zauważone konkretne przykłady (bez nazwisk) zachowań wzmacniających i obniżających poczucie własnej wartości uczniów (zob. Pankowska D., *Poczucie własnej wartości a wychowanie*, W: Pankowska D., *Pedagogika dla nauczycieli w praktyce. Materiały metodyczne*. Impuls, Kraków 2008, s.242-256).

d/Miniopracowanie na temat działań wychowawcy klasy na rzecz stymulowania rozwoju i integracji grupy.

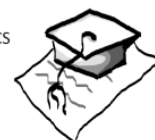
Obserwując pracę nauczyciela-wychowawcy oraz na podstawie innych badań (analiza dokumentacji, rozmowy z uczniami, z wychowawcą klasy) proszę dokonać pisemnej analizy oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych nauczyciela-wychowawcy ważnych dla procesu integracji grupy - klasy szkolnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na problemy:

- Jaki rodzaj aktywności służącej podnoszeniu jakości wzajemnych relacji uczniów w klasie podejmuje wychowawca?

- Które z możliwych działań (ćwiczenia grupowe na godzinach wychowawczych, wspólne wyjazdy, imprezy klasowe, działania podejmowane na rzecz szkoły lub np. społeczności lokalnej) mających na celu integrację klasy przynosiły najlepsze efekty?

Warto również zapytać:

- Na czym polega i jak przebiega w szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna dziecku odrzuconemu przez innych uczniów?





Proszę porównać informacje na temat integracji klasy uzyskane od wychowawcy klasy z wynikami badań socjometrycznych. Na koniec proszę podsumować wyniki badań i sformułować wnioski.

IX. Wskazówki do miniopracowań dotyczących wspierania uczniów

a/ Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia z trudnościami w nauce/o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Poznając sytuację szkolną ucznia należy wziąć pod uwagę:

- orzeczenie z poradni pedagogiczno-psychologicznej i inne dokumenty (teczka ucznia);
- funkcjonowanie ucznia na lekcjach z różnych przedmiotów;
- rozmowę z nauczycielem o dostosowaniu form pomocy uczniowi;
- analizę dokumentów (zeszyty ucznia i inne prace ucznia);
- wyniki w nauce.

b/ Miniopracowanie na temat sytuacji szkolnej ucznia zdolnego

Poznając sytuację szkolną ucznia należy wziąć pod uwagę:

- funkcjonowanie ucznia na lekcjach z różnych przedmiotów (funkcjonowanie psychospołeczne, pozycja w grupie);
- rozmowę z nauczycielem o proponowanych formach aktywności rozwijających zdolności ucznia;
- pozaszkolne sukcesy ucznia (np. olimpiady, konkursy, itp.);
- wyniki w nauce.

Propozycje bibliograficzne:

Arends R.I., *Uczymy się nauczać*, PWN, Warszawa 1994.

Badziukiewicz B., Sałasiński M., *Vademecum wychowawcy. Żak*, Warszawa 2005.

Dudzikowa M., *Pomyśl siebie... Minieseje dla wychowawcy klasy*. GWP, Gdańsk 2007.

Edwards C.H., *Dyscyplina i kierowanie klasą*. PWN, Warszawa 2006.

Gordon T., - *Wychowanie bez porażek w szkole*, PAX, Warszawa 1995.

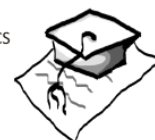
Kawecki I., *Wprowadzenie do wiedzy o szkole i nauczaniu*. Impuls, Kraków, 2003.

Kwieciński Z., Śliwerski B., *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t.2. PWN, Warszawa 2004.

Pankowska D., *Pedagogika dla nauczycieli w praktyce. Materiały metodyczne*. Impuls, Kraków 2008.

Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), *Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych*.

Cz.1: *Praca dydaktyczna*. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010.





Pankowska D., Sokołowska-Dzioba T. (red.), *Kompetencje nauczyciela przedmiotów zawodowych.*

Cz.2: *Praca wychowawcza.* Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010.

Polak K., *Kultura szkoły. Od relacji społecznych do języka uczniowskiego.* Wydawnictwo UJ, Kraków 2007.

Śliwerski B., *Program wychowawczy szkoły.* WSiP, Warszawa 2001.

Tripp D., *Zdarzenia krytyczne w nauczaniu. Kształtowanie profesjonalnego osądu.* WSiP, Warszawa 1996.

NOWY PROGRAM PRAKTYK PRZEDMIOTOWO – METODYCZNYCH Z DYDAKTYKI JĘZYKA POLSKIEGO¹⁶ NA II, III I IV ETAPIE EDUKACJI

Dokument opracowany w wyniku konsultacji z nauczycielami/-kami z udziałem ekspertów „www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS

WPROWADZENIE

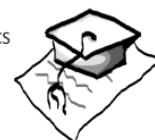
Praktyki przedmiotowo – metodyczne (śródroczne i ciągłe) są integralną częścią procesu kształcenia studentów i studentek (ST)* zainteresowanych zdobyciem kwalifikacji zawodowych niezbędnych do samodzielnej pracy w szkole jako nauczyciele/-ki (NA) języka polskiego. Stanowią one praktyczną realizację treści, odbywających się równolegle z kształceniem teoretycznym zgodnym z kierunkiem studiów.

Dzięki praktyce wiedza merytoryczna nabywana w toku studiów polonistycznych (gł. językoznawcza, kulturowa, literaturoznawcza, pedagogiczna i dydaktyczna) powinna znajdować zastosowanie w konkretnych sytuacjach edukacyjnych, potwierdzających jej niezbędność i funkcjonalność w procesie planowania, realizacji i wartościowania zadań dydaktyczno-wychowawczych przez ST na praktyce.

Założenia programu nawiązują do znanych i cenionych obecnie koncepcji kształcenia NA ukierunkowanych na podnoszenie jakości, efektywności oraz innowacyjności edukacji pedagogicznej. Są wśród nich m.in. koncepcja kształcenia przez praktykę, koncepcja refleksyjnej praktyki oraz - inspirowana założeniami antropocentryzmu dydaktycznego - koncepcja przygotowania ST polonistyki do pracy w szkole jako NA języka polskiego. Oprócz tego niniejszy program pedagogicznych praktyk przedmiotowych uwzględnia wytyczne zawarte w aktualnych standardach kształcenia NA w PL i krajach UE.

Program zawiera informacje dotyczące celów, treści i zadań praktyki, form i metod realizacji tych zadań przez ST oraz wskazówki związane z organizacją, monitorowaniem, dokumentowaniem, oceną i warunkami zaliczenia kolejnych etapów praktyki przedmiotowo-metodycznej. Obudowę programu stanowią materiały pomocnicze :

¹⁶ Wersja dostosowana do zapisów Rozporządzenia MNiSW i MEN w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, z dn.17 stycznia 2012 r., stosownie do upoważnienia zawartego w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U nr 164, poz. 1365, z późn. zm.).





- „NIEZBĘDNIK DLA STUDENTA/STUDENTKI NA PRAKTYCE”
- „MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI/-EK - SZKOLNYCH OPIEKUNÓW/-EK PRAKTYK”
- internetowa platforma edukacyjna: www.pwh.umcs.pl , zawierająca materiały dydaktyczne, szkoleniowe oraz inne opracowania i informacje, związane z programem praktyk.

* Stosowane w tekście oznaczenia:

ST - student/ -ka; studenci/- ki

NA - nauczyciel/-ka; nauczyciele/-ki

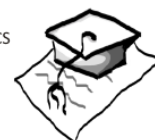
OP - opiekun/-ka; opiekunowie/-ki

CELE I ZADANIA PRAKTYKI

Głównym celem praktyki przedmiotowo-metodycznej (śródrocznej i ciągłej) jest umożliwienie ST (studentom i studentkom) zdobycia kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu NA języka polskiego i wiedzy o kulturze (drugiego przedmiotu - zgodnie z nazwą kierunku studiów).

Cele szczegółowe:

- kształcenie umiejętności praktycznego zastosowania - w konkretnych sytuacjach i kontekstach edukacyjnych - posiadanej wiedzy teoretycznej (zgodnie z kierunkiem studiów), metodyki kształcenia polonistycznego (i przedmiotu dodatkowego: historii/wiedzy o kulturze) oraz pedagogiki;
- zaznajomienie się ST z warsztatem pracy nauczyciela języka polskiego i wiedzy o kulturze;
- kształcenie umiejętności dydaktycznych, wychowawczych, prakseologicznych, komunikacyjnych i ewaluacyjnych związanych z pracą w szkole;
- rozwijanie refleksyjnej postawy i odpowiedzialności wobec realizowanych w szkole zadań dydaktyczno-wychowawczych oraz ich rezultatów;
- przygotowanie ST do integrowania różnych doświadczeń pedagogicznych, obejmujących zarówno przedmiot nauczania, jak i cały proces dydaktyczno - wychowawczy w szkole (w tym np. współpraca z rodzicami; opieka nad kołem zainteresowań, czy przygotowanie uczniów do konkursów, olimpiad przedmiotowych itp.);
- motywowanie ST do unowocześniania procesu edukacji, m.in. dzięki stosowaniu w praktyce dydaktyczno-wychowawczej i w zawodowym samokształceniu technologii IT/ITC oraz innych rozwiązań metodycznych ;
- zachęcanie ST do samooceny realizowanych zadań dydaktyczno-wychowawczych, łącznie z oceną własnych predyspozycji do pracy pedagogicznej;
- motywowanie ST do wykazywania inicjatywy szukania i stosowania nowoczesnych rozwiązań wychowawczo - dydaktycznych w połączeniu z krytyczną analizą osiąganych wyników, oceną skuteczności i ewaluacją podejmowanych działań;
- pogłębianie znajomości założeń i treści programów i podręczników nauczania języka polskiego (wiedzy o kulturze) oraz innych materiałów (publikacji, poradników, stron internetowych) wspierających proces edukacji przedmiotowej;
- zdobywanie przez praktykantów/-ki umiejętności i nawyków współdziałania w zespole nauczycieli w realizacji wspólnych działań pedagogicznych;
- uwrażliwianie na przestrzeganie w procesie edukacji ogólnych zasad kształcenia - w tym - zasady równości płci;
- poznawanie przez ST struktury organizacyjnej szkoły oraz jej istotnych funkcji.





ORGANIZACJA PRAKTYKI PRZEDMIOTOWO-METODYCZNEJ

Praktyka przedmiotowo-metodyczna obejmuje:

1/ **praktykę śródroczną**, która jest realizowana w ramach zajęć z dydaktyki języka polskiego - jako odbywane w szkołach przez grupy ST (pod kierunkiem OP z uczelni) obserwacje uczestniczące pokazowych lekcji języka polskiego:

szkoła podstawowa	2 h - język polski
gimnazjum	2 h - język polski
szkoła ponadgimnazjalna	2 h - język polski

2/ **praktykę ciągłą**, którą ST realizują indywidualnie zgodnie z regulaminem i programem praktyk. Zakładane terminy i liczba godzin praktyki ciągłej:

- praktyka w szkole podstawowej – **120 h**: 60 h (20h x 3 tygodnie) + 60 h (20h x 3 tygodnie)
- praktyka w gimnazjum – **60 h** (20h x 3 tygodnie)
- praktyka w szkole ponadgimnazjalnej - **60 h** (20h x 3 tygodnie)

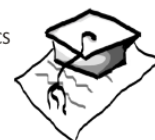
Praktyki przedmiotowo-metodyczne (śródroczne i ciągłe) odbywają się po zrealizowanej wcześniej praktykach ogólnopedagogicznych. Wyboru szkół do przeprowadzenia praktyki dokonują organizatorzy praktyk (Biuro projektu; OP z Uczelni) w porozumieniu ze ST i po uprzednim uzyskaniu zgody dyrektorów szkół (będących partnerami projektu).

SZABLON HARMONOGRAMU PRAKTYK PRZEDMIOTOWO-METODYCZNYCH¹⁷

– SZKOŁA PODSTAWOWA, GIMNAZJUM, SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA -

Działania podejmowane przez studenta w czasie trwania praktyki	<i>I</i> Tydzień	<i>II</i> tydzień	<i>III</i> tydzień	<i>Łącznie</i>
Lekcje własne	2	7	7	16
Lekcje obserwowane	8	6	6	20
Inne (zapoznanie się ST: z warsztatem pracy nauczyciela, agendami szkolnymi, środkami dydaktycznymi; uczestnictwo w zajęciach dodatkowych; dyżury; sprawdzanie prac klasowych i opracowanie wyników, konsultacje ze szkolnym opiekunem praktyk, przygotowanie się do samodzielnie prowadzonych lekcji - tworzenie konspektów, dokumentowanie przebiegu praktyki, studiowanie literatury przedmiotowo-metodycznej itp.)	10	7	7	24
Łącznie	20	20	20	60

¹⁷ Przedstawiany harmonogram działań dydaktyczno-wychowawczych realizowanych w ramach praktyki należy dostosować do rzeczywistych możliwości, jakie stwarza dana szkoła, przy czym konieczne jest uwzględnienie wszystkich zakładanych form aktywności studenta/-ki w wymiarze czasu zbliżonym do zakładanego.





Zasady udziału ST w praktyce przedmiotowo - metodycznej:

1. ST - przed rozpoczęciem praktyki przedmiotowo-metodycznej zostaną zapoznani z regulaminem i programem praktyk oraz otrzymają - z Biura projektu - skierowanie na praktykę.
2. ST wspólnie z nauczycielem - opiekunem praktyki w szkole uzgadnia ramowy plan praktyki - co najmniej na tydzień przed jej rozpoczęciem.
2. ST przebywa w szkole w czasie dni pracy placówki i zgodnie z obowiązującym 5-dniowym tygodniem pracy.
3. Nie przewiduje się możliwości zwolnienia ST z jakichkolwiek dni praktyki (jest to możliwe tylko w sytuacjach losowych - usprawiedliwionych).
4. W czasie praktyki ST systematycznie dokumentuje realizowane zadania dydaktyczno-wychowawcze oraz inne formy zdobywania kompetencji pedagogicznych (uzgodnione z opiekunem). Korzysta w tym celu z materiałów znajdujących się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce”.
5. ST jest zobowiązany/-a do kompletowania/archiwizowania wszystkich materiałów i dokumentów, związanych z kolejnymi etapami praktyki przedmiotowo-metodycznej. Zalecaną formą jest - portfolio.
7. Szkolny/-a OP wspiera ST w przygotowaniu lekcji, hospituje zajęcia ST, omawia je, ocenia, potwierdza własnym podpisem ich realizację (gł. w dzienniczku, konspektach lekcji, materiałach pomocniczych tworzonych przez ST itd.), następnie uwagi wraz z oceną wpisuje do arkusza obserwacji (wg szablonu znajdującego się w „MATERIAŁACH dla NAUCZYCIELA/-KI - OPIEKUNA/-KI PRAKTYK” .
8. Po odbyciu przez ST praktyki nauczyciel/-ka - szkolny/-a OP wystawia ocenę wg kryteriów znajdujących się w KARCIE OCENY. Potwierdzeniem zrealizowania praktyki przez ST jest pieczęć i podpis Dyrekcji Szkoły (w dzienniczku praktyk i w indeksie).
9. Po zakończeniu praktyki ST w wyznaczonym przez uczelnię terminie przedstawia uczelnianemu/-ej OP następującą dokumentację (w formie portfolio):

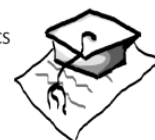
a/ uzupełniony dziennik praktyki

b/ kartę oceny odbytej praktyki wystawioną przez NA - szkolnego/-ą OP , zaopatrzoną pieczęcią i podpisem Dyrekcji Szkoły;

c/ 4 konspekty samodzielnie przeprowadzonych zajęć edukacyjnych (potwierdzone podpisem opiekuna/-ki praktyki) – dwa z kształcenia kulturowo-literackiego, dwa z kształcenia językowo-komunikacyjnego;

d/ inne materiały, które ST stosował/-a podczas praktyki (znajdujące się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce” karty obserwacji lekcji prowadzonych przez szkolnego OP praktyk; autorskie pomoce dydaktyczne (np. w formie kart pracy ucznia na lekcji], karta samooceny itp.)

10. Zaliczenie każdego kolejnego etapu praktyki odbywa się w toku rozmowy akademickiego OP ze ST. Podstawę zaliczenia stanowią przedłożone przez ST dokumenty (wymienione w pkt. 9).





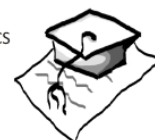
III. ZADANIA DYDAKTYCZNE DLA STUDENTÓW/ - EK

1. ST zobowiązany/-na jest nawiązać kontakt ze szkołą i OP co najmniej na tydzień przed jej rozpoczęciem. Ma to na celu:

- przekazanie OP przeznaczonych dla niego materiałów (w tym programu praktyki);
- wstępne uzgodnienia z OP harmonogramu praktyki;
- rzetelne przygotowanie się ST do podjęcia działań dydaktyczno-wychowawczych zgodnie z realizowanymi w szkole programami edukacji przedmiotowej.

2. Podczas trwania praktyki ST powinien/-na:

- zapoznać się z dokumentacją pracy NA języka polskiego i jego warsztatem pracy [m.in. dziennikiem lekcyjnym, programem i rocznym planem jego realizacji, podręcznikami oraz innymi materiałami przedmiotowymi, zasobami szkoły: pracownią przedmiotową, biblioteką szkolną, biblioteką nauczyciela - polonisty itd.];
 - hospitować lekcje prowadzone przez szkolnego/-ą OP lub innych nauczycieli/-ki:
 - w każdym tygodniu w liczbie godzin wg harmonogramu lekcje języka polskiego oraz zajęcia pozalekcyjne prowadzonych przez polonistów (również inne formy aktywności związane z celami praktyki);
 - spostrzeżenia i uwagi obserwacyjne powinny być rejestrowane w KARCIE OBSERWACJI LEKCJI (szablon znajduje się w „NIEZBĘDNIKU dla STUDENTA/STUDENTKI na praktyce”);
 - przygotować konspekty lekcji i uzyskać ich wcześniejszą aprobatę od szkolnego/-ej OP;
 - przygotować niezbędne środki dydaktyczne do prowadzenia lekcji;
 - w planowaniu i prowadzeniu lekcji wykorzystywać technologię IT/ITC – zgodnie z możliwościami placówki i celami konkretnej jednostki dydaktycznej;
 - w drugim tygodniu praktyki - przeprowadzić samodzielnie lekcje według zatwierdzonego przez opiekuna praktyki konspektu;
 - zapoznać się z formami kontroli i oceny wyników nauczania;
 - sprawdzić i ocenić różne formy aktywności ucznia/-cy (np. wypracowania, zeszyty przedmiotowe, testy, dyktanda, udział w lekcji itp.) w wybranej przez nauczyciela klasie oraz przygotować ćwiczenia korekcyjne związane z ocenianymi pracami pisemnymi;
 - formułować komentarze / wnioski edukacyjne na temat praktykowanych sytuacji edukacyjnych (np. w formie rozmów z OP, pisemnych notatek w konspektach lekcji, w karcie samooceny itp.)
 - uczestniczyć w trakcie całej praktyki:
 - w wybranych zajęciach pozalekcyjnych
 - w imprezach i uroczystościach organizowanych w szkole
 - we wszystkich dostępnych formach pracy pedagogicznej realizowanych w szkole przez OP oraz innych nauczycieli/-ki;
 - w zebraniach zespołu samokształceniowego nauczycieli/-ki przedmiotów humanistycznych itp.
3. Dokumentować przebieg praktyki (tj. wypełniać arkusze obserwacji lekcji, tworzyć konspekty lekcji, studiować przedmiotową literaturę metodyczną, rejestrować inne formy aktywności w dzienniku praktyk itd.)
4. Pogłębić znajomość programów i podręczników do nauczania języka polskiego/wiedzy o kulturze oraz innych materiałów związanych z kształceniem polonistycznym.





IV. Prośby kierowane do DYREKCJI SZKOŁY oraz OPIEKUNÓW/-EK PRAKTYK

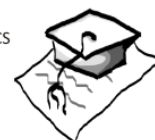
Organizatorzy praktyki zwracają się z prośbą o udzielenie ST przyjmowanym na praktykę na podstawie skierowania z Biura projektu - wielostronnej pomocy w postaci:

1. Wyznaczenia stałych OP (nauczyciel/-ka mianowany/-a lub dyplomowany/-a, wyróżniający/-a się wysokim poziomem kompetencji zawodowych - pasja i talent pedagogiczny, chętny/-a do dzielenia się swoją wiedzą i umiejętnościami itd.). Na wypadek nieobecności opiekuna/-i praktyki w szkole z powodu choroby / innej losowej przyczyny Dyrekcja szkoły (lub inne wyznaczone przez nią osoby) są proszone o przejęcie jego zobowiązań wobec praktykanta/-ki.
2. Wspólnego opracowania ze ST szczegółowego planu praktyki, tj. harmonogramu uwzględniającego zajęcia dzienne i tygodniowe.
3. Wprowadzenia ST w całość zadań realizowanych w procesie lekcyjnym, ewentualnie pozalekcyjnym i zajęciach pozaszkolnych, w tym zadań nauczania języka polskiego.
4. Udzielanie studentom pomocy merytorycznej i metodycznej.
5. Umożliwienie studentom poznania podstawowej dokumentacji pracy nauczyciela/-ki języka polskiego (np. analiza dzienników lekcyjnych);
6. Opiniowanie w zwięzłej formie poziomu przygotowania i prowadzenia poszczególnych zajęć przez ST (zaopatrywanie podpisem konspektów ST i dzienników praktyk; wypełnianie kart hospitacji lekcji prowadzonych przez praktykantów/-ki).
7. Ocenienie udziału ST w ciągłej praktyce przedmiotowo-metodycznej z uwzględnieniem kryteriów znajdujących się w „Karcie oceny praktyki”.
8. Kierowanie do Uczelni w miarę potrzeby i życzenia spostrzeżeń oraz postulatów związanych z praktykami przedmiotowo – metodycznymi za pośrednictwem platformy edukacyjnej www.pwh.umcs.pl
9. Przestrzeganie regulaminu i programu praktyki.

ZAKŁADANE REZULTATY PRAKTYKI PRZEDMIOTOWO-METODYCZNEJ Z DYDAKTYKI JĘZYKA POLSKIEGO W KALSACH 4-6

Po zrealizowaniu całego programu praktyki przedmiotowo-metodycznej ST:

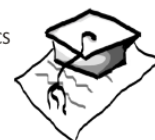
- zna założenia podstawy kształcenia ogólnego w zakresie języka polskiego w szkole podstawowej klasy 4-6;
- zna cele, treści, konteksty, sposoby organizowania procesu edukacji polonistycznej i kulturowej w szkole podstawowej;
- zna kryteria wyboru i oceny programów kształcenia oraz podręczników przedmiotowych (pakietów edukacyjnych), ;
- zna rodzaje i zasady planowania dydaktycznego;
- potrafi diagnozować sytuacje edukacyjne i formułować na ich podstawie wnioski dydaktyczno-wychowawcze;
- zna metody i techniki kształcenia polonistycznego oraz nowoczesnej edukacji kulturowej i przykłady ich zastosowania na II etapie edukacji polonistycznej;
- dostosowuje warsztat pracy polonisty do potrzeb, zainteresowań i doświadczeń społeczno-kulturowych uczniów - odpowiednio do etapu kształcenia;
- potrafi tworzyć projekty metodyczne lekcji języka polskiego w szkole podstawowej;
- potrafi świadomie wybrać metodę pracy właściwą do zakładanych celów i typu lekcji; zna sposoby organizowania sytuacji lekcyjnych związanych z omawianiem różnych tekstów kultury w szkole;





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- analizuje, wartościuje i samodzielnie buduje scenariusze lekcji problemowych, „kreatorskich”, ćwiczeniowych; potrafi zaprojektować grupową pracę uczniów na lekcji języka polskiego oraz wiedzy o kulturze (z zastosowaniem kart pracy i samooceny ucznia);
- zna i stosuje zasady sprawdzania i oceniania osiągnięć przedmiotowych ucznia z języka polskiego jako przedmiotu nauczania w szkole podstawowej;
- dostrzega ścisły związek między teorią i praktyką dydaktyczną;
- ma świadomość znaczącej roli języka polskiego jako przedmiotów nauczania w polskim systemie oświatowym;
- docenia rolę samokontroli, autorefleksji w działaniach i nad działaniami edukacyjnymi;
- analizuje własne dokonania pedagogiczne (rozpoznaje sukcesy i uchybienia), formułuje wnioski na ten temat;
- potrafi dokonać ewaluacji własnej pracy;
- przestrzega zasad odpowiedzialnego (psychopedagogicznego, merytorycznego i metodycznego) przygotowania się do realizacji zadań edukacyjnych.





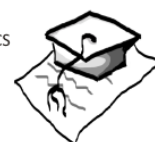
4. MODELE KONSPEKTÓW LEKCJI

Nauczyciele i studenci otrzymają modele konspektów lekcji odnoszące się do różnych metod, w których uwzględnione zostaną następujące elementy:

- hasło programowe
 - temat lekcji
 - cele (główny i operacyjne)
 - metoda(y)
 - forma(y)
 - środki dydaktyczne
 - przebieg lekcji z podziałem na etapy, czas, czynności nauczyciela, czynności ucznia, uwagi
- bibliografia

Oto przykładowe **modele lekcji:**

(Model lekcji to wyłącznie schemat, rama, projekt czy pomysł dostosowany do konkretnych działań, które powinny nosić indywidualny ślad nauczyciela i ucznia – więcej patrz: B. Myrdzik, *Modele lekcji – struktura i transformacje*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, pod red. B. Myrdzik, Lublin 2000).





A. Model lekcji wg „Kreatora”

Konspekt lekcji (tu: nazwa
przedmiotu) w
klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

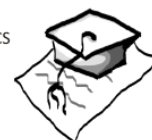
Metoda(y):

Forma(y):

Środki dydaktyczne:

.....
.....

Przebieg lekcji





Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Zaangażowanie				
Badanie				
Przekształcanie				
Prezentacja				
Refleksja (ewaluacja)				
Praca domowa				

Bibliografia:





B. Model lekcji ćwiczeniowej

Konspekt lekcji (tu: nazwa przedmiotu)
w klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

Metoda(y):

Forma(y):

Środki dydaktyczne:

Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Faza orientacyjna				
Faza operacyjna				
Synteza				
Praca domowa				

Bibliografia:

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





C. Model lekcji poszukującej

Konspekt lekcji (tu: nazwa przedmiotu)

w klasie.....

Hasło programowe:

Temat:.....

Cel główny:

Cele operacyjne:

-
-
-

Metoda(y):

Forma(y):

Środki dydaktyczne:

Przebieg lekcji

Etapy lekcji	Czas	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Uwagi
Sytuacja motywacyjnoproblemowa				
Gromadzenie materiału				
Obserwacja i analiza materiału				
Synteza				
Weryfikacja, kontrola stopnia opanowania wprowadzonych treści				
Praca domowa				

Bibliografia:

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





D. Inne modele lekcji:

Model lekcji analitycznej:

- Ekspozycja tekstu
- Intuicyjne określenie tematyki
- Wybór elementów pełniących zasadniczą funkcję w utworze
- Właściwa analiza (poziom opisu – rozpoznawanie i wyodrębnianie elementów poddających się analizie, np. w epice – postaci, wątków, motywów, przebiegu zdarzeń itp.; poziom analizy – wskazywanie zależności między elementami)
- Interpretacja całości
- Wartościowanie

Model lekcji eksponującej:

- Przygotowanie do odbioru utworu
- Eksponowanie utworu
- Analiza i interpretacja – zrozumienie i przeżycie utworu
- Podsumowanie – korekta błędnych odczytań, zwrócenie uwagi na indywidualność przeżyć i zakres rozumienia
- Końcowa ekspozycja tekstu lub jego fragmentu
- Zadanie pracy domowej (np. inspirowane lekturą omawianego tekstu)

Model lekcji syntetyzującej (synteza dzieła, twórczości pisarza, epoki):

1. Wyznaczenie pola planowanej obserwacji.
2. Klasyfikacja zjawisk w kategoriach znanych, np. wg rodzajów, gatunków, konwencji itd.
3. Wykonywanie stosownych operacji syntetyzujących:
 - obserwacje zmierzające do wykrycia podobieństw i różnic;
 - formułowanie pojedynczych sądów uogólniających;
 - dostrzeganie zjawisk równoległych (np. poezja a malarstwo);
 - tworzenie szeregów ukazujących zmienność (przybywanie, ubywanie elementów); □
wyjaśnianie;
 - czynności wartościujące.
4. Zintegrowanie i zhierarchizowanie poszczególnych sądów syntetyzujących w logiczną, spójną całość.

Model lekcji podającej:

- Część przygotowawcza:
 1. wstępna organizacja i przygotowanie do lekcji;
 2. sprawdzenie pracy domowej;
 3. powtórzenie materiału i nawiązanie do nowego tematu.





- Część podstawowa:
 4. podanie nowych treści;
 5. zrozumienie;
 6. opracowanie i zebranie.
- Część końcowa:
 7. powtórzenie i utrwalenie;
 8. omówienie zadania domowego;
 9. wykorzystanie i wzbogacenie poznanych zagadnień.

5. KARTA OCENY PRAKTYKI

Opinia to **dokument oficjalny**, toteż osoba sporządzająca ją powinna wykazać się:

- obiektywizmem,
- rzeczowością,
- logicznym uporządkowaniem faktów,
- racjonalnym uargumentowaniem końcowej oceny.

Opinia powinna być napisana stylem: jasnym, komunikatywnym, zwięzłym, jednolitym, z zachowaniem normy językowej skodyfikowanej (wzorcowej).

W części zasadniczej powinien się znaleźć uporządkowany opis cech osoby opiniowanej, jej postawy, umiejętności, osiągnięć i niedociągnięć, a więc: **postawa studenta podczas praktyki** (stosunek studenta do obowiązków i stawianych przed nim zadań, stopień zaangażowania w pracę w czasie trwania praktyki; relacje z opiekunem praktyki i innymi nauczycielami; jakość kontaktów z uczniami); **poziom przygotowania merytorycznego** (zakres i jakość wiedzy polonistycznej, w tym odwoływanie się do wiedzy pozaszkolnej, akademickiej); **poziom przygotowania pedagogicznopsychologicznego i metodycznego** (wiedza z tych dziedzin, dobór i stosowanie metod nauczania, form pracy, środków dydaktycznych, w tym multimedialnych; pomysłowość i nowatorstwo, kreatywność w przygotowaniu lekcji; realizacja celów lekcji; znajomość zasad postępowania dydaktycznego, egzekwowanie wiadomości i ocenianie uczniów, rozbudzanie zainteresowania uczniów lekturą/lekcją/przedmiotem, utrzymanie dyscypliny w klasie, reagowanie na nieprzewidziane sytuacje; kultura języka, poprawność językowa, komunikatywność (w tym także dostrzeganie błędów językowych w wypowiedziach uczniów i natychmiastowe reagowanie na nie).

Konkluzja (ogólna ocena wynikająca z wcześniejszych przesłanek).

Pomocna w ocenie praktyki przedmiotowo-metodycznej może być następujący arkusz oceny wiedzy i umiejętności :





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





Pieczęć szkoły

ARKUSZ OCENY WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI

poziomu przygotowania pedagogicznego i przedmiotowo-metodycznego
studenta/studentki realizującego/-ej ciągłą praktykę nauczycielską

w szkole podstawowej / w gimnazjum / w szkole średniej* w zakresie dydaktyki języka polskiego
(liczba godzin:) *Podkreślić właściwe

Imię i nazwisko praktykanta/ praktykantki:

Data:

Instrukcja wypełniania: Proszę wstawić **X** w polu, które najlepiej opisuje typowe lub najczęściej obserwowane zachowania praktykanta /-ki: brak - brak sytuacji do oceny tego obszaru;

- 0** - poważne zastrzeżenia do zachowania
- 1** - stopień zadawalający
- 2** - dobry praktykanta/ -ki w tym obszarze
- 3** - bardzo dobrze, kompetentnie, twórczo

Opis działań studenta/-ki* *Opiekun/-ka praktyki może rozszerzyć zestaw kryteriów oceny	Brak możliwości oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3.pkt.	Uwagi
I. KOMPETENCJE MERYTORYCZNE PRAKTYKANTA / PRAKTYKANTKI						
1. ST ma wiedzę z zakresu treści literackich, językowych i kulturowych.						
2. Potrafi dostosować posiadaną wiedzę merytoryczną do możliwości ucznia.						
3. Integruje treści przedmiotowe z treściami innych przedmiotów.						
4. Dostrzega i koryguje błędy popełniane przez uczniów.						
5.						
6.						
II Umiejętność planowania metodycznego i prowadzenia lekcji						
a/ p l a n o w a n i e l e k c j i						
1. Samodzielnie przygotowuje konspekty lekcji i konsultuje ich zawartość z opiekunem praktyki.						
2. Prawidłowo formułuje cele lekcji.						
3. Zna kryteria doboru treści lekcyjnych						





4. Uzasadnia decyzje związane z planowaniem przebiegu lekcji.						
Opis działania studenta/-ki	Brak możliwo - ści oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3 pkt.	Uwagi
b/ p r o w a d z e n i e l e k c j i						
1. Przestrzega zasad prowadzenia lekcji.						
2. Prawidłowo gospodaruje czasem lekcji.						
3. Dbą o porządek i dobry klimat na lekcji.						
4. Uświadamia cele i zadania lekcji						
5. Tworzy sytuacje motywujące uczniów do udziału w lekcji.						
6. Organizuje zróżnicowane formy pracy ucznia na lekcji						
7. Stosuje ciekawe środki dydaktyczne (w tym multimedia)						
8. Dokumentuje przebieg lekcji (tematy w dzienniku; zapisy lekcyjne itp.)						
9. Sprawnie komunikuje się z uczniami						
10. Stosuje zróżnicowane metody i techniki dydaktyczne						
11. Wspiera/monitoruje działania uczniów na lekcji.						
12. Troszczy się o samodzielność uczniów.						
e k c y j n a d/ k o m u n i k a c j a l						
1. Umiejętnie konstruuje pytania, polecenia i zadania dydaktyczne.						
2. Motywuje uczniów do stawiania pytań.						
3. Sprzyja komunikowaniu się uczniów między sobą.						
4. Dbą o kulturę języka.						
5. Nie nadużywa pytań.						
6. Uważnie słucha wypowiedzi uczniów.						
7.						





III Ocenianie i ewaluacja

1. Zna i stosuje zasady oceniania.						
2. Stosuje różne formy oceniania.						
3. Ocenia aktywność uczniów w toku lekcji.						
4. Uzasadnia ocenę.						
5. Formułuje wnioski edukacyjne na podstawie wyników oceny osiągnięć ucznia (np. dyktanda, testy, zadania domowe itp.)						

IV. Autoprezentacja i kultura pedagogiczna

1. Kultura osobista.						
2. Umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych.						
3. Zaangażowanie w działania dydaktyczno-wychowawcze.						
4. Kompetencja komunikacyjna.						
5. Samokontrola i samoocena.						

V Predyspozycje do pracy pedagogicznej i dydaktycznej

1. Kontakt z uczniami.						
2. Zainteresowanie życiem szkoły						
3. Zainteresowanie uczniem i jego potrzebami.						
4. Diagnostowanie i ewaluacja sytuacji edukacyjnych.						

Inne:

OGÓLNA OCENA (w skali 2-5):

.....
Podpis Praktykanta/ -ki

.....
Podpis Nauczyciela/-ki - opiekuna praktyki

miejsowość, data

*Szablon Karty Oceny znajduje się też w Aneksie tego opracowania.

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





6. ZASADY PRZYGOTOWANIA SIĘ DO LEKCJI

I. Cechy lekcji:

- jest swoistym aktem nauczania i uczenia się, stanowiącym całość zamkniętą, dobrze zbudowaną, celową, uwieńczoną określonym i pożądanym wynikiem kształcąco-wychowawczym¹⁸;
- jest formą nauczania zbiorowego, zamkniętego w określonych granicach czasowych (zazwyczaj 40-45 minut, ale zdarzają się lekcje 60 lub 90 min.)¹⁹;
- jest sekwencją interakcyjną, w której uczący się uczniowie i nauczyciel związani są wzajemnym przekazywaniem i odbiorem informacji²⁰; podstawą prawidłowego przebiegu interakcji jest właściwy układ ról uczniów i nauczyciela⁴; każde działanie, pytanie, wypowiedź powinna mieć swoje uzasadnienie w określonej sytuacji dydaktyczno-wychowawczej danej lekcji;
- każda lekcja powinna być konstrukcją nie tylko celową, zorganizowaną z myślą o osiągnięciu zamierzonych efektów⁵, ale także strukturą przejrzystą. Dydaktycy wyróżniają najczęściej trzy części, stanowiące podstawę jej struktury: przygotowawczą, podstawową i końcową²¹;
- o jej strukturze przesądzają każdorazowo następujące uwarunkowania: model (teoria) nauczania²², osobowość nauczyciela, działania nauczyciela i uczniów, uwzględniające cele i treści lekcji, metody i formy pracy oraz planowane ich efekty.

II. Rodzaje lekcji:

1. Ze względu na sposób dochodzenia do wiedzy (czynności ucznia i nauczyciela):

- lekcja podająca;
- lekcja problemowa;
- lekcja ćwiczeniowa;
- lekcja eksponująca; □ lekcja mieszana.

¹⁸ Z. Klemensiewicz, *Wybrane zagadnienia metodyczne z zakresu nauczania gramatyki*, Warszawa 1959, s. 30-31; J. Półturzycki, *Lekcja w szkole współczesnej*, wyd. 1, Warszawa 1985.

¹⁹ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, wyd. 2, Warszawa 1981, s. 157-158, także: Klemensiewicz, op. cit., i in.

²⁰ Z. Uryga, *Godziny polskiego*, Warszawa-Kraków 1996, s. 83. ⁴ Ibidem, s. 84. ⁵ Ibidem, s. 86.

²¹ Zob. Z. Klemensiewicz, op. cit.; J. Półturzycki, op. cit. s. 109; a także: W. Okoń, *Proces nauczania*, Warszawa 1966; Cz. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, wyd.3, Warszawa 1976.

²² Przez model nauczania B. Joyce rozumie ogólne podejście do nauczania, który znamionują: spójna podstawa teoretyczna, ukierunkowanie na to, czego uczniowie powinni się nauczyć oraz określenie sposobu i struktury nauczania. Por. B. Joyce, M. Weil, *Models teaching*, 3. ed., Englewood Cliffs N. J.: Prentice-Hall 1986, podają za: R. I. Arends, *Uczymy się nauczać*, tłum. K. Kruszewski, Warszawa 1995, s. 503.





2. Ze względu na funkcję w procesie dydaktycznym:

- poświęcone kontroli i ocenie wyników nauczania (klasyfikacja Cz. Kupisiewicza);
- zaznajamiające z nowym materiałem;
- powtórzeniowo-systematyzujące;
- lekcję obejmującą ćwiczenia (W. Okoń).

III. Jak nauczyciel/ka, praktykant/-ka powinien/-na przygotowywać się do lekcji?

1. Przygotowanie przedmiotowe:

- przejrzanie podstawy programowej i programu nauczania, rozkładu materiału;
- przemyślenie wiedzy na określony temat (np. odświeżenie lektury tekstów, zebranie stosownej literatury);
- określenie zakresu materiału na lekcję (co będzie poznawał uczeń?).

2. Przygotowanie metodyczne:

- wybór typu lekcji;
- sformułowanie celów nauczania (po co będzie poznawał?);
- dobranie stosownych metod nauczania (jak będzie poznawał?);
- sformułowanie tematu lekcji;
- dobór środków dydaktycznych (jak mają ułatwić poznanie?).

3. Przygotowanie organizacyjne:

- organizacja to głównie przygotowanie miejsca zajęć i środków dydaktycznych;
- przygotowanie materiałów do lekcji;
- sprawdzenie sprawności urządzeń technicznych;
- działania porządkowe i organizacyjne (podział klasy na zespoły); □ sprawdzenie materiałów i prac wykonanych na lekcję przez uczniów.

4. Przygotowanie konspektu.

Literatura:

1. Kwiatkowska-Ratajczak M., *Metodyka konkretna. O wybranych problemach zawodowego kształcenia nauczycieli polonistów*, Poznań 2002.
2. *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki*, red. B. Myrdzik, Lublin 2000.





3. *Polonista w szkole. Podstawy kształcenia nauczyciela polonisty*, red. A. Janusz-Sitarz, Kraków 2004.
4. Półturzycki J., *Lekcja we współczesnej szkole*, Warszawa 1985.
5. Uryga Z., *Godziny polskiego. Z zagadnień kształcenia literackiego*, Warszawa–Kraków 1996.

7. RODZAJE METOD I TECHNIK KSZTAŁCENIA²³

METODY PODAJĄCE:

- **wykład:**
 - informacyjny (klasyczny);
 - problemowy;
 - konwersatoryjny;
 - prelekcja;
 - odczyt;
 - referat;
- **opowiadanie pedagogiczne;**
- **erotematyczna;**
- **praca z tekstem;**
- **instruktaż;**

METODY POSZUKUJĄCE:

- **heureka** (techniki: 1. nauczyciel wspólnie z uczniami ustala pytania dotyczące omawianej lektury; 2. uczniowie w grupach formułują pytania do lektury);
- **metoda problemowa;**
- **metoda projektu;**
- **rozmowa;**
- **analiza dokumentacyjna;**
- **gry dydaktyczne:**
 - burza mózgów;
 - metoda sytuacyjna;
 - metoda biograficzna; - metoda symulacyjna;
- **dyskusja:**
 - wielokrotna
 - konferencyjna

²³ Opracowane w oparciu o: *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, pod red. B. Myrdzik, Lublin 2000; Z. Uryga, *Godziny polskiego*, Warszawa-Kraków 1996; B. Chrzastowska, *Lektura i poetyka*, Warszawa 1987; M. Taraszkiewicz, *Jak uczyć lepiej – refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa 1999; A. Dyduchowa, *Metody kształcenia sprawności językowej uczniów*, Kraków 1988; E. Polański, *Dydaktyka ortografii i interpunkcji*, Warszawa 1995; *Wokół szkoły i nauczyciela*, pod red. H. Wiśniewskiej, J. Plisieckiego, Lublin 1997.





- panelowa

Techniki dyskusowania:

- dywanik pomysłów
- metaplan
- technika śnieżnej kuli
- pomysł – omów – przedstaw
- 6 x 6 x 6
- za i przeciw
- przesłuchanie
- drzewko decyzyjne

METODY ĆWICZENIOWE:

- **drama** i techniki dramowe, np.: inscenizacja, rozmowa, żywy obraz, pantomima, pomnik, mapa topograficzna;
 - interpretacja pozawerbalna tekstu;
 - interpretacja porównawcza;
- **metody kształcenia sprawności językowych** (wg Anny Dyduchowej):
 - analizy i twórczego wykorzystania wzorów;
 - norm i instrukcji;
 - przekładu intersemiotycznego;
 - okazjonalnych ćwiczeń praktycznych;
 - praktyki pisarskiej;
- **metody kształcenia poprawności ortograficznej:**
 - przepisywanie;
 - pisanie z pamięci;
 - pisanie ze słuchu;
 - pisanie z komentowaniem;
 - programowanie;
 - algorytmizacja;
- **ćwiczenia:**
 - analityczne;
 - redakcyjne;
 - skojarzeniowe;
 - słownikowo-frazeologiczne;
 - w poezjowaniu;
 - uzupełniające (teksty z luką);
 - w tytułowaniu (zmiana tytułu);
 - „wiersz połówkowy”;
 - transformacje tekstów;
 - opracowanie mapy mentalnej;





- warsztaty literackie;
- projektowanie komiksów, video-klipów itd.

METODY EKSPONUJĄCE:

- **ekspozycja nagrań:** filmowych, muzycznych, teatralnych, radiowych, telewizyjnych itp.
- **pokazy** (wizualizacje) połączone z przeżyciem, **demonstracje**
- **impresyjno-eksponująca**
- **analiza wykonawcza**

METODY AKTYWIZUJĄCE UCZNIÓW – metody, które pobudzają aktywność intelektualną, werbalną, operacyjną uczniów. Nauczyciel jest organizatorem, partnerem i wspomagającym proces kształcenia.

Przykładowy wykres aktywności: uczniów i nauczycieli w trakcie stosowania metody

Nazwa metody	Aktywność nauczyciela	Aktywność ucznia
Heureka	Duża aktywność n-la. Zadaje on pytania, zmierzające do potwierdzenia wybranej przez niego linii tematycznej. Dialog heurystyczny dotyczy najczęściej faktów (historycznych, literackich, językowych). Spełnia rolę instrumentalną lub pomocniczą, rzadko rozwija samodzielność myślenia i działania.	Uczeń próbuje sprostać oczekiwaniom nauczyciela, często zgaduje odpowiedź. Większość uczniów nie rozumie pytań n-la, jego intuicji, w rezultacie traci zainteresowanie lekcją.
Problemowa (klasyczna)	Organizuje sytuację problemową, pomaga sformułować problemy, organizuje pracę w grupach. Uczestniczy w podsumowaniu wyników pracy uczniów.	Formułuje problemy, hipotezy, pracuje nad ich rozwiązaniem, formułuje wypowiedź argumentującą przyjęte rozwiązania. Dyskutuje.
Rozmowa	Podsuwa temat. Nawiązuje rozmowę. Poważnie traktuje swoich rozmówców jako partnerów.	Stawia pytania wiedzytwórcze nauczycielowi, tekstowi kultury, samodzielnie próbuje szukać odpowiedzi.





Projekt	Wyjaśnia zasady organizacyjne projektu, formułuje lub akceptuje tematykę, podpisuje kontrakt, pilnuje kolejnych faz wykonania projektu, ocenia wykonanie.	Uczeń wybiera zagadnienie, samodzielnie zdobywa informacje, przetwarza je, wykorzystuje w nowych sytuacjach. Referuje je w zespole. Pracuje samodzielnie lub w grupie.
Przekład intersemiotyczny	Ustala zadania, organizuje pracę w grupach, wyjaśnia trudności, kieruje wartościowaniem.	Wykonuje różne działania, kreując obrazem, rysunkiem lub doбором muzyki sensy ukryte w znakach tekstu kultury. Wyjaśnia zastosowany przez siebie sposób odczytania sensu.
	Wyjaśnia poszczególne techniki dramy lub gry dydaktycznej, orga-	Dzięki tej metodzie uczeń odgrywa określoną rolę, tworzy tekst, który





Drama, gry dydaktyczne	nizuje sytuację dydaktyczną, bierze udział w ocenie wykonania i w dyskusji na temat sensu zastosowania wybranej metody.	jest transformacją wypowiedzi bohaterów literackiego lub postaci historycznej, wczuwa się w sytuację, doświadcza zdarzeń obcych w jego egzystencji.
Dyskusja	Wyjaśnia, czym jest dyskusja, ustala reguły prawidłowego dysputowania, kieruje dyskusją. Wprowadza różne techniki dyskusji.	Uczy się tworzenia dłuższej wypowiedzi, posługiwania się argumentami i kontrargumentami. Przystwaja umiejętność kulturalnego różnienia się w jakiejś sprawie.
6 kapeluszy myślowych de Bono	Wyjaśnia zasady obowiązujące w każdym kolorze kapelusza, uczy dyscypliny mówienia zgodnie z przyjętym kolorem – konsekwencji w dotrzymywaniu reguł, pokazuje korzyści intelektualne metody.	Uczy się dobierania faktów i argumentów, a także środków językowych w sytuacjach nacechowanych emocjami bądź racjonalnym rozumowaniem. Kształtuje precyzję językową i intelektualną.
Ćwiczeń analitycznych	Informuje o zadaniach, wcześniej wyjaśnia sposób wykonania działania, ewentualnie sam wykonuje pokaz czynności, kontroluje przebieg ćwiczeń uczniów.	Otrzymuje narzędzia analizy i interpretacji tekstu. Uczy się dostrzegania i analizowania języka, określania funkcji zastosowanych środków językowego wyrazu.

A. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE METOD AKTYWIZUJĄCYCH

W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Temat: Jak Lis uczył Małego Księcia przyjaźni – *Mały Książę* A. de Saint-Exupéry (kl. IV)

Cele lekcji:

- Uczeń potrafi:
 - posługiwać się cytatem, ○ korzystać ze słowników, ○ definiować poznane słowa, ○ wskazywać metaforyczne znaczenie słów, ○ nazwać cechy prawdziwego przyjaciela, ○ próbować określić rolę przyjaźni w życiu człowieka.

Materiały i pomoce:





- Słowniki: języka polskiego, frazeologiczny, synonimów
- Podręcznik
- Kłębek włóczki
- Wycinki z gazetowych horoskopów

Formy pracy:

- zbiorowa;
- grupowa;
- indywidualna.

Metody: o estetycznego czytania tekstu;

- o ćwiczeniowa – naśladowanie wzorów rozmowa;
- o ćwiczeniowa – dekompozycja tekstu; o heureka;
- o zabawa dydaktyczna.

Przebieg lekcji

DZIAŁANIA

Nauczyciela	Ucznia
--------------------	---------------

I. Sprawdza przygotowane przez uczniów

materiały

1. Czytają własne horoskopy , porównują z

1. Zaprezentujcie, a następnie przeczytajcie innymi (np. z dwumiesięcznika „Krzyżówka z horoskopy horoskopem”)

2. Wypisują leksykę, tworzą listę wyrazów

2. Wybierzcie wyrazy nazywające cechy ludzi charakteryzujących człowieka spod danego spod własnego znaku. znaku.

3. Proszę w grupach przygotować horoskop

3. Wypisują cechy przyjaciela doskonałego.

przyjaciela doskonałego

Możliwa forma zapisu

dyskretny

jedyny, wybrany

wyjątkowy



Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”

odpowiedzialny





Prawdziwy
wierny

przyjaciół

potrzebny

cierpliwy

4. Porozmawiajmy o rezultatach waszych 4. Wypowiedzi o tym, czego oczekują od prac. przyjaciół i od siebie.

- Jakie wymagania stawiamy innym?
A siebie?

5. A teraz przeczytamy fragment „Małego Księcia”.

5. Czytają cicho.

Nauczyciel czyta tekst głośno.

6. Odtwórzcie przebieg rozmowy bohaterów.

6. Spontaniczne wypowiedzi uczniów.

7. Etapy rozmowy Małego Księcia z Lisem:

□ objaśnienie;

7 Pomaga uporządkować etapy rozmowy □ przykład;
i zapisać. □ pytania;

- wątpliwości;
- komentarz; □ sentencja.

8. Szukają w słownikach znaczenia wyrazów:

- *oswoić* – przyzwyczajać do kogoś; zaznajamiać, zapoznawać, obłaskawiać; 8. Ustalmy, co oznacza „oswoić” i „stworzyć □ stworzyć – powołać do istnienia;

więzy”. wytworzyć;

- *więzy* – rzemienie, sznury; coś, co kępuje; ale też: zacieśnienia stosunki; zacieśnienia więz, przyjaźń.

9. Utwórzcie krąg, który połączy wszystkich uczestników. Nicią łączącą będzie kłębek 9. Uczniowie owijają się wełną. włóczki trzymane przez nauczyciela.

10. Czy teraz rozumiemy, co oznacza

10. Rozmowa uczniów. „stworzyć więzy”?

11. Spróbujmy wyjaśnić sekret Lisa: 11. Propozycje dzieci. Mogą się zastanowić w „*Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu*” grupach.

12. Czy dzieci mają, tak jak Lis, własne

12. Próba ustalania, co, dla kogo jest ważne.

sekrety?

Praca w domu:

Napiszcie kilka rad na temat: Jak się zaprzyjaźnić?

Wzorzec:

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





1. Aby znaleźć przyjaciela, trzeba być koleżeńskim.
- 2.
- 3.

B. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE

METOD AKTYWIZUJĄCYCH W GIMNAZJUM

Wisława Szymborska „Prospekt”

Jestem pastylką na uspokojenie.
Działam w mieszkaniu, skutkuję
w urzędzie,
siadam do egzaminów, staję
na rozprawie,
starannie sklejam rozbite garnuszki –
tylko mnie zażyj,
rozpuść pod językiem,
tylko mnie połknij,
tylko popij wodą.

Wiem, co zrobić z nieszczęściem,
jak znieść złą nowinę,
zmniejszyć niesprawiedliwość, rozjaśnić
brak Boga,
dobrać do twarzy kapelusz żałobny.
Na co czekasz – zaufaj
chemicznej litości.

Jesteś jeszcze młody (młoda), powinieneś (powinnaś) urządzić się
jakoś.

Kto powiedział,
że życie ma być odważnie przeżyte?





Oddaj mi swoją przepaść – wymoszczę ją
snem,
będziesz mi wdzięczny (wdzięczną),
za cztery łapy spadania.

Sprzedaj mi swoją duszę.
Inny się kupiec nie trafi.
Innego diabła już nie ma.

Tematy lekcji: „**Kto powiedział, że życie ma być odważnie przeżyte?**” – „**Prospekt**” W.
Szyborskiej

Inne propozycje:

Obraz współczesnego człowieka w wierszu „Prospekt”.

Jaką rolę pełni wzorzec gatunkowy w utworze W. Szyborskiej „Prospekt”?

Cele lekcji:

- uczeń poznaje różne znaczenia pojęcia prospekt;
- ustala cechy gatunkowe prospektu;
- potrafi wskazać w utworze wykorzystane cechy gatunku i wyraźne odstępstwa;
- określa cel zastosowanych w wierszu zabiegów artystycznych;
- próbuje portretowania bohatera lirycznego utworu i jego rozmówcy;
- dostrzega wyraźne nawiązania do kontekstów kultury;
- określa wartości, o które toczy się kuszenie.

Metody: rozmowa, ćwiczenia przedmiotowe; drama; dyskusja; kula śnieżna.

Środki dydaktyczne: tekst utworu; ilustracje; encyklopedia, słownik języka polskiego; arkusze szarego papieru.

Formy pracy: zespołowa, grupowa.

Przebieg lekcji

DZIAŁANIA





Nauczyciela Ucznia

I. Sprawdza przygotowane przez uczniów Uczniowie prezentują przyniesione przez materiały siebie prospekty reklamowe

1. Poddajecie analizie przyniesione przez siebie materiały.

Zwróćcie uwagę na następujące sprawy: 1. Szukają znaczeń w informatorach. Czytają □ Co oznacza słowo prospekt? własne prospekty, porównują z tymi, które □ Które z tych znaczeń wybierzemy? przynieśli koledzy, ustalają odpowiedź.

- W czyim imieniu wypowiada się

nadawca? Pracują w grupach.

- Jaki jest cel jego wypowiedzi? Jak określilibyście funkcję takiej mowy?

Możliwa forma zapisu:

Prospekt to:

- broszura wydawnicza,
- reklama czegoś,

2. Wypiszcie wasze wnioski na tablicy. □ element dekoracji teatralnej /płótno z namalowanymi pejzażami/;

- perspektywa ogrodowa;
- nazwa szerokiej ulicy, np. Prospekt Newski;
- w XIX wieku prospekt zastąpiony słowem horyzont.
- Prospekt jest gatunkiem mowy o charakterze:
 - ☞ informacyjnym;
 - ☞ perswazyjnym;
- jest tworzony w celach oddziaływania na odbiorcę;
- nadawca zakłada możliwe zapotrzebowanie odbiorcy na określone treści, stąd dominacja nakłaniania, perswazji.

3. Proszę, teraz zaprezentujcie wasze ustale Uczniowie w formie pantomimy bądź innej nia w formie dramy. techniki dramowej kreują scenę przekonywania, nakłaniania, kuszenia.

4. Porozmawiajmy o rezultatach waszych Wypowiedzi o tym, co uczniom udało się

prac.

uchwycić w formie improwizacji, pantomimy.

5. A teraz chciałabym zaproponować lekturę wiersza W. Szymborskiej „Prospekt”.

Czytają cicho.

6. Czyta utwór głośno. Następnie prosi o wrażenia uczniów na temat wiersza.

Spontaniczne wypowiedzi uczniów.





Praca w grupach.

Możliwe ustalenia:

- U Szymborskiej wzorzec gatunkowy nie jest w pełni wykorzystany.
- Następuje personifikacja podmiotu wypowiedzi.
- Podmiot nawiązuje bliskie relacje z odbiorcą.
- Wyrażna funkcja perswazyjna.
- Wypowiedź podmiotu ukazuje jego naturę.
- Groźba w zakończeniu.
- Hiperbolizacja sytuacji.

Porównajcie prospekt jako gatunek mowy z poetyckim prospektem.

Spróbujmy ustalić, co znaczą w odniesieniu do całości fragmenty: Kto powiedział, że życie ma być odważnie przeżyte?

Oddaj mi swoją przepaść – wymoszczę ją snem,
będziesz mi wdzięczny (wdzięczną),

za cztery łapy spadania.

Sprzedaj mi swoją duszę.
Inny się kupiec nie trafi.
Innego diabła już nie ma.

9. O czym jest ten – Waszym zdaniem – wiersz? Spróbujcie sformułować dłuższą wypowiedź.

10. Zaprezentujcie swoje odczytanie wiersza

11. Jak sformułowałibyście temat dzisiejszej

lekcji?

12. **Temat pracy domowej:** Napisać plan 2 stopnia na temat: *Co oznaczają pojęcia godność i wolność w odniesieniu do wiersza*

W. Szymborskiej?

Drugi temat: Jak rozumiesz sens wypowiedzi *życie odważnie przeżyte?*

Pracują w parach, następnie konfrontują swoje ustalenia z sąsiadami z ławki. Swoje odczytania prezentują całej klasie. Możliwa dyskusja.

Praca w zespołach 4-osobowych.

Wypowiedzi uczniów. Elementy dyskusji. Szymborskiej.

Propozycje uczniów, ich zapis na tablicy.





C. PRZYKŁADOWE ZASTOSOWANIE

METOD AKTYWIZUJĄCYCH W LICEUM

Stanisław Grochowiak
„Menuet”

Podaj mi rączkę trumienko. Konik
Wędziło gryzie, chrapami świszczę.
Już stangret wciska czaszkę na piszczel, Dziurawą trąbkę
bierze do dłoni.

A więc ruszymy na jednym kole, Pod
poszarpanym w nic baldachimem.

Ale wesoło! Mam mandolinę,
Z której wygnamy ośleple mole.

He, He, trumienko, gdzieś jest cmentarzyk,
Gdzie przykucniemy z wielką ochotą,
Żeby przykryci spierzchłą kapotą
Bardzo intymnie sobie pogwarzyć.

Mysz nas nawiedzi, przyfrunie sowa,





Szakał przyczłapie z obwisłą szczęką,
Kornik zacyka do drzwi tak cienko,
Jakby żałował czegoś trumienko,
Jakby żałował ...

Cele lekcji:

- Uczeń:
 - potrafi samodzielnie wyszukiwać stosowne informacje i wykorzystać je na lekcji.
 - zna pojęcie kontekst;
 - zna różne rodzaje kontekstów;
 - potrafi wskazać w tekście zastosowanie idei korespondencji sztuk;
 - potrafi określić sens zastosowanej w utworze gry z tradycją; ▪ buduje dłuższą wypowiedź interpretacyjną i waloryzacyjną.
- Projekt – dobieranie kontekstów potrzebnych do interpretacji utworu /przed lekcją, w czasie wolnym ucznia/.
- Estetycznego wygłaszania utworów.
- Ćwiczenia analityczne.
- Rozmowa tematyczna.
- Dyskusja.
- Elementy heurystyki.

Materiały i środki dydaktyczne:

- słownik terminów literackich;
- płyta z nagraniem utworów L. Boccheriniego *Menuet* i F. Liszta *Totentanz /danse macabre/*;
- średniowieczne i barokowe obrazy tańca śmierci;
- „Oda do turpistów” J. Przybosa

Przebieg lekcji

DZIAŁANIA

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





Nauczyciela Ucznia

Sprawdza przygotowane przez uczniów Przygotowują informacje kontekstowe: materiały. 1. konteksty muzyczne (uzasadniają wybór

kontekstów):

Pożądane informacje:

- menuet to francuski taniec dworski, który wywodzi się z zabaw ludowych.

Utrzymany jest w metrum $\frac{3}{4}$ i umiarkowanym tempie. Menuet był tańczony parami, składał się z prostych kilku figur: ukłonu, podania prawej ręki, podania lewej ręki, podania obu rąk oraz figury zet. Największą popularność zdobył na dworze Ludwika XIV, gdzie Lully wprowadził go do baletu i opery (Jean Baptyste, kompozytor, także tancerz, skrzypek, kompozytor nadworny, współpracował z Molierem – komediobalety).

- menuet to także określona forma muzyczna, dwuczęściowa, a od czasów Mozarta trzyczęściowa, w baroku był on częścią suity, natomiast w klasycyzmie stał się trzecią, obowiązującą częścią form opartych na cyklu sonatowym, m.in. sonaty, symfonii, koncertu. Utwór powinien być wykonywany z gracją i elegancją. Ruchy tancerzy w menuecie są automatyczne, wydają się wręcz marionetkowe, wykluczają rozmowę, sprzyjają spojrzeniom, bliskość zastępuje konwencjonalny układ kroków i gestów. Kompozycja podporządkowana jest ściśle regułom i konwencjom.

Uczniowie odtwarzają nagranie *Menueta* Bocchariniego.

Nauczyciel proponuje uczniom wysłuchanie Przygotowani uczniowie recytują wiersz. *Menueta* Grochowiaka Pożądana jest interpretacja różnicująca:

tonem poważnym i ironicznym.

Zadaje pytanie, które może uczynić tematem lekcji:

Temat: *Menuet* S. Grochowiaka wyrazem analogii czy sprzeczności z muzyką?

Prosi o wyrażenie wstępnych opinii na temat Uczniowie wyrażają spontanicznie swoje związków z muzyką. spostrzeżenia i intuicje. Ich intuicje mogą dotyczyć następujących kwestii: Wiersz Grochowiaka kieruje naszą uwagę na stary taniec francuski – w kierunku





wykwintnej kultury dworskiej z XVII i XVIII wieku, wprowadza zarazem atmosferę tańca dworskiego, sztywnego, pełnego elegancji.

Czy można przyjąć, że tytuł utworu pełni rolę quasi-gatunku, gdyż następuje w tym miejscu tradycyjne formy funeralne: tren, lament, requiem czy marsz żałobny?

Co w wierszu Grochowiaka menueta zbliża do muzycznego?

Dyskusja. Praca w grupach – szukanie argumentów za i przeciw.

Możliwe ustalenia uczniów:

1. zbieżność ładu i porządku „nad miarę” w brzmieniu, bardziej niż w konstrukcji utworu:
 - 4 stopy trocheiczno-amfibrachiczne, pierwszy daktyl;
 - rola powtarzających się samogłosek,
 - koło nie tylko jako część pojazdu, ale i figura taneczna w menuecie;
 - dbałość o brzmieniową warstwę utworu, przebieg frazy, stałe formuły rytmiczne to ogniwa łączące tekst literacki z muzyką.

Związki z innymi sztukami.

Omawiają uczniowie z grupy „plastycznej”.

pierwsze wrażenia odsyłają nas o średniowiecznych wizualnych wyobrażeń o śmierci (ikonografia średniowiecza i baroku – *danse macabre* – korowód prowadzony przez śmierć).

prezentacja plansz z wizualizacjami lub pokaz przygotowanej prezentacji medialnej.

Zanim jednak odpowiemy na to pytanie, odnajdźmy reminiscencje średniowiecznego tańca śmierci w wierszu.

Przewidywane ustalenia:

- Taniec jako choreograficzny układ – korowód prowadzony przez śmierć.
- Motyw śmierci wyrażają elementy świata kalekiego i zdeformowanego:
 - a. stangret, który zamiast czapki „wciska czaszkę na pischel”;
 - b. dziurawa trąbka, baldachim „poszarpany w nic”;
 - c. zdezelowany pojazd o jednym kole;
 - d. spierzchła kapota;
 - e. szakal i kornik zwierzęta, które uczestniczą w procesie rozkładu ciała i rzeczy.

Wniosek: zgodność menueta słownego z dźwiękowym.

Czy tylko? Wybierają wyrazy.





Słownictwo, które buduje sytuację liryczną – Dyskutuują.
zwrotu do adresata – tworzy pole semantyczne,
kontrastujące z harmonią i elegancją formy:

- dysonans związany z partnerką tańca – trumienką;
- motyw miłostki – cmentarnej randki „pod spierzchną kapotą”.

Czy zwróciliście uwagę – zdrobnienia?

Proszę zastanówcie się nad rolą deminutiwów Dyskusja, prezentacja ustaleń. w tekście. Porozmawiajcie o tym w grupach.

Zatem groteska na temat śmierci? Możliwe ustalenia:

A może wiersz Grochowiaka można by Wiersz jest zbudowany na dysonansach, potraktować jako parodię epitafium, w którym antytezach, skrajnych znaczeniowo więcej czarnego humoru niż lęku przed elementami, które tworzą opozycje:

śmiercią? - śmierć – zabawa;

Hipoteza warta rozważenia szczególnie w - radość – śmierć; kontekście

ostatniej strofy utworu - życie – śmierć zakłócającej konstant

sylab: - sztuka – śmierć.

„Jakby żałował czegoś, trumienko,

Jakby żałował...”

Możliwy komentarz nauczyciela: Motyw

zabawy, która w kulturze bywa symbolem

sztuki, został tutaj wyeksponowany celowo.

Grochowiak stwarza w nim karykaturę sztuki
upiększającej prawdę o egzystencji ludzkiej.

Obnaża miślność konwencji (rola
umuzycznienia) preferującej tradycyjny
porządek, podważa estetyczny kanon wyobrażeń

i oczekiwań. Wiersz jest formą polemiki z
estetyką ładu i harmonii, w pewnym sensie jest
jednym z programowych utworów estetyki
brzydoty – turpizmu.

(wyjaśnienie pojęcia).

Zapoznanie uczniów z „Odą do turpistów”

Przybisia.

Prosi uczniów o sformułowanie odpowiedzi Propozycje uczniów. na
pytanie postawione w temacie.

Praca w domu: motywy muzyczne
w literaturze. Wybrać dwa przykłady i je zinterpretować.

Literatura:

1. Biernacka D., *Od słowa do działania*, Warszawa 2001.
2. Bortnowski S., *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole*, Warszawa 1995.
3. Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2000.
4. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1976.
5. Uryga Z., *Godziny polskiego*, Warszawa–Kraków 1996.





8. PYTANIA I ĆWICZENIA DYDAKTYCZNE

– STRUKTURA I FUNKCJE

Teoretyczne rozważania nad istotą pytania pojawiły się dopiero w wieku XVIII (od Kanta i neokantystów) i XIX, by współcześnie stać się ważnym przedmiotem zainteresowania różnych dyscyplin naukowych, podejmujących ten temat w wielu szczegółowych aspektach: językowym, metodologicznym, antropologicznym, epistemologicznym, hermeneutycznym i in. O ile formalną stronę pytań podjęli w swoich badaniach logicy, to ich filozoficzną naturą i rolą w procesie poznania – hermeneutyka, w świetle której pytanie zakłada uznanie uprzedniości pytania wobec wszelkiego poznania i mówienia.

1. Różne ujęcie pytania

- *log.* – pytanie nie jest zdaniem w sensie logicznym, gdyż żadne zdanie pytajne nie jest oczywiście ani prawdą, ani fałszem. Z punktu widzenia logiki – w skład zdania pytajnego wchodzi partykuła pytajna, mająca postać zaimka lub przysłówka pytajnego, pytajnik oraz zdanie w sensie logicznym, np. Czy Ziemia jest kulą? W każdym zdaniu pytajnym jest „dana pytania” (tutaj:

Ziemia jest kulą) i zaimek pytajny.

Logicy wyróżniają:

- **pytania rozstrzygnięcia**, np. Czy słońce świeci?
- **pytania dopelnienia**, np. Kto odkrył Amerykę? Dlaczego nie było ciebie na wykładzie?

Uwaga: Pytania rozstrzygnięcia mają ograniczony zasięg stosowania, gdyż motywują do odpowiedzi: tak – lub – nie. W dydaktyce wymagają uzupełnień, np. Czy rację ma Kreon, czy Antygona? Podaj stosowną argumentację.

- *jęz.* – pytania, podobnie jak polecenia, należą do wypowiedzi dyrektywnych, za pomocą których nadawca wpływa na zachowania odbiorcy. Aby uznać zdanie za pytanie, muszą być spełnione następujące warunki:

- nadawca coś wie,





- czegoś nie wie,
- chce się czegoś dowiedzieć.

Struktura pytania: operator (np. dlaczego) i obiekt pytania (w dialogach często stosuje się równoważniki zdań).

Pytania dydaktyczne – stanowią podstawowe instrumentarium pracy nauczyciela, służą mu do realizacji celów poznawczo-kształcących (zadania poznawcze) oraz sprawdzania osiągnięć uczniów (zadania kontrolne) i dotyczą bezpośrednio treści kształcenia.

Obsługują one takie sfery działalności lekcyjnej, jak:

- kierowniczo-organizacyjna;
- dyscyplinująca i związana z nauczaniem;
- wspomagająco-naprowadzająca, np. Co rozumiemy przez określenie „postawa”?

Pytania te – ze strony nauczyciela – przydatne są w 1 części lekcji, gdy nabywanie wiedzy odbywa się w toku rozumowania indukcyjnego. Za ich pomocą nauczyciel kieruje obserwacją, opisem i analizą.

Pytania dydaktyczne są pytaniami pozornymi (główna funkcja – kontrolna), gdyż wymagają one odtworzenia posiadanej wiedzy – egzamin, sytuacja kontrolna, np.:

Czy umiesz już.:

- opisać różne postacie zła, które niesie wojna?
- rozpoznać korzenie antysemityzmu?
- znaleźć i wyartykułować argumenty na rzecz pacyfizmu?²⁴ Czy już przemyślałeś...
- Kim jesteś?
- Jaka jest twoja hierarchia wartości?¹⁰

Rodzaje pytań:

- **Pytania proste:** Czy treść wyrażen zmienia się?
- **Złożone z dwoma operatorami:** Czy w dramacie można mówić o pełnej charakterystyce postaci, czy tylko o postawie? Czy i jak Prus wyraził w „Lalce” swoją opinię o wynalazkach technicznych?

²⁴ Skarbiec. Wypisy z ćwiczeniami dla klasy I liceum, s. 206. ¹⁰
Ibidem, s. 280.





- **Pytania deskryptywne** – wymagające opisanie określonego elementu lub zjawiska, np. Czy w podanym zdaniu poprawnie użyto formy wyrazu rodzynek?

(rodzynek/ rodzyneków). Nadawca kieruje uwagę na właściwości, cechy, relacje i funkcje elementów i zjawisk.
- **Pytania wyjaśniające**, np. Jak intonujemy kadencję i antykadencję w wierszu?
- **Pytania klasyfikujące**, np. Jakie są rodzaje epitetów?
- **Pytania porównawcze**, np. Jakie są różnice między opisem i opowiadaniem? □ **Pytania o funkcję**, np. Jaka rolę pełnią epitety w wierszu „Deszcz jesienny”?
- **Pytania o wyjaśnienie**, np. Dlaczego w wierszu Grochowiaka elementy funeralne są określane przez zdrobnienia? Czym można to uzasadnić?
- **Pytania wartościujące**, np. Jak oceniasz postawę Balladyny? Czy warto kupować to czasopismo? Które – Twoim zdaniem – z wypowiedzi krytyków filmowych o filmie A. Wajdy „Zemsta” są słuszne?

To były przykłady pytań, które może kierować nauczyciel do uczniów albo uczeń do nauczyciela, kolegów i do interpretowanego tekstu. Pytania właściwe – autentycznie poznawcze są wówczas, gdy pyta uczeń: stawia problemy, analizuje je, wyciąga wnioski, uzasadnia oceny, ocenia itp.

Dlaczego tak ważne są pytania uczniów?

Ich pytania ujawniają najczęściej dotychczasową wiedzę i niewiedzę, przeświadczenia, wątpliwości, pomysły interpretacyjne itp. Większość z nich uczniowie sami mogą rozstrzygnąć. Bywają jednak takie, na które dzieci nie są w stanie samodzielnie odpowiedzieć, gdyż ich zakres wykracza poza posiadaną wiedzę i kulturę.

W każdej metodzie znajdują zastosowanie pytania, różne są ich rodzaje i funkcje. Szczególną rolę pytania odgrywają w **dialogu heurystycznym (heurezie) i rozmowie**.

Sztuka **rozmowy** jest nie tylko sztuką umiejętnego posługiwania się pytaniami i argumentami wobec swojego rozmówcy, ale przede wszystkim próbą **wspólnego rozumienia**. W rozmowie uczymy dzieci szacunku wobec rozmówcy, często odmiennie myślącego od nas, a także tego, że możemy w danej





kwestii nie mieć racji. Rozmowa może nie mieć końcowych konkluzji, może kończyć się znakami zapytania, tematami do przemyślenia.

Oto przykładowe wypowiedzi inicjujące rozmowę:

- Spróbujmy porozmawiać o... /np. przyjaźni, na temat wolności, o dzisiejszej lekcji/.
- Ciekawa jestem Waszych sądów na temat...
- Lord Jim – w świetle waszych czytelniczych odczuć.
- Porozmawiajmy o tolerancji w naszej szkolnej społeczności.

Ćwiczenia

Ćwiczenie polega na wykonywaniu pewnej czynności według przyjętych zasad i norm. Istotą ćwiczeń jest opanowanie jakiejś umiejętności w takim stopniu, że staje się **sprawnością**. Ćwiczenia mogą dotyczyć zadań praktycznych bądź teoretycznych. Zanim uczeń nauczy się interpretować tekst, wcześniej powinien opanować instrumentarium retoryczne, które pozwoli mu rozpoznawać w utworze swoiste cechy języka. Służą temu ćwiczenia przedmiotowe, w tym szczególnym przypadku **ćwiczenia analityczno-interpretacyjne**.

Każde ćwiczenie analityczne zaczyna się poleceniem, które ma wywołać określone działania ucznia, np.

- Wypełnij brakujące w tekście wyrazy, będące nazwami cech.
- Wypisz z przytoczonego tekstu słowa odnoszące się do przestrzeni.
- Podkreśl w wierszu wszystkie epitety określające przestrzeń.
- Podziel podany fragment wiersza na sylaby, zaznaczając elementy rytmiczne /rym, akcentowanie i inne/.
- Wypisz związki frazeologiczne, które łączą się w naszym języku z wyrazami: słon i motyl.
Określ na ich podstawie zasadę kompozycyjną wiersza.
- Wypisz z tekstu:
 - **zdanie opisowe** (wzór – „Utwór jest napisany rytmem wiersza tonicznego” – opis faktu);





- **zdanie analityczne** (wzór – „W omawianym wierszu (...) rytmika – obok refrenu – jest wyznacznikiem gatunkowym” – rozważanie funkcji różnych elementów utworu).

W drugiej fazie działań interpretatorskich pytania zwracają uwagę na funkcję wyodrębnionych elementów w utworze – lub inaczej – **na sensy w nich ukryte**. Często wówczas ćwiczenie zamienia się w zadanie o kilku operatorach, np.:

- Opisz z punktu widzenia narratora, jakim przemianom ulega życie wsi w prozie Myśliwskiego. Wybierz słowo oceniające: postęp – regres.
- Według Marii Janion, Konrad Wallenrod jest bohaterem sumienia. Przedstaw swoje stanowisko w kilku punktach; w jaki sposób Konrad Wallenrod mógłby usprawiedliwić swoje postępowanie, uwalniając się w ten sposób od jego etycznych skutków?
- Opisz karę, która spotkała Kaina. Wyraź swoją opinię: czy jest ona adekwatna do jego czynu?
- Wypisz z przedstawionej interpretacji – **zdanie interpretacyjne** (wzór – „...w wierszu zawarta jest także refleksja nad kruchością humanistycznych wartości świata kultury” – wyjaśnianie sensu utworu w kontekstach – np. współczesnej kultury)²⁵.

Zadania złożone, wymagające porównywania lub działania zbiorowego /projekt/:

- Porównaj język poetycki Różewicza i Baczyńskiego na podstawie ich wierszy: *Pokolenie* i *Zostawcie nas*.
- Porównaj dwa obrazy wsi przedstawione przez Myśliwskiego i Stasiuka:
 - „(...) scharakteryzuj wartości ważne dla każdego z narratorów; - wybierz wieś, w której czułbyś się najlepiej”²⁶.
- „W odwołaniu się do własnych obserwacji, wiedzy poddajcie klasowej dyskusji następujące aspekty sygnalizowanego w tekście zjawiska:
 - rodzaje sytuacji losowych, które bywają wykorzystane przez „złodziei ludzkich serc”;
 - okoliczności, które sprzyjają uprawianiu sygnalizowanego w tekście procederu;
 - konsekwencje omawianego zjawiska w wymiarze społecznym i indywidualnym;

²⁵ Skarbiec. Wypisy z ćwiczeniami dla klasy 1 liceum, s. 158. Tamże polecenie sprawdzające: „Czy umiesz już... odróżnić poziom opisu i analizy, na którym podstawą działania są ściśle fakty literackie?”

²⁶ Skarbiec. Wypisy z ćwiczeniami dla klasy 1, s. 35.





- warunki wiarygodności rozmaitych akcji charytatywnych;
- dewaluacja cierpienia wystawionego na widok publiczny (jak najlepiej sprzedać ludzkie cierpienie);
- problem komercjalizacji innych wartości konstytuujących człowieczeństwo (miłość, intymność, wstyd – por. programy telewizyjne z cyklu *talk show*);
- możliwe sposoby ochrony ludzkiej godności i pielęgnowania ludzkiego miłosierdzia w kontekście omawianych kwestii”²⁷.

Pointa:

Dwóch ludzi, stawiając sobie pytania i poszukując na nie odpowiedzi, szybciej pokona trudności i zbliży się do prawdy, niż każdy z nich z osobna. Warunkiem jednak prawdziwej rozmowy poznawczej jest upewnianie się, czy partner nadaża. W edukacji partnerem nauczyciela jest uczeń.

Literatura:

1. Ajdukiewicz K., *Zdania pytajne*, w: tegoż: *Język i poznanie*, t. I, Warszawa 1985.
2. Koj W., *Pytania i polecenia w kształceniu systemowym. Analiza operatorów*, Katowice 1994.
3. Myrdzik B., *Czy rozmowa jest metodą?*, w: *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim*, red. B. Myrdzik, Lublin 2003.
4. Nocoń J., *Pytania i polecenia w podręcznikach do nauki o języku*, Opole 1997.
5. *W kręgu faktów i postulatów. Kształcenie porozumiewania się*, red. S. Gajda, J. Nocoń, Opole 1994.
6. Zabielska M., *Pytania pozorne we współczesnej polszczyźnie mówionej*, „Prace Filologiczne“ 1988, XXXIV.

²⁷ Z. A. Kłakówna, P. Kołodziej, E. Łubieniewska, J. Waligóra, *To lubię! Kształcenie kulturowo – literackie. Klasa II. Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum – przeczytać, przeżyć, zrozumieć, skomentować, uporządkować wiedzę. Zakres podstawowy i rozszerzony*, Wyd. Edukacyjne 2003, s. 6.





9. RODZAJE I FUNKCJE ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH

1. Czym są środki dydaktyczne?

- Według Cz. Kupisiewicza „dostarczają uczniom bodźców sensorycznych oddziałujących na wzrok, słuch, dotyk itd.” (*Podstawy dydaktyki ogólnej*, 1976, s. 242).
- Zdaniem W. Okonia wzbogacają proces dydaktyczny i zwiększają jego efektywność, „są w stanie reprodukcować wszystkie czynności werbalne nauczyciela, a oprócz tego całe bogactwo dźwięków, również materiałów wizualnych” (*Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, 1987, s. 304).
- Inne określenia **środków dydaktycznych: pomoce naukowe.**
- W literaturze zachodniej poświęconej edukacji zalicza się je do **mediów**, które przekazują informacje za pośrednictwem słów, obrazów i dźwięków.

2. Rodzaje środków dydaktycznych:

- **słowne** – teksty drukowane lub pisane, np. podręcznik, słowniki, encyklopedie itd.;
- **wizualne/wzrokowe** – **proste** - modele, wykresy, tabele, obrazy, mapy;
- **techniczne środki wzrokowe** – diaskop, mikroskop, grafoskop, czytnik, programy medialne prezentujące obrazy;
- **audialne/ słuchowe** – radio, magnetofon, płyty CD;
- **wizualno-audialne** – film, TV, komputer, Internet, płyty DVD.

3. Funkcje środków dydaktycznych

- Upogładwiają proces kształcenia;
- Ułatwiają procesy myślowe;
- Służą pomocą w wykonywaniu zadań przez uczniów;
- Umożliwiają opanowanie umiejętności.

4. Media w służbie polonisty





- Dydaktyka medialna wymaga od nauczyciela polonisty nie tylko wiedzy przedmiotowej i dydaktycznej w tradycyjnym pojęciu, ale umiejętności posługiwania się nowymi technologiami komunikacyjnymi.
- Wykorzystanie komputera i Internetu:
 - korzystanie z informacji (baz danych, słowników, encyklopedii, bibliografii, przewodników itp.) na CD-ROMach lub komputerowych centrach.
 - wytwarzanie pomocy dydaktycznych o dobrej jakości, podatnych na natychmiastowe uaktualnienie.
- E-learning i komunikowania się na odległość.
- Programy uczące, np. pakiety multimedialne: *Gry i zabawy biblijne*, Wydawnictwo Pasterz; *Na tropach ortografii*; *Zaczynaj od dziś. Egzamin po gimnazjum*.
- Podręczniki multimedialne, np. *Czytam i piszę*; *Multimedialna baza wiedzy dla kl. III gimnazjum*;
- Programy prezentujące materiał nauczania, np. nagrania czytanej i śpiewanej poezji; słuchowiska radiowe, *Mickiewicz – almanach multimedialny*.
- Biblioteki i księgarnie internetowe, np. *Polska Biblioteka Internetowa*; *Portal E-book*.
- Serwisy informacyjne wydawnictw edukacyjnych, np. WSiP, Stentor.
- Witryna czasopism.
- Portale poświęcone autorom, np. Mickiewiczowi, Wyspiańskiemu, Herbertowi, Szymborskiej i in.
- Galerie internetowe, np. *The Web Gallery of Art*, *Galeria malarstwa polskiego*.
- Video-wykłady.
- Ekrany dydaktyczne (zastępujące dawne plansze, mogą być tworzone w klasie przez uczniów jako podsumowanie procesu poznawczego).

Uwagi metodyczne:

- Środki dydaktyczne powinny być dostosowane do procesu edukacyjnego i możliwości percepcyjnych uczniów.
- Nie mogą być one „ozdobą” lekcji, zawsze muszą być powiązane z celami i metodami.



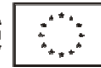


- Stosowanie nawet najlepszych środków dydaktycznych nie gwarantuje osiągnięć procesu lekcyjnego, gdyż nie zastąpi kreatywności nauczyciela i aktywności uczniów.
- Kreda i tablica są nadal użyteczne, ale trzeba pamiętać o innych środkach dydaktycznych, oddziałujących na różne sfery percepcji.

Literatura:

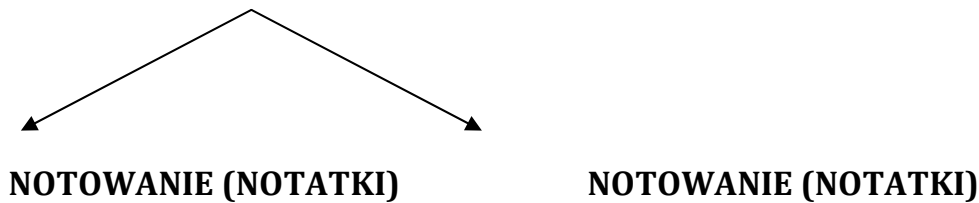
1. *Edukacja medialna w społeczeństwie informatycznym*, red. S. Juszczak, Toruń 2002.
2. Goban-Klas T., *Komputer narzędziem humanisty*, Kraków 1993.
3. Jedliński R., *Słuchowisko radiowe w kształceniu polonistycznym*, w: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, red. Z. Uryga, Z. Budrewicz, Kraków 2001.
4. *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych. Język, edukacja, semiotyka*, red. M. Filiciak, G. Ptaszek, Warszawa 2009.
5. Książek-Szczepanikowa A., *Ekranowy czytelnik. Wyzwanie dla polonisty*, Szczecin 1996.
6. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1976.
7. Kwiatkowska-Ratajczak M., *Multimedia i literatura*, „Polonistyka” 2007, nr 6.
8. *Nauczyciel jutra*, red. E. Perzycka, Toruń 2006.





10. RODZAJE NOTOWANIA (NOTATEK)

1. **Notatka** – krótki tekst, uwaga, spostrzeżenie zapisane w celu zapamiętania, a także sposób utrwalenia najważniejszych informacji oraz wyników samodzielnego myślenia.
2. **Notowanie** – czynność zapisywania poznawanych treści, towarzyszących temu zdarzeń, skojarzeń i interpretacji. Notowanie wspomaga uczenie się, czyli celowe i zorganizowane zapamiętywanie.



LINEARNE NIELINEARNE

ADNOTACJA

STRESZCZENIE

KONSPEKT

MAPA MYŚLI TECHNIKA

Krótki charakterystyczny artykuł lub książki, przedstawiła najważniejszą z wami sens tekstu oryginalnego. Ujęta w formie lub artykułu, odda główne tezy, ich rozważania własnymi słowami przykłady i krytyczne uwagi. w zwięzłej formie treści książki, zawierających konkretne zapamiętanie często nych treści; zwykle konstruowana wg schematu: od centralnego tematu promieniście umieszczanie kolorów, ikon i in. Rozwinięcie mapy myśli; schemat działania: umieszczająca czołowe zagadnienia na sze zagadnienia od centralnego tematu promieniście umieszczanie kolorów, ikon i in. Rozwinięcie mapy myśli; schemat działania: umieszczająca czołowe zagadnienia na sze zagadnienia od centralnego tematu promieniście umieszczanie

kartki; słowami-tematu mi się

kluczami

stający-kolejnymi centrami,

PLAN

TEZY

CYTAT

linie, nad którymi wypisane

Odzwierciedlenie zawartości tekstu podane w formie twierdzenia, używając słów autora, przez podanie wątków z zaznaczeniem źródłowych, strukturalnie sadnione treścią, z którego zostały nych punktów jego książki bądź artykułu zaczerpnięte.

ch zapisywane

treści. lu. skoncentrowana jest naj-

NOTATKA W

DWU KOLUMNACH

są nowe pomysły; celem tego sposobu notowania jest zapisywanie wszelkich myśli w formie schematu ukazującego, w jaki sposób idee łączą się ze sobą i wokół jakich zagadnień promieniście odchodzi wokół który

większa sieć rozgałęzień, które można rozwijać, aby pogłębić temat.





Powstaje na podzielonej na dwie części stronie; po prawej w formie listy zapisujemy istotne informacje, do których formułuje się pytania zapisywane po lewej stronie

Oprac. na podstawie: Bar J., *Formy wypowiedzi w programie języka polskiego szkoły podstawowej i średniej*, Opole 1976; Rzeźniczak K., *Jak się uczyć, żeby się nauczyć? Notatka tradycyjna i mind-map*, „Biblioteka w Szkole”, 1998, nr 11-12; Zaśko-Zielińska M., Majewska-Tworek A., Piekota T., *Sztuka pisania*, Warszawa 2008.

INNE PODZIAŁY I RODZAJE NOTATEK

Kryterium	Rodzaje notatek	Wariant realizacyjny
Liczba adresatów	Indywidualna	Adresowane przez jednego ucznia
		Zapisane
		Wklejone do zeszytu
	Grupowa	Adresowane do zespołu
		Ekspozowane w sali
		Zapisane na plakacie
Autor zapisu	Zaproponowane przez nauczyciela	
	Samodzielne zapisy uczniowskie	
Czas powstania zapisów	Lekcyjne	
	Domowe	
	Mieszane (zapisy sporządzane w trakcie zajęć, ale ostateczna redakcja – w domu)	
Rodzaj zapisu	Linearne (ciągłe)	
	Tabelaryczne	
	Schematyczne	Grafy
		Diagramy (wektorowe, porównawcze, drabinowe, tarczowe, kołowe, w formie piramidy)
		Mapki konturowe
	Metaplan	





	Plakatowe	Łącuch skojarzeń
		Mapa myśli
		Drzewko decyzyjne

11. OCENIANIE

I. Cele oceniania:

- **diagnoza** – określanie indywidualnych potrzeb i przyczyn trudności każdego ucznia;
- **informacja o efektywności procesu nauczania** – opisywanie rozwoju i postępów uczniów, ewaluacja i modyfikowanie procesu nauczania;
- **ocenianie dla stopnia** – różnicowanie i klasyfikowanie uczniów;
- **upowszechnianie osiągnięć uczniów** – określanie stopnia opanowania standardów, porównywanie osiągnięć klas i szkół;
- **ewaluacja programów nauczania** – ocena efektywności różnych modeli kształcenia.

II. Funkcje oceny szkolnej:

- **Ocena szkolna jest informacją** o wyniku kształcenia wraz z komentarzem dotyczącym tego wyniku. Komentarz ten dotyczy zarówno warunków uczenia się, sposobu uzyskiwania informacji o wyniku oraz poprawnej interpretacji wyniku, jak również sposobu wykorzystania tej informacji w toku dalszego uczenia się.
- **Ocena skupia się na gromadzeniu i scalaniu informacji, a ocenianie to proces dochodzenia do opinii lub przyswajania wartości. Jest więc procesem ustalania i komunikowania ocen szkolnych na podstawie wyników sprawdzania.**
- **Trzy płaszczyzny oceniania:**
 - ✓ ustalanie wymagań programowych;
 - ✓ budowa skali ocen;





- ✓ ustalenie oceny osiągnięć.
- **Wartość oceniania zależy od:**
 - ✓ wymagań programowych;
 - ✓ ich precyzji;
 - ✓ klarowności, a przede wszystkim od ich jawności;
 - ✓ od obiektywizmu osobistego nauczyciela;
 - ✓ obiektywizmu punktowania wypowiedzi /pisemnej/;
 - ✓ obiektywizmu dydaktycznego – konsekwencja stosowania w ocenianiu jednolitych **wymagań /standardy/**.
- **Funkcje oceniania:**
 - ✓ **klasyfikacyjna** – wyrażona za pomocą umownego symbolu, służy zróżnicowaniu uczniów zgodnie z przyjętą skalą;
 - ✓ **diagnostyczna** – wspiera rozwój ucznia, na bieżąco kontroluje jego postępy i określa indywidualne potrzeby.
 - ✓ D. Sołtys i M.K. Szmigiel wyróżniają jeszcze inne funkcje kontroli i oceny: sterująco-metodyczną; psychologiczną; wychowawczą, społeczną.

III. Modele dwóch typów oceniania:

- Ocenianie holistyczne /intuicyjne/
- Ocenianie analityczne /kryterialne/.
- **Zalety i wady podejścia analitycznego:**
 - ✓ **zalety:** daje informacje rzetelne, porównywalne, ścisłe, zdecydowanie bardziej pewne. Należy je polecić w wypadku egzaminów zewnętrznych;
 - ✓ **wady:** nie uwzględnia w pełni struktur wiedzy; nie daje gwarancji jakości w zastosowaniu pełnym, niewyzolowanym.
- **Zalety i wady podejścia holistycznego:**
 - ✓ **zalety:** pozwala ustalić, jak uczeń stosuje swoje umiejętności, jak potrafi je powiązać. Informacja pozyskana w ten sposób dotyczy użytku, jaki uczeń może zrobić ze swojej wiedzy. Uczeń sam wybiera, rozwiązuje zadania zawarte w tekście. Sprawdza się w wewnątrzszkolnym ocenianiu;





✓ **wada:** oceny są znacznie mniej pewne, zależą od oceniającego: od jego preferencji.

- Ocenianie szkolne powinno wykorzystywać zarówno ocenianie holistyczne, jak i analityczne.

IV. Co i jak oceniać – dylematy praktyka □ Skala stopni.

□ Jak oceniać osiągnięcia przedmiotowe tylko jednym stopniem? Wiedza czy postawa ucznia?

Ocenianie prac pisemnych:

- **otwartych** – ustalenie kryteriów: poziom merytoryczny /temat i zakres jego realizacji/; poziom strukturalny /kompozycja pracy/; poziom językowy: styl, składnia, ortografia, interpunkcja;
- **zamkniętych (teksty)** – zapoznanie uczniów z punktacją i przyjętą skalą ocen;
- **ćwiczenia pisemnego** – według zasad i norm;
- **pisanie recenzji** – zaczynamy od pozytywów; indywidualizujemy wypowiedź, rzeczowo wskazujemy niedociągnięcia i sposób ich uniknięcia w przyszłości, sumujemy walory i braki (argumentacja), wystawiamy ocenę końcową.

Klasyfikacja błędów:

- **merytoryczne** (rzeczowe i logiczne);
- **błędy językowe** (b. gramatyczne; b. leksykalne; b. stylistyczne); - **błędy zapisu** (ortografia, interpunkcja, grafia).
- **Sposoby oznaczania błędów** (recz., log., gram., o., i., s. itd.).

Ocenianie wypowiedzi ustnej:

Kryteria: poziom informacji, narracji (kompozycja wypowiedzi, język, wykorzystane materiały itd.)

- **Test polonistyczny (nauczycielski):**

Co sprawdzać?

- **treści nauczania;**
- **stopień opanowania treści** (rozumienie, wyjaśnianie).





- **Rodzaje testów (według T. Patrzalka):**
 - **różnicujące** (stopień trudności);
 - **sprawdzające** (wymagania programowe).

- **Testy sprawdzające: - diagnostyczne; - sumujące.**

- **Planowanie testu:**
 - **wybór zakresu tematycznego;**
 - **opracowanie zadań;**
 - **standaryzacja zadań i testu.**

- **Typologia zadań:**
 - **otwarte** (rozprawka, krótka wypowiedź, wypowiedź z luką);
 - **zamknięte** (test wyboru wielokrotnego, prawda – fałsz, dobieranie danych).

- **Punktowanie wypowiedzi.**
- **Dwie wersje testu (A, B).**

- **Kwalifikowanie wypowiedzi na stopnie.**

V. Wewnętrzny system zapewnienia jakości pracy szkoły:

- Programy nauczania.
- System dydaktyczny nauczyciela: badanie skuteczności metod nauczania, preferencji uczniów co do stosowanych metod i technik nauczania, adekwatności stosowanych metod i inne.
- Proces kształcenia:
 - diagnoza wstępna wiadomości i umiejętności uczniów;
 - badanie osiągnięć szkolnych uczniów;
 - diagnoza przyczyn niepowodzeń szkolnych;
 - mocne i słabe strony kształcenia;
 - efekty kształcenia;
 - proces wychowawczy w szkole;





- doskonalenie zawodowe nauczycieli.

VI. Zewnętrzny system oceniania – standardy egzaminacyjne.

Wybrana literatura:

1. Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1995.
2. Bednarkowa W., *Osłoń przed stopniami! O! słoń przed stopniami. O szkolnym ocenianiu*, Kraków 2000.
3. Kozak W., *Jak korzystać z testów*, w: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, red. B. Myrdzik, Lublin 2002, s. 29-35.
4. Kozak W., *O ocenianiu inaczej*, w: *Nowoczesność i tradycja w edukacji polonistycznej*, red. B. Myrdzik, Lublin 2000, s. 139-159.
5. Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 1997.
6. Ochęduszek J., *Ewaluacja osiągnięć uczniów w szkolnym systemie oceniania*, Bydgoszcz 1998.
7. Paris S. G., Ayres L. R., *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, Warszawa 1997.
8. Patrzalek T., *Metodyka testu polonistycznego*, Warszawa 1977.
9. Sołtys D., Szmigiel M.K., *Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej*, Kraków 1997.
10. Stróżyński K., *Ocenianie*, Kielce 2000.

12. NAJCZĘSTSZE BŁĘDY POPEŁNIANE W PRAKTYCE EDUKACYJNEJ

Błędy metodyczne na lekcjach języka polskiego

I. Błędy w konstruowaniu lekcji:

- Nieprzemyślane cele lekcji.
- Temat – wniosek podawany na początku procesu lekcyjnego, zabijający zainteresowanie uczniów.
- Prowadzenie lekcji bez logicznego planu, zdanie się na żywiołowość zachowań nauczycieli i uczniów.
- Nieprzestrzeganie zasad dydaktycznych, np. pogłębłości, przystępności materiału, systematyczności, łączenia teorii z praktyką.
- Nieharmonijna struktura lekcji – przerost części wstępnej /powtórzenie materiału/, pobieżność w prezentowaniu nowych treści, brak części podsumowująco-kontrolnej.
- Nadużywanie dedukcyjnego toku lekcyjnego (podającego).





- Jednostronność w stosowaniu metod nauczania.
- Zadania domowe nieprzemyślane lub podawane w pośpiechu bez komentarza metodycznego.

II. Błędy w opracowaniu materiału:

- Niedostatek przygotowania merytorycznego nauczyciela. Brak udziału w formach doskonalenia zawodowego.
- **Lekcje poświęcone liryce:**
 - braki w estetycznym wygłaszaniu utworu/np. uczeń dukający tekst/;
 - brak części lekcji przygotowującej do odbioru/ rozmowa wstępna, ciekawe informacje o autorze lub utworze itp./;
 - pomijanie rozmowy z uczniami na temat czytelniczych wrażeń z lektury;
 - „dopadanie” wiersza stereotypowymi pytaniami w rodzaju: Kim jest podmiot liryczny? Do kogo się zwraca? itp.;
 - pomijanie pytań uczniów (chodzi o pytania, które uczeń postawiłby tekstowi, autorowi lub nauczycielowi w związku z omawianym tekstem);
 - niedostatek ćwiczeń analitycznych lub ich nadmiar w sytuacji, kiedy tekst napisany jest w znanej uczniowi poetyce;
 - dychotomiczny tok analizy (najpierw treść, a potem forma);
 - linearny tok analizy (kolejność działań uczniów podyktowana następstwem zwrotek wiersza);
 - pomijanie zadań interpretacyjnych /pojedynczego utworu, interpretacji porównawczej/ w pracach klasowych i domowych.
- **Lekcje poświęcone dramatom:**
 - **epizacja dramatu** – linearnie omawianie zdarzeń z utworu /streszczenie/, pomijanie zagadnienia ich wyboru i celowości w dramacie;
 - pomijanie swoistości dramatu jako dzieła literackiego i teatralnego;
 - niedocenianie kształtu językowego dramatu /rola i ukształtowanie dialogów/;
 - pomijanie właściwości teatralnych wpisanych w tekst, w tym roli didaskaliów, budowy postaci, czasu i przestrzeni scenicznej;





- rzadkie oglądanie i omawianie na lekcji przedstawień teatralnych;
 - pomijanie przekładu dramatu jako tekstu literackiego na znaki teatralne.
-
- **Lekcje poświęcone małym i dużym formom epickim:**
 - ograniczenie procesu lektury do streszczenia zdarzeń i charakterystyki postaci oraz najbardziej wyrazistych sensów utworu;
 - pomijanie roli narratora i ukształtowania narracji;
 - schematyczność tematów lekcji i prac domowych;
 - pomijanie ćwiczeń w transformacji tekstu, np. zastąpienie narracji 3-osobowej 1-osobową; skracanie i wydłużanie tekstu, zamiana dialogów na narrację i odwrotnie itd.

 - **Lekcje poświęcone nauczaniu języka:**
 - traktowanie języka jako abstrakcyjnego systemu;
 - schematyczność tematów językowych lub hasłowość, np. bezokolicznik.
 - podający tok nauczania;
 - zbyt mała ilość ćwiczeń: leksykalnych, frazeologicznych i semantycznych oraz ortograficznych, które kształtują sprawność językową/ funkcjonalizm/;
 - definiowanie pojęć przed obserwacją zagadnienia;
 - pozorny dialog heurystyczny: zadawanie zbyt dużej liczby pytań, niezostawiających ani miejsca, ani czasu na własne przemyślenia ucznia.

Literatura:

1. Kotarbiński T., *Sprawność i błąd*, wyd. 3, Warszawa 1960.
2. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, wyd. 2, Warszawa 1976.
3. Półturzycki J., *Wdrażanie do samokształcenia*, Warszawa 1983.
4. Półturzycki J., *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa 1985.
5. Rutkowiak J., *Błędy dydaktyczne początkujących nauczycieli*, Gdańsk 1974.





13. BIBLIOGRAFIA METODYCZNA

1. Arends R.I., 1994: *Uczymy się nauczać*, Warszawa.
2. Budrewicz Z., Jędrychowska M., (red.), 1999: *Z uczniem pośrodku. Podmiotowa dydaktyka literatury, języka, kultury*, Kraków.
3. Chojnacki L., *Pokolenie e-learningu – nowe wyzwanie dla szkoły*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
4. Chrzęstowska B., 1995 i 1998: *Kompetencje szkolnego polonisty*, cz. I i II, Warszawa.
5. Dunaj E., 2008: *Obraz patrzy na widza. Współczesna liryka i plastyka w przekładzie intersemiotycznym*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiak, Lublin, s. 131-140.
6. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Przewodnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony, 5. Literatura współczesna*, Gdynia.
7. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Wybrane scenariusze lekcji. Dla nauczyciela. Zakres podstawowy i rozszerzony Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane i technikum, 5. Literatura współczesna*, Gdynia.
8. Dunaj E., 2009: *Dlaczego jestem obcy?*, [w:] *Oswajanie inności w edukacji polonistycznej*, (red.) B. Myrdzik, E. Dunaj, Lublin, s. 177-182.
9. Dunaj E., 2010: *Zawolałam formę, by nie krzyknąć bezkształtnie. Poszukiwanie (nowego) języka we współczesnej poezji polskiej*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
10. Dziedzic A., Pichalska J., Świdzka B., 1995: *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa.
11. Jakubowski W., 2006: *Edukacja w świecie kultury popularnej*, Kraków.
12. Jarosz B., 2010: *Etykieta językowa w szkole dawniej i dziś*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
13. Jędrychowska M., 1994: *Lektura i kultura. Szkice i artykuły metodyczne*, Warszawa-Kraków.
14. Jędrychowska M., 1996: *Najpierw człowiek. Szkolna edukacja kulturowo-literacka a problemy kształcenia dydaktycznego polonistów*, Kraków.
15. Karwatowska M., 1998: *Kiedy językoznawcy używają terminu antropocentryzm? (Przegląd literatury)*, [w:] *Podmiotowy wymiar szkolnej polonistyki*, (red.) Z. Uryga, Kraków, s. 141-148.
16. Karwatowska M., 1999: *O pewnych wyznacznikach strukturalnych i pojęciowych współczesnej gwary uczniowskiej*, [w:] *Miasto – teren koegzystencji pokoleń*, (red.) Z. Staszewska, Łódź, s. 48-63.
17. Karwatowska M., 2001: *Prawda i kłamstwo w języku młodzieży licealnej lat dziewięćdziesiątych*, Lublin.
18. Karwatowska M., 2004: *Językowe zachowania grzecznościowe a płęć (na podstawie wypowiedzi młodzieży szkół średnich)*, [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. XIII, (red.) Z. Krążyńska, Z. Zagórski, Poznań, s. 189-201.
19. Karwatowska M., 2010: *Uczeń w świecie wartości*, Lublin.
20. Karwatowska M., Latoch-Zielińska M., Morawska I., (red.), 2010: *Horyzonty polonistyki. W kręgu edukacji, języka i kultury*, Lublin.





21. Kawka M., 1999: *Dyskurs szkolny. Zagadnienia języka*, Kraków.
22. Klakówna Z. A., 2003: *Przymus i wolność*, Kraków.
23. Konarzewski K., 1999: *O strukturze wiedzy szkolnej*, „Polonistyka”, nr 7, s. 389-393.
24. Kosętka H., Uryga Z., 2001: *Kłopotliwy problem – badanie polonistycznych osiągnięć uczniów*, Kraków.
25. Kwiatkowska-Ratajczak M., Wysłouch S., 1998: *Konteksty polonistycznej edukacji*, Poznań.
26. Książek-Szczepanikowa A., 2005: *Szkolne kształcenie literackie wobec przekazów i przekazyńców*, Siedlce.
27. Latoch-Zielińska M., 2000: *O dyskusji nieco inaczej*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki języka polskiego*, (red.) B. Myrdzik, Lublin, s. 105-128.
28. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ocenianie po nowemu – jak tworzyć przedmiotowy system oceniania*, „Nowa Edukacja Zawodowa”, z. 1, s. 45-65.
29. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ewaluacja jako zaproszenie do rozwoju*, „Język Polski w Szkole dla Klas 4-6”, z. 4.
30. Latoch-Zielińska M., 2007: *Polonista wobec wykorzystania wyników egzaminów próbnych (Na przykładzie egzaminu gimnazjalnego)*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa, s. 307-317.
31. Latoch-Zielińska M., (red.), 2010: *Animacja działań kulturalnych – wyzwanie współczesności*, Warszawa
32. Marzec A., Rzęsikowski S., 1998: *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego*, Kielce.
33. Morawska I., 2004: *Wiedza o kulturze. Przewodnik dla nauczycieli*, Wołomin.
34. Morawska I., 2005: *Rola literatury w edukacji patriotycznej uczniów szkoły podstawowej (1944-1989)*, Lublin.
35. Morawska I., 2007: *Nauczyciele języka polskiego o języku polskim jako przedmiocie nauczania*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa.
36. Morawska I., 2009: *Rola podręcznika w kształtowaniu postawy ucznia wobec tradycji na lekcjach języka polskiego*, [w:] *W poszukiwaniu nowoczesnej koncepcji podręcznika szkolnego*, (red.) J. Rodzoś, P. Wojtanowicz, Lublin, s. 119-126.
37. Morawska I., 2009: *Strategie kształcenia medialnego we współczesnej szkole*, [w:] *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych – język, semiotyka, edukacja*, (red.) G. Ptaszek, M. Filiciak, Warszawa, s. 169-189.
38. Myrdzik B., 1999: *Rola hermeneutyki w edukacji polonistycznej*, Lublin.
39. Myrdzik B., (red.), 2002: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, Lublin.
40. Myrdzik B., (red.), 2003: *Od teatru żaków do Internetu. O edukacji humanistycznej w szkole*, Lublin.
41. Myrdzik B., 2006: *Zrozumieć siebie i świat. Studia i szkice o edukacji polonistycznej*, Lublin.
42. Myrdzik B., Karwatowska M., (red.), 2005: *Relacje między kulturą wysoką a popularną w literaturze, języku i edukacji*, Lublin.





43. Myrdzik B., Latoch-Zielińska M., (red.), 2006: *Kultura popularna w szkole: pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog?*, Lublin.
44. Nagajowa M., 1997: *Nauka o języku dla nauki języka*, Kielce.
45. Niemierko B., 1999: *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa.
46. Niemierko B., 2002: *Ocenianie bez tajemnic*, Warszawa.
47. Olbrycht K., 1992: *Edukacja aksjologiczna*, Katowice.
48. Ornstein A., Hunkins F., 1999: *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka*, Warszawa.
49. Ożdżyński J., Rittel T., (red.), 2002: *Konteksty kulturowe w dyskursie edukacyjnym*, Kraków.
50. Patrzalek T., (red.), 1998: *W kręgu etyki, poetyki i dydaktyki słowa*, Warszawa.
51. Pawłowska R., 1993: *Lingwistyczna teoria nauki czytania*, Gdańsk.
52. Plisiecki J., 1995: *Metodyka pracy z filmem*, Warszawa.
53. Plisiecki J., (red.), 1997: *Sztuka. Nauczyciel. Uczeń*, Lublin.
54. Porayski-Pomsta J., Zgółkowa H., 2003: *Edukacyjna wartość perswazji*, [w:] *Język perswazji publicznej*, (red.) K. Mosiołek-Kłosińska, T. Zgółka, Poznań, s. 163-170.
55. Pólturzycki J., 1995: *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa.
56. Searle J. R., 1987: *Czynności mowy. Rozważania z filozofii języka*, (przekł.) B. Chwedeńczuk, Warszawa.
57. Stewart J., (red.), 2000: *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*, (przekł.) J. Doktor, A. Kochańska, P. Kostyło, J. Kowalczevska, J. Rączaszek, J. Suchecki, Warszawa.
58. Stróżyński K., 1999: *Kontrowersyjne „kompetencje”*, „Polonistyka”, nr 6, s. 369-370.
59. Stróżyński K., 2000: *Wymagania a stopnie szkolne*, „Edukacja i Dialog”, nr 3 (116), s. 35-38.
60. Stróżyński K., 2000: *Ocenianie. Poradnik dla polonistów w gimnazjach*, Kielce.
61. Stróżyński K., Stawiarska E., Zmysłowska M., 2000: *Jak oceniać i uczyć samooceny*, Jelenia Góra.
62. Tanaś M., 2005: *Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym*, Mikom.
63. Taraszkiewicz M., 1998: *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa.
64. Tomaszewski F., 1990: *Magia lektury*, Warszawa.
65. Tymiakin L., 2006: *Kultura popularna – perspektywa gimnazjalisty*, [w:] *Kultura popularna w szkole. Pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog*, (red.) B. Myrdzik, M. Latoch-Zielińska, Lublin, s. 107-119.
66. Tymiakin L., 2007: *Nakłanianie subdyrektywne. Propozycja, prośba i rada w realizacjach młodzieży gimnazjalnej. Zagadnienia wybrane*, Lublin.
67. Tymiakin L., 2007: „Nieszkolne” formy wypowiedziania się w edukacji komunikacyjnojęzykowej, „Polonistyka”, nr 7, Warszawa, s. 6-12.
68. Tymiakin L., 2007: *‘Interpretacja’ czy ‘repcja’? O dwu sposobach odczytywania tekstu poetyckiego (na przykładzie „Spartakusa” C. K. Norwida)*, [w:] *Czytanie tekstów kultury. Metodologia. Badania. Metodologia*, (red.) B. Myrdzik, I. Morawska, Lublin, s. 299-310.
69. Tymiakin L., 2008: *Wywiad na lekcjach polskiego*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 327-343.





70. Uryga Z., 1997: *Godziny polskiego*, Warszawa – Kraków.
71. Uryga Z., Budrewicz Z., (red.), 2001: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, Kraków.
72. Uryga Z., Jedliński R., Sienko M., (red.), 2007: *Wiązanie kształcenia językowego z literackokulturowym w gimnazjach i liceach*, Kraków.
73. Uryga Z., Sienko M., (red.), 2005: *Kształcenie sprawności językowej i komunikacyjnej. Obraz badań i działań dydaktycznych*, Kraków.
74. Wantuch W., 2005: *Aspekty integracji w nauczaniu języka polskiego*, Kraków.
75. Wierzbicka A., 1973: „Akty mowy”, [w:] *Semiotyka i struktura tekstu*, (red.) R. M. Mayenowa, Wrocław, s. 201-219.
76. Wilczek P., 1987: *Renesans badań nad retoryką*, „Przegląd Powszechny”, nr 4, s. 106-114.
77. Wilkoń A., 1988: *Typologia socjolektów*, „Socjolingwistyka”, nr 8.
78. Wilkoszewska K., (red.), 1999: *Piękno w sieci – estetyka a nowe media*, Kraków.
79. Wiśniewska H., 1983: *Szkoła jako miejsce sprawnego wypowiedzania się uczniów*, „Polonistyka”, nr 2, s. 134-140.
80. Wiśniewska H., 1997: *Streszczenie – bardzo ważna umiejętność ucznia*, „Polonistyka”, nr 5, s. 289-293.
81. Wiśniewska H., (red.), 1999: *O języku w sposób żywy i ciekawy*, Kielce.
82. Wiśniewska H., (red.), 2000: *Gry i zabawy w kształceniu językowym*, Lublin.
83. Wiśniewska H., Karwatowska M., 1998: *O typowości tekstów uczniowskich*, „Polonistyka”, nr 9, s. 580-584.
84. Wiśniewska H., Plisiecki J., (red.), 1998: *Wokół szkoły i nauczyciela*, Lublin.
85. Wiśniewska H., Tymiakin L., (red.), 2000: *Humanistyczne ścieżki edukacyjne*, Lublin.
86. Wragg E. C., 1999: *Trzy wymiary programu*, Warszawa.
87. Zajac M., *E-learning z perspektywy nauczyciela*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
88. Zajac M., *Dydaktyczne aspekty tworzenia kursów on-line*, [w:] <http://www.e-mentor.edu.pl>.
89. Zajac M., *E-nauczyciel*, [w:] <http://www.nettrainers-training.org>.
90. Żuchowska W., 2004: *Ścieżka medialna. Otoczenie informacyjne*, Kraków.

Przydatne strony internetowe

1. <http://www.ceo.org.pl>.
2. <http://www.edukacja.edux.pl>.
3. <http://www.edupress.pl>.
4. <http://www.e-mentor.edu.pl>.
5. <http://www.e-pedagogiczna.edu.pl>.
6. <http://www.lideria.pl>.
7. <http://www.nettrainers-training.org>.
8. <http://www.raabe.com.pl>.





9. <http://www.szasza.pl>.
10. <http://www.tanie-ebooki.bazaksiazek.pl>.

15. Aneks:

KARTA OCENY PRAKTYKANTA W RAMACH PRAKTYKI OGÓLNOPEDAGOGICZNEJ

(wypełnia szkolny opiekun praktyk) Imię i

nazwisko praktykanta/-ki:

.....

Karta oceny ułatwia dokonanie oceny przebiegu praktyki i osiągnięć praktykanta/praktykantki po realizacji zadań wynikających z programu praktyk.

Instrukcja: Proszę zaznaczyć pole, które opisuje najczęściej obserwowane zachowania praktykanta/praktykantki.

- 0- Brak możliwości oceny
- 1- W bardzo małym stopniu zgadzam się
- 2- W dostatecznym stopniu zgadzam się
- 3- W dużym stopniu zgadzam się
- 4- W pełni zgadzam się

Zakresy oceny studenta/studentki	0	1	2	3	4	Uwagi
Przygotowanie merytoryczne						
Był/a przygotowany merytorycznie do wykonywania badań diagnostycznych i innych zadań (np. przygotowanie do wywiadów z pracownikami szkoły)						





W razie potrzeby uzupełniał/a, poszerzał/a wiedzę konieczną do wykonania zadań						
Umiejętność planowania i prowadzenia godziny wychowa wczesnej						
Przedstawił /ła samodzielnie opracowany konspekt						
Potrafił/a zorganizować odpowiednie warunki do uczenia się (zadbać o ład i dyscyplinę, motywację uczniów, klimat emocjonalny; dostosować aranżację przestrzeni do celów i treści; optymalnie wykorzystać czas)						
Potrafił/a zrealizować lekcję wg przedstawionego scenariusza, elastycznie reagując na zachowanie uczniów						
Z uwagą przyjmował/ła informacje zwrotne, szukał/ła sposobów doskonalenia warsztatu pracy dydaktyczno-						





wychowawczej						
Autoprezentacja - na lekcji i podczas innych zajęć z uczniami:						
Zachowywał/ła spokój						
Był/a pewny/na siebie, mówił/a wystarczająco głośno i wyraźnie						
Bez skrępowania poruszał/ła się po klasie						
Nawiązywał/ła kontakt wzrokowy i słowny z uczniami						
Cechowała ją/jego duża kultura osobista						
Zaangażowanie studenta/cki w realizację zadań wynikających z programu praktyk						
Rzetelnie i z zaangażowaniem wykonywał/a zadania obowiązkowe						
Wykonywał/ła dodatkowe zadania na rzecz klasy/szkoły np.....						
Kontakty z uczniami						
Potrafił/a nawiązać kontakt i prowadzić rozmowy z uczniami						
Pomagał/a w wykonywaniu zadań						
Okazywał/a akceptacją i szacunek dla uczniów						
Inne, jakie?.....						

Proszę wymienić:

- mocne strony i zalety praktykanta/cki:

.....
.....

- słabe strony i wady praktykanta/cki:

.....
.....

Ogólna ocena radzenia sobie praktykanta w czasie całej praktyki ogólnopedagogicznej (stopień 2-5):

.....





Data i podpis praktykanta/-ki

Podpis opiekuna/-ki praktyki

Pieczęć szkoły

ARKUSZ OCENY WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI
poziomu przygotowania pedagogicznego i przedmiotowo-metodycznego
studenta/studentki realizującego/-ej ciągłą praktykę nauczycielską

w szkole podstawowej / w gimnazjum / w szkole średniej* w
zakresie dydaktyki języka polskiego (liczba godzin:)

*Podkreślić właściwe

Imię i nazwisko praktykanta/ praktykantki:

Data:

Instrukcja wypełniania: Proszę wstawić **X** w polu, które najlepiej opisuje typowe lub najczęściej
obserwowane zachowania praktykanta /-ki: brak - brak sytuacji do oceny tego obszaru;

0 - poważne zastrzeżenia do zachowania **2** - dobry

praktykanta/ -ki w tym obszarze **3** - bardzo dobrze, kompetentnie, twórczo

1 - stopień zadawalający

Opis działań studenta/-ki*	Brak możliwo ści oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3.pkt.	Uwagi
*Opiekun/-ka praktyki może rozszerzyć zestaw kryteriów oceny						
I. KOMPETENCJE MERYTORYCZNE PRAKTYKANTA / PRAKTYKANTKI						
1. ST ma wiedzę z zakresu treści literackich, językowych i kulturowych.						
2. Potrafi dostosować posiadaną wiedzę merytoryczną do możliwości ucznia.						
3. Integruje treści przedmiotowe z treściami innych przedmiotów.						
4. Dostrzega i koryguje błędy popełniane przez uczniów.						
5.						





6.						
II Umiejętność planowania metodycznego i prowadzenia lekcji						
a/ p l a n o w a n i e l e k c j i						
1. Samodzielnie przygotowuje konspekty lekcji i konsultuje ich zawartość z opiekunem praktyki.						
2. Prawidłowo formułuje cele lekcji.						
3. Zna kryteria doboru treści lekcyjnych						

4. Uzasadnia decyzje związane z planowaniem przebiegu lekcji.						
Opis działania studenta/-ki	Brak możliwo- ści oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3 pkt.	Uwagi
b/ p r o w a d z e n i e l e k c j i						
1. Przestrzega zasad prowadzenia lekcji.						
2. Prawidłowo gospodaruje czasem lekcji.						
3. Dbą o porządek i dobry klimat na lekcji.						
4. Uświadamia cele i zadania lekcji						
5. Tworzy sytuacje motywujące uczniów do udziału w lekcji.						
6. Organizuje zróżnicowane formy pracy ucznia na lekcji						
7. Stosuje ciekawe środki dydaktyczne (w tym multimedia)						
8. Dokumentuje przebieg lekcji (tematy w dzienniku; zapisy lekcyjne itp.)						
9. Sprawnie komunikuje się z uczniami						
10. Stosuje zróżnicowane metody i techniki dydaktyczne						
11. Wspiera/monitoruje działania uczniów na lekcji.						
12. Troszczy się o samodzielność uczniów.						





e k c y j n a d / k o m u n i k a c j a l						
1. Umiejętnie konstruuje pytania, polecenia i zadania dydaktyczne.						
2. Motywuje uczniów do stawiania pytań.						
3. Sprzyja komunikowaniu się uczniów między sobą.						
4. Dbą o kulturę języka.						
5. Nie nadużywa pytań.						
6. Uważnie słucha wypowiedzi uczniów.						
7.						
III Ocenianie i ewaluacja						





1. Zna i stosuje zasady oceniania.						
2. Stosuje różne formy oceniania.						
3. Ocenia aktywność uczniów w toku lekcji.						
4. Uzasadnia ocenę.						
5. Formułuje wnioski edukacyjne na podstawie wyników oceny osiągnięć ucznia (np. dyktanda, testy, zadania domowe itp.)						
IV. Autoprezentacja i kultura pedagogiczna						
1. Kultura osobista.						
2. Umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych.						
3. Zaangażowanie w działania dydaktyczno-wychowawcze.						
4. Kompetencja komunikacyjna.						
5. Samokontrola i samoocena.						
V Predyspozycje do pracy pedagogicznej i dydaktycznej						
1. Kontakt z uczniami.						
2. Zainteresowanie życiem szkoły						
3. Zainteresowanie uczniem i jego potrzebami.						
4. Diagnostowanie i ewaluacja sytuacji edukacyjnych.						

Inne:

OGÓLNA OCENA (w skali 2-5):

.....

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





.....
Podpis Praktykanta/ -ki

Podpis Nauczyciela/-ki - opiekuna praktyki

miejsowość, data

.....

.....

(pieczęć szkoły)

KARTA OBSERWACJI LEKCJI

prowadzonej przez studentkę / studenta filologii polskiej UMCS w Lublinie

(ciągła praktyka przedmiotowo-metodyczna)

.....

(imię i nazwisko)

Data obserwacji:

Klasa:

Imię i nazwisko nauczyciela wypełniającego kartę:

Ocena lekcji (skala: 2 – 5):

Temat lekcji*

.....

Uwagi dotyczące tematu

1. Poprawnie sformułowany.
2. Niepoprawnie sformułowany.
3. Motywujący.
4. Niemotywujący.
5. Podany przez studenta/kę.
6. Zaproponowany przez uczniów.

Inne uwagi:

Najważniejsze cele lekcji*

Główny:

Operacyjne:

1.

2.

3.





Realizacja celów lekcji

1. Uczniowie zostali zapoznani z celami lekcji.
2. Student/ka nie zapoznał/a uczniów z celami lekcji.
3. Student/ka zapoznał/a uczniów z niektórymi celami.
4. Całkowicie zrealizowane.
5. Częściowo osiągnięte.

Metody pracy*

1. Wiodąca:
2. Wspomagające:

Uwagi dotyczące metod

1. Trafnie dobrane.
2. Dobrane niewłaściwie.
3. Stosowane umiejętnie.
4. Stosowane nieumiejętnie.

Formy organizacyjne lekcji

1.
2.

Uwagi dotyczące form organizacyjnych lekcji

3. Trafnie dobrane.
4. Dobrane niewłaściwie.

Ocena obejmowała następujące formy pracy (działania) uczniów

1.
2.
3.
4. Ocena nie wystąpiła.

Inne uwagi:

Uwagi dotyczące środków dydaktycznych

1. Trafnie dobrane.
2. Dobrane niewłaściwie.
3. Stosowane umiejętnie.
4. Stosowane nieumiejętnie.

Notatka z lekcji

1. Zredagowana przez uczniów.
2. Zredagowana przez uczniów i studenta/kę.
3. Zredagowana przez studenta/kę.
4. Brak notatki.





Inne uwagi:

Praca domowa

1. Wyjaśniona.
2. Niewyjaśniona.
3. Dostosowana do możliwości uczniów.
4. Zbyt łatwa.
5. Zbyt trudna.
6. Indywidualizowana.

Inne uwagi:

Gospodarowanie czasem

1. Właściwe gospodarowanie czasem.
2. Niewłaściwe gospodarowanie czasem.

Inne uwagi:

Aktywizowanie uczniów

1. Student/ka pracował/a tylko z wybranymi uczniami.
2. Student/ka pracował/a z różnymi (wszystkimi) uczniami.
3. Student/ka inspirował/a uczniów do pracy twórczej.

Dyscyplina na lekcji

1. Student/ka dbał/a o dyscyplinę na lekcji
2. Student/ka nie dyscyplinował/a uczniów

Inne uwagi:

Pozostałe uwagi

.....

.....

.....

.....

.....

.....
(podpis studenta/ki)

.....
(podpis nauczyciela obserwującego lekcję)

* Wypełnia student/ka.





Pieczęć szkoły

ARKUSZ OCENY WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI²⁸ poziomu przygotowania pedagogicznego i przedmiotowo-metodycznego studenta/studentki realizującego/-ej ciągłą praktykę nauczycielską

w szkole podstawowej / w gimnazjum / w szkole średniej* w zakresie dydaktyki języka polskiego (liczba godzin:) *Podkreślić właściwe

Imię i nazwisko praktykanta/ praktykantki:

Wydział i kierunek studiów :

Wskazówki do wypełniania: Proszę wstawić **X** w polu, które najlepiej opisuje typowe lub najczęściej obserwowane zachowania praktykanta /-ki: brak - brak sytuacji do oceny tego obszaru;

- niedostatecznie - zadawalająco		- dobrze - bardzo dobrze, kompetentnie, twórczo				
Opis działań studenta/-ki* *Opiekun/-ka praktyki może rozszerzyć zestaw kryteriów oceny	Brak możliwości oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3.pkt.	Uwagi
I Przygotowanie merytoryczne praktykanta/praktykantki						
1. ST ma wiedzę z zakresu treści literackich, językowych i kulturowych.						

²⁸ Wypełnia opiekun praktyk w szkole.





2. Potrafi dostosować posiadaną wiedzę merytoryczną do możliwości ucznia.						
3. Integruje treści przedmiotowe z treściami innych przedmiotów.						
4. Dostrzega i koryguje błędy popełniane przez uczniów.						
5.						
6.						

II Umiejętność planowania metodycznego i prowadzenia lekcji a/ planowanie lekcji

1. Samodzielnie przygotowuje konspekty lekcji.						
2. Prawidłowo formułuje cele lekcji.						
3. Zna i właściwie stosuje kryteria doboru treści lekcyjnych.						
4. Uzasadnia decyzje związane z planowaniem przebiegu lekcji.						
5. Różnicuje dobór metod i technik kształcenia						
6.						
7.						
8.						

Opis działań studenta/-ki* *Opiekun/-ka praktyki może rozszerzyć zestaw kryteriów oceny	Brak możliwości oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3.pkt.	Uwagi
b/ prowadzenie lekcji						
1. Przestrzega zasad prowadzenia lekcji.						
2. Rozsądnie gospodaruje czasem lekcji.						
3. Dbą o porządek na lekcji.						
4. Uświadamia cele i zadania lekcji						
5. Tworzy sytuacje motywujące uczniów do udziału w lekcji.						





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

6. Organizuje zróżnicowane formy pracy ucznia na lekcji						
7. Stosuje ciekawe środki dydaktyczne (w tym multimedia)						
8. Dokumentuje przebieg lekcji (tematy w dzienniku; zapisy lekcyjne itp.)						
9. Sprawnie komunikuje się z uczniami						
10. Stosuje zróżnicowane metody i techniki dydaktyczne						
c/ komunikacja lekcyjna						
1. Umiejętnie konstruuje pytania, polecenia i zadania dydaktyczne.						
2. Motywuje uczniów do stawiania pytań.						
3. Uważnie słucha wypowiedzi uczniów.						
4. Dbą o kulturę języka.						
5.						
6.						
I II Ocenianie i ewaluacja						
1. Zna i stosuje zasady oceniania.						
2. Stosuje różne formy oceniania.						
3. Ocenia aktywność uczniów w toku lekcji.						
4. Uzasadnia ocenę.						
5. Formułuje wnioski edukacyjne na podstawie wyników oceny osiągnięć ucznia (np. dyktanda, testy, zadania domowe itp.)						





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

6.						
----	--	--	--	--	--	--

Projekt:

„www.praktyki.wh.umcs” - Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2 „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”





Opis działań studenta/-ki* *Opiekun/-ka praktyki może rozszerzyć zestaw kryteriów oceny	Brak możliwości oceny	0 pkt.	1 pkt.	2 pkt.	3.pkt.	Uwagi
IV Autoprezentacja i kultura pedagogiczna						
1. Kultura osobista.						
2. Umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych.						
3. Refleksyjna postawa wobec podejmowanych działań edukacyjnych i ich wyników.						
4. Relacje interpersonalne						
5. Samokontrola i samoocena.						
V Predyspozycje do pracy pedagogicznej i dydaktycznej						
1. Kontakt z uczniami.						
2. Zainteresowanie życiem szkoły						
3. Zainteresowanie uczniem i jego potrzebami.						
4. Diagnozowanie i ewaluacja sytuacji edukacyjnych.						

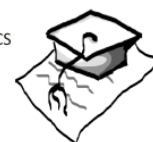
Inne:

OGÓLNA OCENA (w skali 2-5):

.....
Podpis Praktykanta/ -ki

.....
Podpis Opiekuna/-ki praktyki w szkole

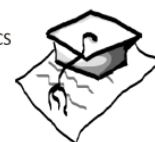
.....
miejsowość, data





Bibliografia (wybór)

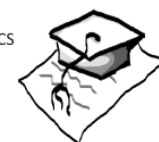
1. Arends R. I., 1994: *Uczymy się nauczać*, Warszawa.
2. Budrewicz Z., Jędrychowska M., (red.), 1999: *Z uczniem pośrodku. Podmiotowa dydaktyka literatury, języka, kultury*, Kraków.
3. Chojnacki L., *Pokolenie m-learningu – nowe wyzwanie dla szkoły*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
4. Chrzastowska B., 1995 i 1998: *Kompetencje szkolnego polonisty*, cz. I i II, Warszawa.
5. Dunaj E., 2008: *Obraz patrzy na widza. Współczesna liryka i plastyka w przekładzie intersemiotycznym*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 131-140.
6. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Przewodnik dla nauczyciela liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony, 5. Literatura współczesna*, Gdynia.
7. Dunaj E., (współautor), 2009: *Język polski. Wybrane scenariusze lekcji. Dla nauczyciela. Zakres podstawowy i rozszerzony Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane i technikum, 5. Literatura współczesna*, Gdynia.
8. Dunaj E., 2009: *Dlaczego jestem obcy?*, [w:] *Oswajanie inności w edukacji polonistycznej*, Lublin, s. 177-182.
9. Dunaj E., 2010: *Zawołałam formę, by nie krzywić bezkształtnie. Poszukiwanie (nowego) języka we współczesnej poezji polskiej*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
10. Dziedzic A., Pichalska J., Świdorska B., 1995: *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa.
11. Jakubowski W., 2006: *Edukacja w świecie kultury popularnej*, Kraków.
12. Jarosz B., 2010: *Etykieta językowa w szkole dawniej i dziś*, [w:] *Przeobrażenia w kulturze i edukacji na przełomie XX i XXI wieku*, (red.) M. Karwatowska, A. Siwiec, Chełm.
13. Jędrychowska M., 1994: *Lektura i kultura. Szkice i artykuły metodyczne*, Warszawa-Kraków.
14. Jędrychowska M., 1996: *Najpierw człowiek. Szkolna edukacja kulturowo-literacka a problemy kształcenia dydaktycznego polonistów*, Kraków.
15. Karwatowska M., 1998: *Kiedy językoznawcy używają terminu antropocentryzm? (Przegląd literatury)*, [w:] *Podmiotowy wymiar szkolnej polonistyki*, (red.) Z. Uryga, Kraków, s. 141-148.
16. Karwatowska M., 1999: *O pewnych wyznacznikach strukturalnych i pojęciowych współczesnej gwary uczniowskiej*, [w:] *Miasto – teren koegzystencji pokoleń*, (red.) Z. Staszewska, Łódź, s. 48-63.
17. Karwatowska M., 2001: *Prawda i kłamstwo w języku młodzieży licealnej lat dziewięćdziesiątych*, Lublin.
18. Karwatowska M., 2004: *Językowe zachowania grzecznościowe a pleć (na podstawie wypowiedzi młodzieży szkół średnich)*, [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. XIII, (red.) Z. Krążyńska, Z. Zagórski, Poznań, s. 189-201.
19. Karwatowska M., 2010: *Uczeń w świecie wartości*, Lublin.





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

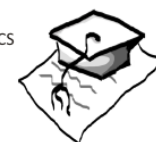
20. Karwatowska M., Latoch-Zielińska M., Morawska I., (red.), 2010: *Horyzonty polonistyki. W kręgu edukacji, języka i kultury*, Lublin.
21. Kawka M., 1999: *Dyskurs szkolny. Zagadnienia języka*, Kraków.
22. Kłakówna Z. A., 2003: *Przymus i wolność*, Kraków.
23. Konarzewski K., 1999: *O strukturze wiedzy szkolnej*, „Polonistyka”, nr 7, s. 389-393.
24. Kosętka H., Uryga Z., 2001: *Kłopotliwy problem – badanie polonistycznych osiągnięć uczniów*, Kraków.
25. Kwiatkowska-Ratajczak M., Wysłouch S., 1998: *Konteksty polonistycznej edukacji*, Poznań.
26. Książek-Szczepanikowa A., 2005: *Szkolne kształcenie literackie wobec przekazów i przekazników*, Siedlce.
27. Latoch-Zielińska M., 2000: *O dyskusji nieco inaczej*, [w:] *Nowoczesność i tradycja w kształceniu literackim. Podręcznik do ćwiczeń z metodyki języka polskiego*, (red.) B. Myrdzik, Lublin, s. 105-128.
28. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ocenianie po nowemu – jak tworzyć przedmiotowy system oceniania*, „Nowa Edukacja Zawodowa”, z. 1, s. 45-65.
29. Latoch-Zielińska M., 2000-2001: *Ewaluacja jako zaproszenie do rozwoju*, „Język Polski w Szkole dla Klas 4-6”, z. 4.
30. Latoch-Zielińska M., 2007: *Polonista wobec wykorzystania wyników egzaminów próbnych (Na przykładzie egzaminu gimnazjalnego)*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa, s. 307-317.
31. Latoch-Zielińska M., (red.), 2010: *Animacja działań kulturalnych – wyzwanie współczesności*, Warszawa
32. Marzec A., Rzęsikowski S., 1998: *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego*, Kielce.
33. Morawska I., 2004: *Wiedza o kulturze. Przewodnik dla nauczycieli*, Wołomin.
34. Morawska I., 2005: *Rola literatury w edukacji patriotycznej uczniów szkoły podstawowej (1944/1989)*, Lublin.
35. Morawska I., 2007: *Nauczyciele języka polskiego o języku polskim jako przedmiocie nauczania*, [w:] *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, (red.) E. Bańkowska, A. Mikołajczuk, Warszawa.
36. Morawska I., 2009: *Rola podręcznika w kształtowaniu postawy ucznia wobec tradycji na lekcjach języka polskiego*, [w:] *W poszukiwaniu nowoczesnej koncepcji podręcznika szkolnego*, (red.) J. Rodzoś, P. Wojtanowicz, Lublin, s. 119-126.
37. Morawska I., 2009: *Strategie kształcenia medialnego we współczesnej szkole*, [w:] *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych – język, semiotyka, edukacja*, (red.) G. Ptaszek, M. Filiciak, Warszawa, s. 169-189.
38. Myrdzik B., 1999: *Rola hermeneutyki w edukacji polonistycznej*, Lublin.
39. Myrdzik, B., (red.), 2002: *Nowe wyzwania dla polonisty. Metodyka. Pomiar. Ewaluacja*, Lublin.
40. Myrdzik, B., (red.), 2003: *Od teatru żaków do Internetu. O edukacji humanistycznej w szkole*, Lublin.
41. Myrdzik B., 2006: *Zrozumieć siebie i świat. Studia i szkice o edukacji polonistycznej*, Lublin.
42. Myrdzik B., Karwatowska M., (red.), 2005: *Relacje między kulturą wysoką a popularną w literaturze, języku i edukacji*, Lublin.
43. Myrdzik B., Latoch-Zielińska M., (red.), 2006: *Kultura popularna w szkole: pobłażliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog?*, Lublin.





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

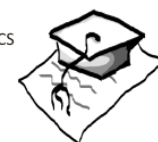
44. Nagajowa M., 1997: *Nauka o języku dla nauki języka*, Kielce.
45. Niemierko B., 1999: *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa.
46. Niemierko B., 2002: *Ocenianie bez tajemnic*, Warszawa.
47. Olbrycht K., 1992: *Edukacja aksjologiczna*, Katowice.
48. Ornstein A., Hunkins F., 1999: *Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka*, Warszawa.
49. Ożdżyński J., Rittel T., (red.), 2002: *Konteksty kulturowe w dyskursie edukacyjnym*, Kraków.
50. Patrzalek T., (red.), 1998: *W kręgu etyki, poetyki i dydaktyki słowa*, Warszawa.
51. Pawłowska R., 1993: *Lingwistyczna teoria nauki czytania*, Gdańsk.
52. Plisiecki J., 1995: *Metodyka pracy z filmem*, Warszawa.
53. Plisiecki J., (red.), 1997: *Sztuka. Nauczyciel. Uczeń*, Lublin.
54. Porayski-Pomsta J., Zgółkowa H., 2003: *Edukacyjna wartość perswazji*, [w:] *Język perswazji publicznej*, K. Mosiołek-Kłosińska, T. Zgółka, (red.), Poznań, s. 163-170.
55. Półturzycki J., 1995: *Lekcja w szkole współczesnej*, Warszawa.
56. Searle J. R., 1987: *Czynności mowy. Rozważania z filozofii języka*, (przekł.) B. Chwedeńczuk, Warszawa.
57. Stewart J., (red.), 2000: *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*, (przekł.) J. Doktor, A. Kochańska, P. Kostyło, J. Kowalczyńska, J. Rączaszek, J. Suchecki, Warszawa.
58. Stróżyński K., 1999: *Kontrowersyjne „kompetencje”*, „Polonistyka”, nr 6, s. 369-370.
59. Stróżyński K., 2000: *Wymagania a stopnie szkolne*, „Edukacja i Dialog”, nr 3 (116), s. 35-38.
60. Stróżyński K., 2000: *Ocenianie. Poradnik dla polonistów w gimnazjach*, Kielce.
61. Stróżyński K., Stawiarska E., Zmysłowska M., 2000: *Jak oceniać i uczyć samooceny*, Jelenia Góra.
62. Tanaś M., 2005: *Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym*, Mikom.
63. Taraszkiewicz M., 1998: *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa.
64. Tomaszewski F., 1990: *Magia lektury*, Warszawa.
65. Tymiakin L., 2006: *Kultura popularna – perspektywa gimnazjalisty*, [w:] *Kultura popularna w szkole. Poblazliwe przyzwolenie czy autentyczny dialog*, (red.) B. Myrdzik, M. Latoch-Zielińska, Lublin, s. 107-119.
66. Tymiakin L., 2007: *Nakłanianie subdyrektywne. Propozycja, prośba i rada w realizacjach młodzieży gimnazjalnej. Zagadnienia wybrane*, Lublin.
67. Tymiakin L., 2007: *„Nieszkolne” formy wypowiedziania się w edukacji komunikacyjnojęzykowej*, „Polonistyka”, 7, Warszawa, s. 6-12.
68. Tymiakin L., 2007: *‘Interpretacja’ czy ‘repcja’? O dwu sposobach odczytywania tekstu poetyckiego (na przykładzie „Spartakusa” C. K. Norwida)*, [w:] *Czytanie tekstów kultury. Metodologia. Badania. Metodyka*, (red.) B. Myrdzik, I. Morawska, Lublin, s. 299-310.
69. Tymiakin L., 2008: *Wywiad na lekcjach polskiego*, [w:] *Teksty kultury w szkole*, (red.) B. Myrdzik, L. Tymiakin, Lublin, s. 327-343.
70. Uryga Z., 1997: *Godziny polskiego*, Warszawa – Kraków.
71. Uryga Z., Budrewicz Z., (red.), 2001: *Drogi i ścieżki polonistyki gimnazjalnej*, Kraków.
72. Uryga Z., Jedliński R., Sienko M. (red.), 2007: *Wiązanie kształcenia językowego z literackokulturowym w gimnazjach i liceach*, Kraków.
73. Uryga Z., Sienko M., (red.), 2005: *Kształcenie sprawności językowej i komunikacyjnej. Obraz badań i działań dydaktycznych*, Kraków.





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

74. Wantuch W., 2005: *Aspekty integracji w nauczaniu języka polskiego*, Kraków.
75. Wierzbicka A., 1973: „Akty mowy”, [w:] *Semiotyka i struktura tekstu*, (red.) R. M. Mayenowa, Wrocław, s. 201-219.
76. Wilczek P., 1987: *Renesans badań nad retoryką*, „Przegląd Powszechny”, nr 4, s. 106-114.
77. Wilkoń A., 1988: *Typologia socjolektów*, „Socjolingwistyka”, nr 8.
78. Wilkoszewska K., (red.), 1999: *Piękno w sieci – estetyka a nowe media*, Kraków.
79. Wiśniewska H., 1983: *Szkoła jako miejsce sprawnego wypowiedzania się uczniów*, „Polonistyka”, nr 2, s. 134-140.
80. Wiśniewska H., 1997: *Streszczenie – bardzo ważna umiejętność ucznia*, „Polonistyka”, nr 5, s. 289-293.
81. Wiśniewska H., (red.), 1999: *O języku w sposób żywy i ciekawy*, Kielce.
82. Wiśniewska H., (red.), 2000: *Gry i zabawy w kształceniu językowym*, Lublin.
83. Wiśniewska H., Karwatowska M., 1998: *O typowości tekstów uczniowskich*, „Polonistyka”, nr 9, s. 580-584.
84. Wiśniewska H., Plisiecki J., (red.), 1998: *Wokół szkoły i nauczyciela*, Lublin.
85. Wiśniewska H., Tymiakin L., (red.), 2000: *Humanistyczne ścieżki edukacyjne*, Lublin.
86. Wragg E. C., 1999: *Trzy wymiary programu*, Warszawa.
87. Zając M., *E-learning z perspektywy nauczyciela*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
88. Zając M., *Dydaktyczne aspekty tworzenia kursów on-line*, <http://www.e-mentor.edu.pl>.
89. Zając M., *E-nauczyciel*, <http://www.nettrainers-training.org>.
90. Żuchowska W., 2004: *Ścieżka medialna. Otoczenie informacyjne*, Kraków.
91. Informacje o innych przydatnych w praktyce edukacyjnej opracowaniach na platformie projektu:
www.pwh.umcs.pl





PLEĆ I RODZAJ A EDUKACJA PODSTAWOWE POJĘCIA

PLEĆ/SEX - płeć w sensie biologicznym, czyli "zespół cech odróżniających w obrębie gatunku organizmy żeńskie (osobniki żeńskie, płeć żeńska) wytwarzające komórki jajowe, od organizmów męskich (osobniki męskie, płeć męska) wytwarzających plemniki" /Imieliński, 1985, s.56/. W języku polskim pojęcie to funkcjonuje również w szerszym znaczeniu, obejmując także zakres semantyczny pojęcia rodzaju (*gender*), płci społeczno-kulturowej.

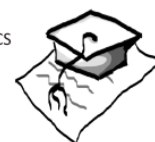
RODZAJ/GENDER - społeczno kulturowy wymiar płci, stosowany w odniesieniu do społecznego charakteru różnic między kobietami i mężczyznami; płeć kulturowa; arbitralnie narzucany konstrukt społeczny i psychologiczny: "zespół atrybutów, postaw, ról społecznych i zachowań przypisanych mężczyźnie lub kobiecie przez szeroko rozumianą kulturę" /Bem, 2000, s.9/.

ROLA SPOŁECZNA - społecznie opracowany scenariusz zachowań jednostki, w którym wyraża się suma oczekiwań kierowanych pod adresem osoby zajmującej określone miejsce w strukturze społecznej. Rola społeczna zawiera trzy wymiary:

- rola przepisana (przypisana) - określa normatywny wymiar roli, czyli strukturalnie przypisane nakazy (normy, oczekiwania, tabu, zakresy odpowiedzialności) połączone z określoną pozycją społeczną, utrwalone w świadomości społecznej;
- rola subiektywna (uwewnętrzniona, zinternalizowana) - osobista koncepcja dotycząca zachowania się w sytuacji zajmowania określonej pozycji społecznej, powstała w wyniku postrzegania i interpretacji oczekiwań społecznych; zawiera w sobie gotowość do podejmowania takich zachowań; określa indywidualny, osobisty wymiar roli;
- rola spełniana (pełniona) - zespół rzeczywistych zachowań jednostki w sytuacji zajmowania określonej pozycji społecznej /Turner, 1985, s.418-429/.

ROLE PŁCIOWE/RODZAJOWE - role społeczne, które są wyznaczane w zależności od płci członkom danego społeczeństwa. Najczęściej rola kobieca (kobiety) zawiera inne oczekiwania co do zadań, postaw, zachowań, sposobów odczuwania i postrzegania świata niż rola męska (mężczyzny). Brannon /2002, s.210/ definiuje rolę rodzajową jako "zbiór istotnych społecznie działań kojarzonych z mężczyznami bądź kobietami"

SYSTEM RÓL PŁCIOWYCH/RODZAJOWYCH - utrwalona poprzez pokoleniową transmisję zasada organizująca życie społeczne, wyrażająca różnice społeczno-kulturowe między kobietami i mężczyznami. System ról płciowych przenika całość życia ludzkiego i wpływa na charakterystyczne





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

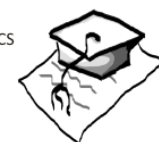
dla określonego społeczeństwa konfiguracje wzorów kulturowych. Trzy aspekty tego systemu wydają się osiowe dla zrozumienia siły i zakresu jego oddziaływania:

- przydzielanie ludziom, na podstawie ich płci biologicznej, różnych kategorii aktywności (zawodowych, domowych i obywatelskich), uważanych za potrzebne czy użyteczne dla utrzymania i doskonalenia życia społecznego;
- przypisywanie ludziom - w zależności od płci biologicznej - cech osobowościowych znajdujących się na przeciwnych krańcach continuum; przypisanie to wyrażają stereotypy męskości i kobiecości;
- wyższe wartościowanie tego, co wiąże się z męskością w porównaniu z tym, co wiąże się z kobiecością; ten aspekt najsilniej przyczynia się do dyskryminacji płci i jest podstawą opresji zwanej seksizmem. /Chetwynd, Oonagh, 1978, s.1-2/

Pryzmaty rodzaju określone przez S.Bem /2000/ odpowiadają tym trzem aspektom systemu ról płciowych (polaryzacja rodzajów, esencjalizm biologiczny, androcentryzm).

KOBIECOŚĆ - definicja słownikowa określa kobiecość jako "zespół cech właściwych kobiecie; natura kobieca" /Szymczak (red.),1978, t.1, s.944/. Definicja ta zakłada, że istnieją takie cechy i właściwości, które posiada kobieta ze względu na przynależność do swojej płci. Mogą się one wiązać z biologicznym wymiarem kobiecości, a więc będą to atrybuty dotyczące budowy anatomicznej, seksualności, prokreacji, ale częściej kojarzą się z kulturowymi wyznacznikami roli kobiecej i stereotypami. Zgodnie z nimi kobiecość jest wiązana ze sferą życia domowego, nastawieniem na relacje międzyludzkie, macierzyństwo i rodzinę. Do głównych kobiecych cech psychicznych zalicza się te, które ułatwiają spełnianie funkcji ekspresyjnych, a więc emocjonalność, intuicyjność, wrażliwość, zainteresowanie ludźmi i empatyczność, opiekuńczość, delikatność, skłonność do poświęceń, uprzejmość, subtelność, uległość, pasywność, zależność od innych. Jednocześnie kobiecość kojarzona jest często z niskimi kompetencjami: nieracjonalnością, nielogicznością, niezdecydowaniem, niesamodzielnością i bezradnością. /Brannon, 2002, s.212-225 i inne pozycje/

MĘSKOŚĆ - zespół cech właściwy mężczyznom, typowy dla mężczyzn /Szymczak (red.), 1978, t.2, s.148/ Analogicznie do kobiecości, męskość można kojarzyć z wyznacznikami płci biologicznymi (budowa ciała, seksualność, udział w prokreacji) i społeczno-kulturowymi. W tym ostatnim znaczeniu męskość jest wiązana z pracą zawodową, władzą, działalnością publiczną na różnych szczeblach, z nastawieniem bardziej na rzeczy niż na ludzi i bardziej na hierarchię niż na więzi. Mężczyznom przypisuje się cechy odpowiednie dla pełnienia funkcji instrumentalnych, w działalności zawodowej, ekonomicznej, politycznej i naukowej: niezależność, dominację, ambitne dążenie do celów, samodzielność, racjonalność i logikę, powściągliwość i opanowanie,





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

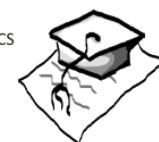
abstrakcyjność myślenia, aktywność, stanowczość i łatwość decydowania oraz skuteczność w działaniu. W stereotypie męskości zawarte są - tak jak w stereotypie kobiecości - cechy wartościowane nie tylko pozytywnie, ale i negatywnie, wyrażające przekonanie o trudności mężczyzny w nawiązywaniu bliskich kontaktów z ludźmi: chłód emocjonalny, agresywność, nieczułość, nietaktowność. /Brannon, 2002, s.212-225 i inne pozycje/

STEREOTYPY PŁCI/RODZAJU - utrwalone w społeczeństwie "przekonania na temat cech charakteryzujących kobiety bądź mężczyzn oraz zajęć, które są dla nich odpowiednie" /Brannon, 2002, s.240/. Stereotypy przypisują konkretnym jednostkom określone cechy ze względu na fakt ich przynależności do płci męskiej lub żeńskiej, nie uwzględniając indywidualnych cech danej osoby. Mają zazwyczaj charakter normatywny, wyrażając oczekiwania wobec tego, jak mają się zachowywać i jacy mają być kobiety i mężczyźni. Stereotypy płciowe funkcjonujące w naszej kulturze mają zwykle opozycyjny charakter, sytuując cechy męskie i kobiece na krańcach continuum (np.: kobiety są emocjonalne, mężczyźni racjonalni; kobiety są bojaźliwe, mężczyźni odważni, itp.), choć mogą również odnosić się tylko do jednej płci, wyrażając przekonanie o identyczności wszystkich jej przedstawicieli (np. "każda kobieta chce być matką", "technika to męska sprawa").

PRYZMATY RODZAJU - ukryte założenia dotyczące płci i rodzaju (*sex i gender*), zakorzenione w praktykach i normach społeczno-kulturowych oraz w świadomości jednostek. Pryzmaty rodzaju przez pokolenia utrwalają schemat męskiej dominacji i podporządkowania kobiet jako kategorii społecznej (androcentryzm) w oparciu o przekonanie, że istnieją psychologiczne i społeczne różnice między płciami zdeterminowane biologicznie (esencjalizm biologiczny), które stają się zasadą organizującą życie społeczne, wyznaczając kobietom i mężczyznom odmienne pozycje, role społeczne, zadania, sposoby zachowania itp. (polaryzacja rodzajów) /Bem, 2000, s.15-17/. Bem wymienia następujące pryzmaty rodzaju:

1/Androcentryzm - stawianie pierwiastka i wartości męskich w centrum uwagi; definiowanie mężczyzny i męskiego doświadczenia jako neutralnej normy lub standardu, a kobiet i kobiecego doświadczenia jako odchylenia od tej normy. Przyjęcie takiej perspektywy nie tylko umiejscawia kobiety i kobiece wartości na niższej społecznie pozycji, ale w pewien sposób wyłącza je z tego, co określa się jako "człowieczeństwo" czy zasób wspólnej ludzkiej kultury. Perspektywa androcentryczna sprawia, że mężczyznę traktuje się jako istotę ludzką, a kobietę jako "inną". /Bem, 2000, s.16-17/

2/Esencjalizm biologiczny - zespół poglądów tłumaczący różnicowanie kobiet i mężczyzn w życiu społecznym odmiennością natury kobiet i mężczyzn oraz ich roli w ewolucji gatunku i kultury ludzkiej. Esencjalizm biologiczny - jako uzasadnienie teoretyczne androcentryzmu i polaryzacji -





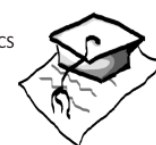
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego stanowi rodzaj blokady dla wszelkich prób przededefiniowania tradycyjnych pojęć męskości i kobiecości oraz transformacji systemu ról płciowych. /Bem, 2000, s.16/

3/Polaryzacja rodzajów - polega na takim podkreślaniu różnicy między kobietami i mężczyznami, który sprawia, że staje się ona naczelną zasadą organizującą życie społeczne w danej kulturze. Polaryzacja polega nie tylko na tym, że kobiety i mężczyzn traktuje się jako istoty odmienne, ale przede wszystkim na powstawaniu nierozzerwalnego związku kulturowego pomiędzy płcią a niemal każdym aspektem życia (inne role społeczne, styl ubierania się, sposoby wyrażania emocji itp.). W wyniku polaryzacji następuje więc dychotomiczny podział świata na męski (a raczej - zgodnie z pryzmatem androcentryzmu - ogólnoludzki) i kobiecy. /Bem, 2000, s.16/

INDYWIDUALNA KONCEPCJA ROLI PŁCIOWEJ/RODZAJOWEJ - obraz siebie jako kobiety lub mężczyzny, określony zgodnie z własnymi potrzebami, wartościami, predyspozycjami, sytuacją życiową, jaki jednostka tworzy, nadając własne znaczenie temu, czym jest kobiecość i męskość i jakie oczekiwania należy wysuwać pod adresem przedstawicieli obu płci. Z koncepcji roli wynikają praktyczne wskazówki co do zachowania się (jako kobiety/mężczyzny) w określonych sytuacjach i kontekstach społecznych. Z drugiej strony, tworząc indywidualną koncepcję roli, jednostka zwykle uwzględnia pewien margines swobody, jaki społeczeństwo daje ludziom, formułując swoje oczekiwania wobec wykonawców roli, a nawet może przeciwstawić się powszechnie akceptowanym stereotypom. Pełniąc rolę rodzajową zgodnie z indywidualną koncepcją, jednostka integruje wszystkie trzy wymiary roli: normatywny, subiektywny i behawioralny, tworząc niepowtarzalny, specyficzny dla konkretnej osoby wzorzec funkcjonowania jako mężczyzny lub kobiety.

TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWA - świadomość bycia kobietą lub mężczyzną w sensie biologicznym (i jeden z podstawowych wyznaczników tożsamości osobistej). W języku polskim, ze względu na wcześniejszy brak takiego rozróżnienia, często terminem "tożsamość płciowa" określa się tożsamość rodzajową.

TOŻSAMOŚĆ RODZAJOWA - wiąże się z pełnieniem określonych ról i przypisywaniem określonych znaczeń pojęciu kobiecości i męskości. Jednostka, uzyskując świadomość bycia kobietą lub mężczyzną, jednocześnie musi odnieść się do społeczno-kulturowych konotacji, jakie niesie ze sobą pojęcie płci, czyli zbudować tożsamość rodzajową. Oznacza to "wypełnianie" treściami określonymi przez kulturę tej ramy, którą jest poczucie przynależności do płci biologicznej. Można określić tożsamość rodzajową jako poczucie przynależności do płci kulturowej.





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

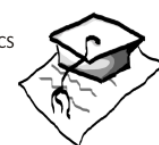
TYPIZACJA PŁCIOWA - przypisywanie kobietom i mężczyznom określonych ról i stereotypów płci, zgodnie z tradycyjnymi wzorcami oraz wychowywanie dziewczynek i chłopców do podjęcia tradycyjnych ról rodzajowych.

ANDROGYNIA PSYCHOLOGICZNA - połączenie w osobowości jednostki atrybutów i cech (zwykle pozytywnych) przypisywanych zarówno kobietom, jak mężczyznom. /Brannon, 2002, s.240/ Osoby androgyniczne łączą w sobie cechy psychiczne i sposoby zachowania charakterystyczne dla tradycyjnie pojmowanej męskości i kobiecości. W ich osobowościach jest miejsce zarówno na niezależność, jak i opiekuńczość, na agresywność i łagodność, stanowczość i uległość, racjonalność i uczuciowość. Według H. Markus, osoby płciowo stypizowane w pojęcie "ja" wbudowały społeczne schematy męskości bądź kobiecości, a więc gotową wiedzę o tym, jak powinni myśleć czuć i postępować "prawdziwi" mężczyźni i kobiety. W koncepcji "ja" androgynów współistnieją, uzupełniając się, oba te schematy i pozwalają im reagować w sposób dostosowany do sytuacji, np. wobec dziecka będą przejawiać troskliwość, wobec zadań instrumentalnych - aktywność i orientację na cel. /Konarzewski, 1994, s.351-359/

SEKSIZM - wszelkie praktyki społeczne, które:

- powodują stygmatyzację jednostki ze względu na jej płeć (przypisują jej właściwości zgodnie z kategorią rodzaju, do którego należy, a nie ze względu na indywidualne właściwości),
- przyczyniają się do nierównego traktowania jednej grupy (np. nierówność wobec prawa, na rynku pracy),
- ograniczają jednostkom i grupom szanse rozwoju (np. kobietom z uwagi na pryzmat androcentryzmu, obu płciom z uwagi na pryzmat rodzaju i esencjalizm biologiczny).

Wyróżnia się cztery poziomy występowania seksizmu: poziom **indywidualny** (dotyczy jednostek i ich postaw wobec płci i rodzaju), **społeczno-strukturalny** (wiąże się ze statusem przypisywanym partnerowi interakcji w zależności od jego płci i jest manifestowany w relacjach interpersonalnych i grupowych), **instytucjonalny** (przejawy dyskryminacji ze względu na płeć występujące w instytucjach - w ich strukturze, organizacji, ideologii, czy utrwalonych tradycją, często nieuświadomionych wzorcach zachowań), **kulturowy** (jawne i ukryte założenia na temat płci i rodzaju, rozpowszechnione w danym społeczeństwie i wywierające wpływ na zachowanie członków danej kultury; te przekonania i wynikające z nich praktyki społeczne tworzą i podtrzymują nierówności).





Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Słowniczek opracowany na podstawie: Pankowska D., Wychowanie a role płciowe. Program edukacyjny, GWP, Gdańsk 2005, s.270-284, przypisy - tamże; oraz Pankowska D., Wychowanie a role płciowe. GWP, Gdańsk 2005, s.13-35, s.118-130)

Literatura uzupełniająca:

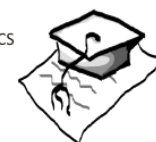
Brannon L.: Psychologia rodzaju. GWP, Gdańsk 2002.

Chomczyńska-Miliszkiewicz M.: Edukacja seksualna w społeczeństwie współczesnym. Konteksty pedagogiczne i psychospołeczne. UMCS, Lublin 2002.

Kopciwicz L., Zierkiewicz E. (red.): Koniec mitu niewinności? Płeć i seksualność w socjalizacji i edukacji. ENETEIA, Wydawnictwo Psychologii Kultury, Warszawa 2009.

Mandal E.: Podmiotowe i interpersonalne konsekwencje stereotypów związanych z płcią. UŚ, Katowice 2000.

Wojciszke B. (red.): Kobiety i mężczyźni: odmienne spojrzenie na różnice. GWP, Gdańsk 2002.





KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UMCS
UNIVERSYTET MARI CURIE-SKŁODOWSKIEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Biuro projektu:
Biblioteka Główna pok. 119
tel. 081 537 28 72, fax 081 537 58 44
e-mail: praktyki.wh@poczta.umcs.lublin.pl
www.praktyki.wh.umcs.lublin.pl



Material bezpłatny

**Niezbędnik opracowany został w ramach projektu www.praktyki.wh.umcs.lublin.pl
-Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na
Wydziale Humanistycznym UMCS**

**Współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki
2007-2013 Priorytet III, Poddziałanie 3.3.2
„Efektywny system kształcenia nauczycieli”**